

¹
NÚMERO ⁹
⁹
⁴

SUMARI I COL·LABORADORS D'AQUEST NÚMERO 100

Portada; Jaume Falconer Perelló.....	1	Salutació; Antoni Sansó Servera.....	41
Salutació; G. Cañellas Fons.....	4	La societat civil: una eina per a la identitat i	
Salutació; Jaume Mestre LLompart.....	5	llibertat col·lectives; Antoni Gelabert Mas.....	42
Salutació; Rafel Oliver Mas.....	7	Ja fa temps...; Miquel Morey i Mas.....	42
Salutació; Francisca Bergas Mas.....	7	Diccionari particular; Magí Ferriol Bauzà.....	43
Salutació; Onofre Arbona Miralles.....	7	Ja hem fet els cent!; Miquel Oliver i Roig.....	44
Però, existeix Maria de la Salut?; Pep Roig.....	8	A Madrid no en tenen; un despistat.....	45
Salutació; Bartomeu Rotger Amengual.....	10	Cent carrerany; Pere Fons.....	46
Bullit de notícies.....	12	Inventari; Joan Gelabert Mas.....	46
Demografia.....	14	101 carrerany; Jaume Mestre Llompart.....	47
El temps.....	15	Col·laboradors.....	48
Els carrers a Maria. Evolució urbana;		Sa xerradeta: Enquesta.....	50
Bartomeu Pastor Sureda.....	16	Cent passes «Fent Carrerany»; Jaume Santandreu.....	52
Maria de la Salut, el poble que no surt als mapes;		La consanguinitat; Pere Crespi.....	54
Miquel Bauçà.....	31	L'aigua: un recurs en perill; Pere Crespi.....	54
Maria, una visió personal. Tendre és el nom;		Estalvi d'aigua; nins i nines de la classe de segon.....	55
Alexandre Ballester.....	33	El món del cavall; Antoni Mas Negre.....	56
RuAnda ya!; Damià Quetglas Bergas.....	34	Una experiència a l'ermita de Valldemossa; Lucho.....	58
Carrerany cap a la llibertat; Cristòfol Soler i Cladera.....	36	Gràcies, Maria de la Salut; Joana M. Bergas Alcover.....	59
El topònim de Maria com a exemple de		Poemes; Lluç Matas.....	59
substitució cultural; Joan Mas i Vives	38	Orquestra Simfònica de les Balears.....	60
Gloses; L'amo en Magí.....	38	Història de la Penya Barcelonista; Penya Barcelonista.....	61
Salutació; Joan Verger Pocoví.....	39	Els benjamins de futbol-7 del F.C. Mariense;	
Agraïment a «Fent Carrerany»; Aina Moll Marqués.....	39	Joan Mas i Sureda.....	63
Salutació; Antoni Mir.....	41	Repassem el 94 i ja pensam amb el 95; Club Ciclista.....	64
Salutació; Carlos Costa i Salom.....	41	Index any 1994.....	66

EQUIP DE REDACCIÓ:

Magí Ferriol Bauzà
Pere Fons Pascual
Joan Gelabert Mas
Margarida Mas Vicens
Miquel Morey Mas
Onofre Sureda Ribas

EDITA:

Associació Cultural FENT CARRERANY
Sant Miquel, 11 07519- Maria de la Salut

IMPRIMEIX: Gràfiques SIBA
Santa Margalida

Nº DEPÒSIT LEGAL: PM-457/1986

La redacció de Fent Carrerany
no es fa responsable de les
opinions dels qui hi escriuen

EDITORIAL

...I cent! Quan, ara fa més de vuit anys, «Fent Carrerany» va sortir per primera vegada, teniem la voluntat de tirar endavant amb un número dos, un número tres... però cap dels que participàrem en aquella primera aventura no ens atrevíem a pensar que també ens veuriem implicats en l'aventura del número cent. Perquè això de fer una revista cada mes, any rera any, per molt modesta que sigui, no deixa de tenir un aire de gosadia i d'esperit aventurer.

Voldriem que amb la revista que teniu a les mans, i amb tots els actes que l'acompanyen (exposició, concert, sopar, taula rodona...) vos arribàs també l'alegria i la satisfacció que sentim tots els que hem treballat a fi que això fos possible. De veritat que és encoratjador comprovar que quan un grup de persones s'empenyen en tirar endavant un projecte ho aconsegueixen; i tant que sí! D'una manera o una altra, més tard o més d'hora, del treball sempre en surt el profit.

Som conscients que la nostra revista en general, i aquest número cent en particular, haguera estat ben poca cosa sense les ajudes i les col.laboracions que hem tengut. Volem agrair més que res la comprensió i la constància dels nostres lectors; sense ells «Fent Carrerany» no tendria objecte, però ells saben que, d'una manera o altra, són els vertaders protagonistes d'aquesta història, i prova d'això és que l'espai ocupat per la seva correspondència ha estat ben considerable en moltes ocasions. Volem agrair també el seu treball a tots els que podem ja considerar col.laboradors habituals i als que utilitzen les pàgines de la revista més esporàdicament, quan ho consideren oportú.

Per aquest número Cent hem comptat amb l'ajuda econòmica de la Presidència del Govern Balear, de la Conselleria de Cultura, de l'Ajuntament de Maria, de la Caixa, de Sa Nostra i de Sa Banca March; a totes aquestes institucions també els donem les gràcies.

Haver arribat al número cent vol dir que la nostra revista ja té una història i vol dir també que tenim la voluntat d'anar afegint-hi pàgines, poc a poc, sense grans aldarulls, sabem que no feim un gran camí, només volem seguir «Fent Carrerany».

El Pla de Mallorca mira avui amb goig el municipi de Maria de la Salut perquè la revista «Fent Carrerany» celebra el número 100. Aquest és una fita important tant per al poble com per a l'Associació cultural que lluita darrere per treure la publicació. Aniversaris com aquest donen fer del sentir i del respirar de tots el mariers.

Des de l'any 1986 la revista «Fent Carrerany» ha estat un eina de difusió de la informació, que cada mes ha contat a les seves pàgines allò que podia interessar a la població, a la gent del carrer. El poder que té un mitjà de comunicació local no és comparable amb altres: el coneixement directe dels esdeveniments i dels seus protagonistes donen a les notícies una frescor especial. Els lectors de Maria ho saben molt bé.

Aquest és una realitat que podem comprovar amb el nombre de revistes que hi ha a la part forana. Avui l'Associació de Premsa Forana de Mallorca està integrada per una cinquantena de revistes d'informació general que compleixen una tasca diària digna d'elogi. Cada una dins el seu redol es converteix en una font informativa de primera mà. Són, i n'estic ben segur, un mitjà privilegiat per conèixer part de la història d'una comunitat.

També vull felicitar des d'aquest número extraordinari a l'Associació Cultural Fent Carrerany perquè la seva feina ha impulsat un grapat d'activitats com concerts, exposicions, conferències, sempre amb el desig de contribuir a millorar el nivell de vida i a fomentar les inquietuds dels mariers. La vostra és una aportació que, en justícia, tots hem de valorar.

Encara que carrerany vol dir camí estret, crec sincerament que és un camí obert al futur i ple d'esperances. Amb aquest esperit vull felicitar a tots els qui durant la vostra trajectòria com a revista han fet feina i han col.laborat per dur a bon port un projecte comunicatiu que ha arribat a una etapa de maduresa.

És hora, idò, de mirar amb il.lusió el nou repte que teniu davant i cercar noves vies per fer més atractiu aquest mitjà de comunicació sense perdre les vostres arrels.

Esper que les meves paraules vos encoratgin i siguin una empenta per tirar endavant amb més ganes que mai.

Felicitats també a tots els mariers perquè ells són part important i interessada en la tasca que un bon dia una gent emprendedora encetà.

Gabriel Cañellas Fons.

President de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

Complir 100 anys és un esdeveniment a més d'irrepetible, que s'ha de celebrar així com toca, de forma especial. Per sort o per desgràcia no tots podem arribar aquest número màgic d'anys i d'igual manera no totes les publicacions locals, i en la nostra llengua, poden arribar a publicar 100 edicions. Vos puc assegurar que a més de difícil és molt laboriós, i moltes de vegades, no entès per tothom. No basta tenir, també s'ha de fer i els fets es jutgen de diferent manera.

La revista «FENT CARRERANY» és l'activitat més coneguda de la nostra Associació, la que més arriba a la nostra gent, fins al punt que aquestes dues paraules basten perquè tots identifiquem amb elles a tota l'Associació, inclús n'hi ha que diuen «es Carrerany». Això és bo, si bé, la resta d'activitats que organitza o realitza l'Associació no mereixen quedar en un segon lloc, totes estan fetes amb tanta estimació com la revista i duen el mateixos mals de caps.

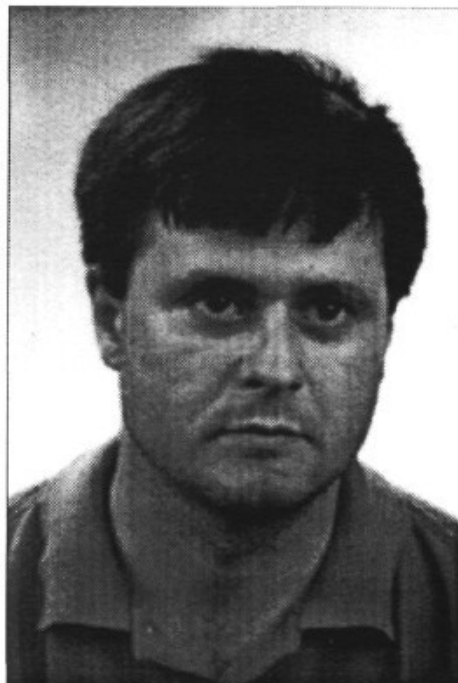
Felicit a tots els consells de redacció passats, al present i als que puguin venir a darrera, a seguir endavant en aquesta tasca meravellosa de servir de canalitzadors de les idees de la gent que s'atreveix a enviar un escrit seu per a publicar, sobre qualsevol tema, i de recollir bona part de la vida i la història de Maria de la Salut.

Darrere tot aquest embolic, no hi ha res més que la satisfacció de la feina feta i haver amollat les regnes del pensament i la llibertat. Podem estar orgullosos del que heu fet i el que heu passat. Sense vosaltres aquest esdeveniment no hagués estat possible: sou uns veritables triomfadors!

No vull oblidar tampoc aquells que han tengut la valentia de deixar escrits els seus pensaments o han donat a conèixer als seus conciutadans el que ha passat en el seu moment allà on no hi érem tots. I per suposat els que han transmès els coneixements que tenien damunt la història de la nostra terra. Gràcies a tots i molts d'anys.

Jaume Mestre Llompart.

President de l'Associació Cultural «Fent Carrerany».

Loteria de Nadal

El portador d'aquesta papereta juga la quantitat de cent seixanta ptes., en el Sorteig que es celebrarà el 22 de Desembre de 1994, al número:

17.649

El Dipositari:

Associació Cultural

FENT CARRERANY

Nº 00351

Sant Miquel, 11 - MARIA DE LA SALUT

Tota papereta rompuda serà nula. - Caduca als tres mesos.

BNAP - SI-BA - STA. MARGARITA

S'acosta Nadal i també la Loteria. Com cada any també hi jugam. Recordau, aquest número, somiau amb ell que diuen que du sort. Comprau participacions als membres de l'Associació i guanyareu la grossa i nosaltres també.

El batle, en nom de l'Ajuntament, vol transmetre a la revista FENT CARRERANY la satisfacció de tots els veïnats i veïnades de Maria, per la seva tasca cultural i divulgativa així com per servir d'enllaç entre la nostra gent escampada per molts d'indrets.

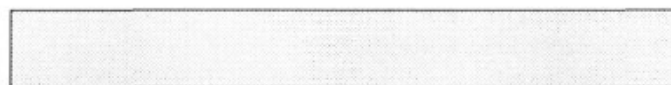
ENHORABONA PEL NÚMERO 100

Com a batle d'aquest poble estic molt orgullós de celebrar amb tots els mariers i marieres la sortida del número 100 de la revista FENT CARRERANY.

Allò que se deia abans i que avui, afortunadament, ja gairebé ningú no diu, que a Maria no hi pot haver res, queda rotundament desmentit davant de la realitat del número 100 d'aquesta revista. A Maria hi pot haver de tot; hi ha de tot.

Només em queda agrair a tots els qui han fet possible aquesta aventura, avui ja consolidada, que per molts d'anys puguem seguir gaudint de la seva lectura.

RAFEL OLIVER

Lluny, dins la meua memòria, està el Juliol de 1986, quan va sortir el número 0 de la revista Fent Carrerany i crec que també és així per a molta de gent. Però al mateix temps veig que ha seguit fent carrerany la revista del nostre poble.

Voldria tenir un record especial per a totes les persones que ha passat per la redacció de la revista durant tot aquest temps, sobre tot a l'equip que en un principi va treure aquesta idea endavant, que gràcies al seu esforç desinteressat tenim avui Fent Carrerany. Les persones que fan una feina de voluntariat saben que és això.

L'Ajuntament és un punt que sempre és present dins la revista. Algunes vegades surt més lluit que altres però crec que si la crítica és constructiva pot ésser punt de reflexió i fins i tot d'ajuda.

Que així com hem vist aquests cent números, en puguem veure altres tants o més, si convé.

Francisca Bergas, regidora de Cultura de l'Ajuntament de Maria de la Salut.

EL TRIOMF DE «FENT CARRERANY».

La revista d'un poble com Maria de la Salut corre sempre el perill d'haver de sofrir la manca de col.laboradors o d'aportacions econòmiques o simplement la crítica verinosa de gent que està en contra de la seva publicació;

generalment per raons puerils, com pot ésser que un determinat escrit no hagi agradat o qualcú se senti ofès o simplement perquè una concreta informació puntual no ha aparegut així com certes persones desitjaven.

FENT CARRERANY en el transcurs d'aquests cent números, corresponents a cent mesos, haurà sofert, sinó totes, qualcuna de les objeccions abans esmentades; com també serà cert que durant aquests més de vuit anys d'existència, FENT CARRERANY ha comptat amb persones, la tasca de les quals ha superat amb elegància aquestes injustes o inoportunes acusacions. D'aquí que s'hagi de reconèixer tal com pertoca la tasca d'unes persones sacrificades, diligents col.laboradors que han sabut, per damunt dels inconvenients que s'hauran presentat, superar les dificultats i assossegat les detraccions d'aquells que preferirien que FENT CARRERANY es callàs.

He tingut la sort i també el plaer de poder llegir els passats 99 números i per això ara un pot parlar i considerar amb tota la seva extensió l'empresa desenvolupada per aquestes abnegades persones que mes rera mes han fet possible que la revista de Maria sortís al carrer. Unes persones que començaren una tasca potser una mica insegurs, sense que elles mateixes aleshores confiassin arribar allà on acaben d'arribar.

Ara, al cap de cent números, FENT CARRERANY ha assolit el que es podria dir la majoria d'edat. Una publicació que a principis de cada mes molts de mariandos esperen amb ansietat i també amb expectació, perquè saben que a les seves pàgines i d'una manera objectiva hi veuran reflectida la vida del poble, ja que en elles hi roman plasmat fins i tot el batagar de Maria de la Salut.

Els qui vendran després, en anys successius, podran i hauran de consultar-la per tal de poder saber tot quan passà en el poble en el transcurs d'aquests anys; perquè FENT CARRERANY és i serà un fidel exponent de la vida social, política, econòmica, religiosa ... del poble. D'aquí que l'arribada del número 100 no serà sols un esdeveniment amb motiu del qual s'hauran avaluats uns positius resultats, sinó, sobretot, el triomf d'una revista dins el poble.

Hem d'esperar que des d'ara, tot seguit i sense aturar-se, els qui en són responsables continuïn el camí, millorin tot quan convengui i amb nova empena emprenguin la marxa cap a fites més enlairades; ara amb el ferm recolzament d'un poble que se sentirà encara més solidari amb la seva revista. I per molts d'anys!

Onofre Arbona Miralles.

PERÒ, EXISTEIX MARIA DE LA SALUT?

A mi em va passar, de nin, el mateix que els va succeir, anys més tard, al membres dels partits polítics de Mallorca, més bé als de Palma, que se n'adonaren de l'existència d'un poble anomenat Maria de la Salut pocs dies abans de les primeres eleccions democràtiques i a l'hora d'anar a demanar el vot. Cal puntualitzar, encara que ni sia necessari, ni crec que a ningú li importi, que no pertany a cap partit polític, ni estaven permesos quan vaig entrar per primera vegada en contacte amb aquest poble de la Mallorca rural i autèntica de finals dels anys 50.

Perquè allò arribàs a succeir foren necessàries unes noccs, les del meu estimat i enyorat «padrí de fonts», Alfredo Gómez, amb destí de mestre a l'escola pública del poble, que es desposà amb la que ara és la seva viuda, Maruja Jaume. Existia una tercera persona, la padrina Ramona, mare de ma mare i d'Alfredo, amb la qual vaig viatjar amb «sa camiona» des de Ciutat a Maria, mentre la feliç parella estava de viatge de noccs.

Aquest primer trajecte des de Palma a Maria em va parèixer llanguíssim i em va permetre conèixer llocs fins aleshores ignorats, a partit del desviament d'Algaida cap a Sineu.

El que em va impactar, i és una de les coses que més record i encara intent observar cada vegada que per alguna raó he d'acostar-me a Maria, fou la forma de ceba, així em va parèixer i em segueix pareixent, del campanar parroquial. Fou un vist i no vist, perquè la pròpia orografia del terreny em va impedir veure'l, fins arribar a les immediacions del poble.

«Sa camiona» enfilà els primers carrers cap a la plaça, una gran extensió de terra amb un cadafal en el centre. Baixant del vehicle vaig notar una estranya sensació que em va fer pensar que el millor que podia fer era tornar a la ciutat d'on havia sortit. De camí pel terrós i ample carrer Nou cap a un domicili familiar, «sa padrina» no deixava de correspondre a les salutacions de la gent -"aquí tothom se saluda" en digué - i no m'aturava de veure les portes de les cases per les que mig obertes sortien caps darrera el nostre pas. Segurament per a saber qui era aquell intrús magre, cames llargues i amb les orelles com a planejadors que caminava devora «sa senyora», que era com anomenaven a la meua padrina. No

m'agradava i me'n penedia d'estar en aquell estrany lloc on tothom es coneix, es saluda i es xerra, i en el que no s'escolta ni un renou, en no ser el del aucells, el picarol de les ovelles.

Aquell mateix horabaixa vaig conèixer qui seria el meu millor amic, n'Esteve Mas Negre, a la seva germana i la seva mare; això em va agradar una mica més. Pel vespre, després de sopar, «sa padrina» i jo ens anàrem a veure la televisió a un dels bars de la plaça, a casa, com era habitual en quasi totes, no hi havia aquests luxes. No em va deixar tranquil recórrer aquell carrer obscur i massa quiet. Volia tornar a Palma. El retorn, carregat de son fou pitjor. I per acabar-ho d'arreglar, per a fer un roi havies de sortir i travessar un llarg terrat i projectar el roet cap a un forat obscur pel qual sortia un aire molt calent. No m'agradava res i volia marxar.

Al dia següent tot començà a canviar. N'Esteve cantava a crit una cançó de n'Antonio Molina, causant en ella tal destrossa que a mi em va fer gràcia, i això que n'Antonio Molina era el meu ídol després d'haver vist «Esta voz es una mina» i «El pescador de coplas». El meu recent conegut vivia en la planta baixa de l'edifici, vora el cinema, i les cases es comunicaven per una escala que anava del pati interior al terrat.

Ambdós, vàrem fer més que un voltí pel poble i vaig anar coneixent altres al.lots amb els quals vaig establir ràpidament amistat, encara que no tant com amb n'Esteve. Entre ells, els germans Esteve i Martí, en Biel i en Llorenç. Em va cridar l'atenció, és natural, en Biel al qual havia a dur a l'esquena a totes parts. I no és que em cridàs l'atenció la seva invalidesa, sinó la seva seguretat i integració en el grup, sense complexos i en no poques ocasions barallant-se a cop de puny net amb el qui es posava impertinent, quan de vegades, no poques, era ell.

Amb ells vaig aprendre un joc en què eren necessaris un ganivet i una fulla de figa de moro. Però jo preferia jugar a futbol, entre altres raons, perquè formant equip amb n'Esteve no havia qui ens guanyàs; i això quasi em va costar un disgust a la Plaça des Pou, quan després d'haver guanyat un partit i celebrar efusivament la victòria el germà major d'en Martí, n'Esteve, em va donar a entendre, amb poques explicacions, que m'estava sortint de mare. I jo, mig acollonat, vaig entendre el missatge i vaig acabar amb les meves celebracions.

Maria de la Salut m'agradava definitivament i disfrutava veient com la gent es coneixia i es saludava.

I m'agradava el silenci, encara que no l'obscuritat dels carrers durant el vespre. I m'agradava l'estiu, quan en el cinema veïnat hi havia funció nocturna i la calor obligava a obrir o mig obrir la finestra, que donava just al nostre terrat i per la qual podia veure la funció.

Vaig tornar a Palma, emperò tornava freqüentment a Maria de la Salut on passava llargues temporades, disfrutant amb n'Alfredo i la seva dona Maruja. I també amb la padrina Ramona que em feia anar a Missa i a les funcions de Setmana Santa, el que era una purga per mi, però que em va permetre esser testimoni d'una de les accions més sorprenents que mai havia pogut veure.

Era una tarda de Dijous Sant, i en la parròquia es celebrava un acte que consistia en una sèrie de pregàries que es mesclaven amb processons per l'interior del temple. En una d'aquestes desfilades, i quan el rector passava pel banc de la primera fila, uns nins es posaren a xerrar. El rector els va fer callar pegant-los amb el missal pel cap i seguí la marxa com si res haguera passat. Era el mateix capellà que no dubtava en girar-se al públic, mentre oficiava, d'esquena, la Missa, per ordenar «Callau, beates»!.

S'Arraval. La record, prima, amb els cabells tallats a la romana, passejant-se amb les demés nines pel carrer Nou, a dalt i a baix, els diumenges per la tarda. Estava molt enamorat, tot el que platònicament enamorat que pot estar un nin de dotze a tretze anys.

I vaig arribar a passar por de veritat aquell horabaixa en què algú va llegir en un diari que en dos dies arribaria la fi del Món. N'Esteve es va posar a plorar de forma desconsolada, tenia 10 anys, i jo tractava d'animar-lo tot i que tot el meu cos tremolava de terror. Record que més tard, quan anàvem a cercar la llet, de cabra, li vaig proposar anar a confessar-nos, A la fi no ho férem. Tampoc va passar l'anunciat cataclisme universal.

Tinc mil records bons i altres tantes raons com per a considerar aquest poble com la meva segona casa. Però el meu estimat Alfredo fou destinat a Palma i a base de molt de sacrifici i esforç, va anar obtenint llicenciatures i càtedres que l'allunyaren de l'ofici de mestre de poble i a mi de seguir visitant aquest lloc inoblidable de la meva infantesa.

Vaig tornar molts anys després, per no sé quin reportatge periodístic, que no em va privar de recórrer

*Fotografia de
Mestre Pere des
Retrats, feta dia 27
de Juliol de 1960*

Vaig esser testimoni de l'enrajolat de la Plaça, que no en va agradar, preferia la terra, a pesar que l'obra la va fer en Pere Mas, pare del meu estimat amic.

I fins i tot vaig tenir una al.lota, amb qui mai vaig arribar a xerrar. De sobte, un dia un dels meus amics em va fer a saber que la meva al.lota era na Maria, «sa Santjoanera», que vivia al carrer de

els carrers, ara asfaltats i amb llum elèctrica, i els llocs en què em passava les hores jugant amb els meus amics. No vaig veure, o no vaig conèixer, na Maria sa Santjoanera, ni tampoc vaig escoltar n'Esteve espanyar a crits les cançons de n'Antonio Molina, i de veritat que ho vaig sentir.

Pep Roig.

Amb aquesta edició commemorativa celebren la publicació del número cent de la revista FENT CARRERANY, de l'Associació Cultural Fent Carrerany de Maria de la Salut. Un aniversari que representa la feina ben feta d'un col·lectiu de persones que ha donat a la publicació tot el seu entusiasme i la seva dedicació.

Els cent números de la revista Fent Carrerany evidencien una consolidada iniciativa, gràcies a la qual, el poble de Maria de la Salut ha tingut informació puntual, en la llengua pròpia, de les notícies més apropiades al seu entorn.

Aquesta és la lloable funció de les revistes de la part Forana: oferir un canal d'expressió per a les idees, les notícies o els esdeveniments d'allò que, d'una manera més propera, ens interessa i que constitueixen el pols del nostre poble.

En aquest sentit, un dels objectius de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear és col·laborar en el manteniment de les revistes que conformen la premsa forana, perquè contribueixen a refermar el sentiment d'identitat amb la pròpia terra i perquè són alhora un pilar fonamental en la normalització lingüística dels mitjans de comunicació.

La meua enhorabona sincera a tots els responsables d'aquesta publicació a la qual desitjo una llarga i sòlida trajectòria. I, particularment, vull felicitar al Consell de Redacció de Fent Carrerany per la seva decidida contribució a la recuperació i a la divulgació de la nostra llengua.

Bartomeu Rotger i Amengual

Conseller de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear.

**LA CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS
FELICITA LA REVISTA FENT CARRERANY
AMB MOTIU DE LA PUBLICACIÓ DEL NÚMERO 100**

**PLA DE
MILLORAMENT
DE FAÇANES.**

1987 - 1993

HEM MILLORAT MOLT

Fa 6 anys que el Pla de millorament de façanes es va posar en funcionament a la nostra Comunitat Autònoma. Avui, 9 de cada 10 municipis de les illes Balears es troben adherits a aquest Pla.

**Maria de la Salut hi participa
des de l'any 1992**

GOVERN BALEAR

**Conselleria de Cultura, Educació
i Esports**

BULLIT DE NOTÍCIES

UN REVOLT PERILLÓS

Ja comença a ser hora que qualcú posi remei als continus accidents que tenen lloc al denominat revolt de Can Butxaques. L'especial traçat de la volta fa perillosa la circulació, sobretot venint cap a Maria. Són molts els accidents que hi ha hagut degut a la manca de senyalització que avisi de la seva perillositat. Creim que ja és hora que es prenguin les mesures oportunes per evitar alguna desgràcia irreparable.

CÁCERES

Des del dia 8 al 14 de novembre, 15 al·lots i al·lotes de l'Escola de Maria, anaren de viatge fins a Extremadura. Aprofitaren una activitat del Ministeri d'Educació i Ciència, per entrar en contacte amb escolars d'altres centres de la península, en un viatge que els resultà gratuït. Ens han promès que al proper número ens ho contaràn i ens deixaran unos fotos de l'excursió.

EL CIRC ENS VISITA

A finals d'Octubre tenguérem una visita inesperada, però d'allò més entretinguda. Ens visità un circ, que s'instal·là amb tota la seva «troupe» a la Plaça del Mercat. Pràcticament ocuparen tota la plaça i els seus voltants. Des de malabaristes, moneies, pallassos, cocodrils, serps, un goril·la disfressat, passaren per la carpa del circ. Feren dues funcions i sembla que la cosa va funcionar bé.

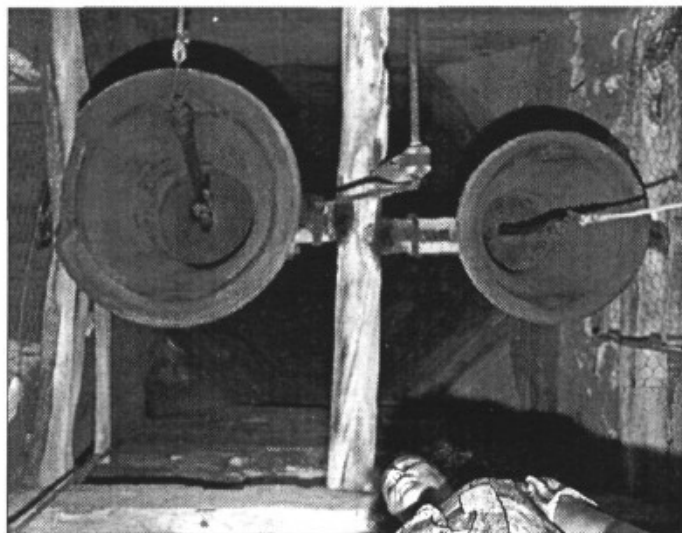
L'EXTRAORDINARI, A L'ÚLTIMA HORA

El periodista Planas i Sanmartí a la seva columna GENTE de l'Última Hora del passat 18 de novembre es fa ressò de la propera publicació del número 100 de la nostra revista. Així ho va fer:

EL PRÓXIMO DÍA 26 DE ESTE MES, sábado, la publicación de Maria de la Salut, Fent Carrerany, celebra su aniversario y lo hace organizando una mesa redonda sobre la prensa forana y nuestra realidad, a la que asistirán representantes de algunas publicaciones y n'Aina estimada. Teniendo en cuenta que esta revista tira 450 ejemplares y Maria no llega a los 1.500 censados, Fent Carrerany tira más que The New York Times.

AVE MARIES

Com antany, en Joan Bergas «Forner», cada dia i sense fallar toca les aves maries a les 12 del migdia i a la

posta del sol. La majoria de gent desitjava la tornada d'aquest antic costum.

UN ALTRE CARRER OBERT

El carrer que uneix el C. Escola de Nins amb el C. Villalonga, ja és obert. Mentre s'acaba de posar a punt ja s'hi pot passar. Sense voler entrar en polèmiques, voldríem recordar que a l'hora de posar noms nous, es va parlar de dedicar un carrer del poble al fotògraf Pere Mascaró, «Pere des Retrats».

EL PONT DEL CAMÍ DE BANDEROLA

El pont que hi ha damunt del torrent de son Bacs, al camí de Banderola, aguantà la torrentada. Qui no aguantà foren els costats, que foren arrossegats per les aigües deixant aquesta sortida cap a la carretera de son Alcaines, intransitable. Aquest pont que està dins del terme de Sineu, però amb tots els veïnats de Maria, és imprescindible per anar a les finques dels voltants, ja que sinó han d'anar a fer una bona voltera. A veure qui hi posa la mà!

UNA SUBSCRIPTORA BOLIVIANA

A l'hora de presumir de lectors, podem estar ben orgullosos de tenir-ne molts i de bons, però segur que poques revistes en tenen de tan lluny i especials com nosaltres. La monja franciscana Sor Francisca Negre, mariera, però actualment missionera a Bolívia, no es perd la lectura de la nostra revista. Diu que espera amb delit que li arribi i la llegeix amb passió i emoció. En aquestes dates en què es troba de vacances per Mallorca, no atura l'activitat i així el passat diumenge dia 6 de novembre va fer el sermó a la missa major de les onze. Li desitjam una feliç estada entre nosaltres.

BULLIT DE NOTÍCIES

COMUNITAT DE REGANTS DEL COCÓ

Des del darrer pou de les obres de clavegueram (aigües brutes), situat al camí d'Artà ha sortit un bram d'aigua durant un mes. Com que els veïnats no la volien dins de les seves finques, mentre uns tapaven, els altres destapaven, repartint-se l'aigua com a bons germans. A estones feia una bona olor i els veïnats arribaren a demanar la mediació de l'Ajuntament.

OBRA EN EL TEMPLE PARROQUIAL

S'ha reconstruït la teulada de dalt l'altar Major i el cambril de la Mare de Déu. També s'ha repassat i posat una canal nova a la Capella Fonda. El Pla de Mallorca, mitjançant l'Ajuntament de Maria, ens ha cedit tres obrers durant 13 dies. La resta ho han fet els obrers d'en Serra i els de la Rectoria.

Aprofit l'avinentesa per donar les gràcies a l'Ajuntament de Maria per aquest gest a favor de la parròquia que, al cap i a la fi, és un favor a una part grossa dels habitants i residents de Maria.

CONFERENCIA

Dia cinc de novembre, l'escriptorista Francesc Ramis donà una conferència sobre la Bíblia a nivell d'arxiprestat, a la Capella Fonda. La capella era plena i el conferenciant va agafar un mètode senzill i entenedor.

CATEQUESI

Dia 12 de novembre, 12 catequistes del poble de Maria seguien una jornada de tallers catequètics en el Seminari Nou. Era a nivell de tot Mallorca i els assistents eren més de 500. Fou força interessant.

CORNETES

S'està cercant la manera de tornar posar en marxa el grup de tambors i cornetes que tant animava les festes cíviques i religioses de Maria.

VISITA AL PRESIDENT

El passat dia 10 d'Octubre anàrem a veure el President Gabriel Cañellas per tal de presentar-li el programa d'actes que teníem previst celebrar amb motiu de la publicació del número 100. El president, el secretari i un vocal de l'Associació foren els visitants del President del Govern de la nostra Comunitat Autònoma. L'acollida que ens va fer va ser molt cordial i ens concedí una ajuda de setanta mil pessetes que serà destinada a l'edició del número extraordinari. Volem donar les gràcies al president del PP de Maria, que ens va gestionar directament l'entrevista. També sabem que l'APA de Maria ha rebut una ajuda de cent mil pessetes destinada a subvencionar les seves activitats.

DEMOGRAFIA

ENS HAN DEIXAT:

N'Angela Mascaró Bergas es va dormir el dia onze d'octubre a l'edat de 92 anys. Vivia a Sa raval, número 5.

En Jaume Ribas Castelló acabà de sufrir el dia 15 d'octubre a l'edat de 71 anys. El seu darrer domicili fou el carrer de Sa Raval, número 25.

En Josep Vanrell Font ens deixà el dia 28 d'octubre de 1994, a l'edat de 71 anys. Vivia en el carrer Nou, número 79.

Que descansin en pau.

BENVINGUTS:

Francesc Xavier Cortès Iglesias, fill de Pere i Isabel Antònia. Nesqué l'11 - 10 - 94. El domicili és carrer Carme, 1'

Maria Antònia Mas Tugores, filla de Gabriel i Maria. Va néixer l'1 - 11 - 94. El domicili és Villalonga, 22.

Enhorabona als seus pares i demés família.

JA L'HAN FETA:

N'Erik Henie i Na Pilar Ferrer de Sant Jordi Rogge es casaren el 4 d'octubre de 1994.

N'Antoni Rosselló Ferrer i Na Petra Ensenyat Pocoví es casaren el 4 de novembre a la Parròquia de Nostra Senyora de la Salut.

En Josep Genovart Riutort i Na Francisca Rosa Oliver Bauçà es casaren el dia 12 de novembre de 1994.

En Vicens Payeras Crespí i Na Maria Jerònia Quetglas Pastor es casaren el 26 de novembre de 1994.

Que el vostre amor no acabi mai.

TELÈFONS D'INTERÈS:

AJUNTAMENT	525002
FAX	525194
UNITAT SANITÀRIA (cita prèvia)	525594
APOTECARIA	525020
ESCOLA DE DALT (telèfon i fax)	525083
ESCOLA DE BAIX	525252
CA SES MONGES	525144
LOCAL TERCERA EDAT	525564
PARRÒQUIA	525033
GESA INCA: AVARIES	500700
BOMBERS	085
AMBULATORI D'INCA	502850
URGÈNCIES A TOTA L'ILLA	061
SON DURETA (Centraleta)	175000
AMBULÀNCIES S.S. (Inca)	502850
AMBULÀNCIES	200362
RECAPTACIÓ DE TRIBUTS	
DE LA CAIB (Inca)	505901
ADMINISTRACIÓ D'HISENDA	
(Inca)	505150

HORARIS:

AJUNTAMENT:

de 8'30 a 15 hores.

APOTECARIA:

Matí: 9 a 13 hores.

Horabaixa: 16'30 a 20'30 hores.

UNITAT SANITÀRIA:

de 9 a 15 hores.

BIBLIOTECA:

Dimarts, dijous i divendres: de 18 a 20 hores.

Dimecres: de 17 a 20 hores.

Dissabtes: de 10 a 13 hores.

LÍNIA MARIA-PALMA:

Sortides Maria: 7'30 i 15 hores.

Sortides Palma: 13 i 19 hores.

LÍNIA INCA-MANACOR:

Cap a Manacor: 12'30 i 19'55 hores.

Cap a Inca: 9'40 i 18'50 hores

PUNT D'ATENCIÓ CONTINUADA DE SINEU: Carrer Ponent, número 3.

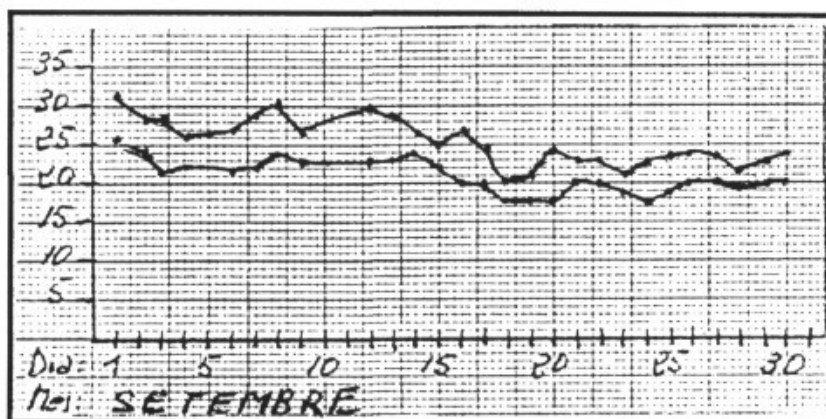
- Per demanar hora al servei de Pediatria heu de cridar de 8 a 14 hores al855043

- Per urgències, a partir de les 15 hores heu de cridar al520292

- Preparació pel part, postpart, control de gestació i informació sobre anticonceptius heu de cridar al236624

El temps

MES DE SETEMBRE DE 1994

PLUVIOMETRIA

Dia 4	5'5 l.
Dia 21	2'5 l.
Dia 22	14 l.
Dia 23	11 l.
Dia 27	15 l.
Dia 28	43'5 l.
Dia 29	0'5 l.

Temperatura Màxima
31 ° C (Dia 1)

Temperatura Mínima

17'5 ° C (Dies 18 i 19)

Temperatura Mitjana

23 ° C

Mitjana Màximes

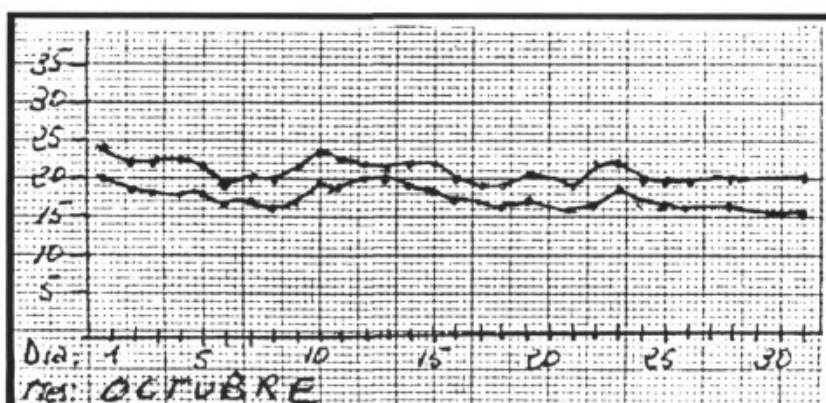
25'3 ° C

Mitjana Mínimes

20'8 ° C

TOTAL: 92 LITRES

MES D'OCTUBRE DE 1994

PLUVIOMETRIA

Dia 1	18 l.
Dia 2	34 l.
Dia 5	32 l.
Dia 10	23 l.
Dia 11	40 l.
Dia 12	3 l.
Dia 13	5 l.
Dies 16 i 17	52 l.
Dia 18	114 l.
Dia 19	6 l.
Dia 20	11 l.
Dia 28	2 l.

Temperatura Màxima
24 ° C (Dia 1)

Temperatura Mínima

15'5 ° C (Dia 31)

Temperatura Mitjana

19'3 ° C

Mitjana Màximes

21 ° C

Mitjana Mínimes

17'6 ° C

TOTAL: 340 LITRES

GRÀFICA DE TEMPERATURES MÀXIMES I MÍNIMES

Una ploguda com ni els més vells del poble recorden tingué lloc la matinada del passat dia 18 d'octubre. Les fortes pluges, feren que el torrent de Son Bacs, no pogués passar per davall el pont i ho fes per damunt, emportant-se uns quants metres d'asfalt i restant la carretera tallada fins l'endemà.

ELS CARRERS A MARIA. EVOLUCIÓ URBANA

O. INTRODUCCIÓ

El casc urbà de Maria comença a tenir cos com a conseqüència de l'antiga Cavalleria de Maria.

El primer nucli de cases s'origina a l'acabament del segle XIV. Serà, però a partir del segle XV (1430) quan, amb la compra per part de Ramon Safortesa de la Cavalleria de Maria, hi haurà un petit augment demogràfic.

El primitiu nucli neix als voltants d'un turó (son Puig) on s'hi construí l'església.

Hi ha una referència al lloc de Maria de l'any 1420 que esmenta l'existència de prop de setanta cases (1). La trobam una mica exagerada si la comparem amb les dades dels estims de 1578 que ens donen una xifra molt més baixa.

El primer document escrit (2) consultat que fa referència al conjunt de cases existents a Maria així com als seus propietaris és de l'any 1578. Amb la constància de 33 cases agrupades, 8 cairons (solars) i 4 trasts. Això ens donaria una població urbana d'entre 100 i 150 persones aproximadament. Ja al segle XVII (3) amb un creixement urbanístic important, ens trobam amb 97 cases i 15 trasts. Hi ha per tant, un increment de 64 cases en un període de 116 anys. Per l'any 1694 la població total entre el casc urbà i l'aspergida per les possessions era de 650 persones. La instal·lació de la Reserva del Santíssim i la Font de Baptisme el 1696 ratifiquen l'augment demogràfic. Ja el 1677 s'havia beneït el Cementiri al costat de l'Església.

El primitiu nucli de població quedaria entre l'Església, Plaça de Dalt i carrer Major (nucli de son Puig), carrer de ca ses Monges (nucli de son Mas), cases aïllades a ses Corbates, Boscarró... Entre son Puig i son Mas s'abastí la primera població. (4)

Per una referència de 1729 sabem que el nombre de cases i famílies era de 150 (5)

Durant el segle XVIII, es donà un fort creixement demogràfic i, ja el 1768, hi havia 807 habitants, que contribuïren a eixamplar el nucli de la població. D'aquesta època són els establits de part de les possessions més properes al casc urbà, com el cas de son Monjo, sa Quintana, son Negre,...

L'augment demogràfic del segle XVIII permeté a Maria «... tenir facultat de celebrar, per mitjà d'elects, consells i ajuntaments, al lloc més públic, on hi concorran tots els habitants a donar els seus vots... així com anomenar electes...» (6)

El creixement demogràfic del segle XVII aconseguí dividir la població en dos nuclis molt allunyats: el nucli de son Puig (Església) i el de s'Arraval. Al costat de s'Arraval tenim les Rotes Comunes, rotes del Puig, Rota Nova, rota

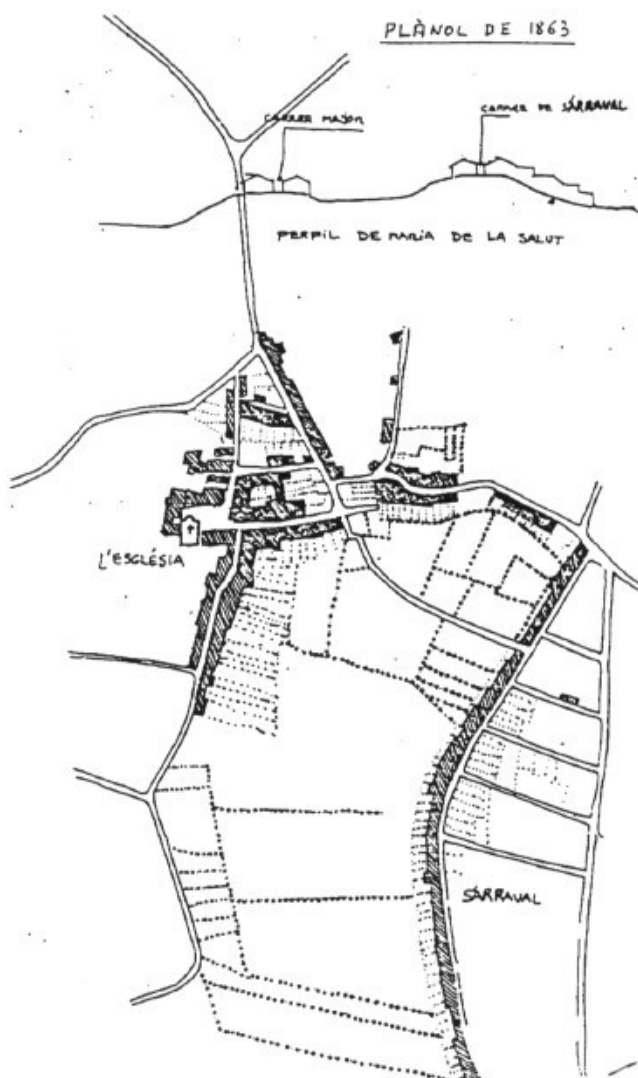
del Pinar... (7), amb un total de 70 quarterades, que eren terres comunes del poble. Topònims com ses Rotes, camí d'en Roterres, sa Rota, Davant s'Arraval... ens han restat com a testimoni. Es tractava de garrigues i terres primes que els avantpassats arravalers convertiren en conró.

El primer llistat de carrers aconseguit fins ara és de 1799 (8). Hi figuren: sa Plaça, Quintana, Pou, Corbates, Boscarró, Roqueta i s'Arraval. Posteriorment, l'any 1824 el carrer de Roqueta passa a nomenar-se carrer Major.

L'únic punt de contacte entre el carrer de s'Arraval i l'Església de Maria era el carrer de ses Corbates.

Al segle XVIII segurament els únics topònims de carrer serien: son Puig (sa Plaça-Església), carrer Major, son Mas, ses Corbates-es Boscarró i s'Arraval. A finals del segle XVIII apareix com a topònim urbà sa Quintana (9).

A l'acabament del segle XVIII i primer terç del segle XIX l'augment demogràfic li permeté a Maria formar municipi independent de Sta. Margalida (1836).

1. ELS CARRERS AL SEGLE XIX

Com a prova de l'augment demogràfic del poble, així com també de la seva dispersió entre el carrer de

Plaça de Dalt. Es Carreró. Primitiu nucli de població.

s'Arraval i l'Església, es projectà el 1842 l'obertura d'un carrer que escurçàs el trajecte entre sa Plaça (Església) i s'Arraval que abans es feia pel carrer de ses Corbates (10). Es tractava d'obrir el carrer de sa Tanca i donar-li entrada al de s'Arraval. Aquest indret era conegut per «es Pas», pel petit pas peatonal existent, que no de carro.

L'any 1856 hi ha unes obres d'ampliació de l'Església (11). Del 1859 tenim una notícia sobre la conservació i augment dels arbres a l'interior de la població i als passejos.

La primera referència a retolació de carrers és de 1860 (12). De l'any 1862 hem trobat una comanda feta

Quintana	8
Plaça	19
d'es Pou	19
Major	60

Total cases urbanes	322
Total cases de camp	30

Total cases terme de Maria	352

Per l'any 1864 tenim una ampliació de noms de carrers (15)

Carrer de ses Corbates. Ca l'amo en Maiol. Segle XVII

Carrers	Cases
Plaça Major	18
Sant Rafel	4
Major	66
Pou	19
La Victòria	10
Sant Miquel	9
Carme	10
Quintana	21
Corbates	37
Bosquet (abans Boscarró)	14

Ca l'amo en Gaspar. Plaça de Dalt. Arquitectura del segle XVII

pel nostre Ajuntament a la fàbrica de Monleón i Martín de València sol·licitant rajoles per retolar carrers i cases (13). D'aquest mateix any tenim una retolació dels carrers i el seu nombre de cases (14).

Carrers	Cases
s'Arraval	129
es Pujollet	6
ses Corbates	41
Quintana	31
son Roig	1

Carrer de s'Arraval. Cases del segle XVII

s'Arraval (Dreta-Esquina Església)	79
(Esquerra-Esquina Cementiri)	59
(total 138)	----
Total cases	346

S'Arraval modern. Segle XX.

Ara ja trobam Plaça Major i no Plaça, carrer de Sant Rafel, carrer La Victòria (abans Quintana), Carme i Sant Miquel (abans també sa Quintana), Bosquet (abans inclòs dins Ses Corbates). Tots els noms de carrers obeeixen a noms populars excepte Sant Rafel, Sant Miquel i La Victòria. Aquest darrer, per la data, commemora la victòria espanyola a la guerra d'Àfrica.

Ja l'any 1884 (16) hi ha una obertura de carrers en uns terrenys propietat d'Antoni Jordà Mas i Antoni Jordà Perelló anomenat son Femenia. Rep el nom de la família Femenia, ja que la casa principal estava habitada i era propietat de la família Femenia. Es tracta del segon establiment urbà, el primer havia estat el de sa Quintana de l'any 1796.

L'any 1885 hi ha l'aprovació que el carrer Bosquet tenguí una amplària de 6 metres (17).

L'església des de sa Tanca

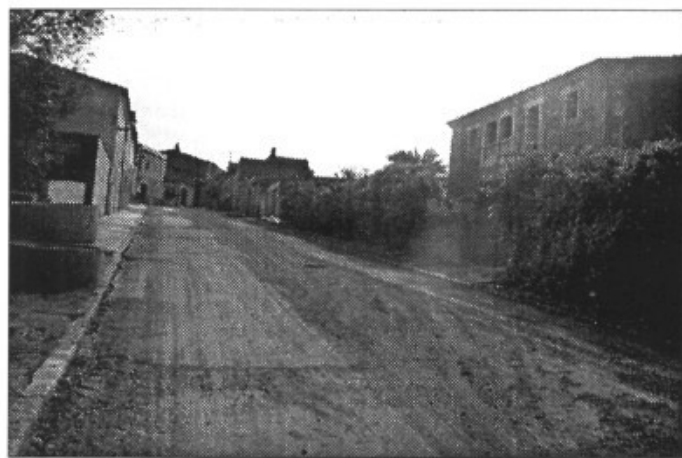
L'any 1887 hi ha una comunicació de la Societat Arqueològica Lul·liana instant l'Ajuntament que es retoli un carrer amb el nom de Ramon Llull (18).

Dia 25 d'octubre de 1885 l'Ajuntament aprovà el Plànol de l'alineació dels carrers d'es Pou i Quintanes,

amb l'expropiació dels solars de Jerònima Pastor Llompart, Martí Gual Monjo i Joan Femenia Perelló (19). El projecte d'alineació i rasants és de l'arquitecte Joan Guasp i Vicens.

L'any 1897 trobam la segona retolació de carrers, places i cases, segons R.O. de 20 de març de 1897 (20).

Carrers	Cases
Plaça Major	19
Sant Rafel	6
Major	94
D'es Pou	26
La Victòria	17
Sant Miquel	16
Quintanes	44
Santa Margalida	21
Corbates	36
son Femenia	26

Son Monjo i es Boscarró

Bosquet	21
s'Arraval	214
sa Tanca	15
Carrera Plana	7

	562

El carrer de Santa Margalida arranca de la Plaça de ses Dones (acabament del carrer Quintana) fins al començament del camí Vell d'Artà (carrera Plana). Carrera Plana era el nom popular amb què es coneixia el carrer d'es Metge Monjo, que era una continuació del carrer Quintana.

El carrer de sa Tanca comprèn des de l'Aljub públic i Pou de Dalt fins al carrer de s'Arraval.

L'any 1899 hi ha una millora als carrers Major i Quintana amb l'obertura de cunetes laterals.

2. ELS CARRERS ENTRE 1900 I 1930

L'any 1900 té lloc la recomposició (alineació) del carrer de sa Tanca.

Jose' Alomar
1923

El 1907 l'Ajuntament estudia el plànol presentat per Sebastià March Estelrich d'una finca al Camp d'en Jordà, propietat de la seva esposa Maria Monjo Buñola, que pretenia parcel·lar en solars (21).

En 1910 trobam una nova retolació de carrers i cases (22) sense cap modificació de noms de carrers.

Per un document trobat sense datar, però que segurament podria ser d'entre 1917-1920, ens ha arribat una relació de carrers i cases.

Carrers	Cases
Plaça Major	17
Sant Rafel	4
Major	104
es Pou	23
Victòria	13
Sant Miquel	16
Carme	12
Quintanes	34
Sta. Margalida	21
Corbates	52
Femenia	22
Bosquet	23
s'Arraval	211

Total cases	552
POBLACIÓ	
Any	Habitants
1900	1966
1910	1951
1920	2098
1930	2454

El creixement demogràfic de 356 persones en deu anys és el més alt i significatiu de tota la història del poble.

Prova d'aquest creixement demogràfic alt n'és el Projecte d'alineacions i rasants de l'arquitecte Josep Alomar de l'any 1923.

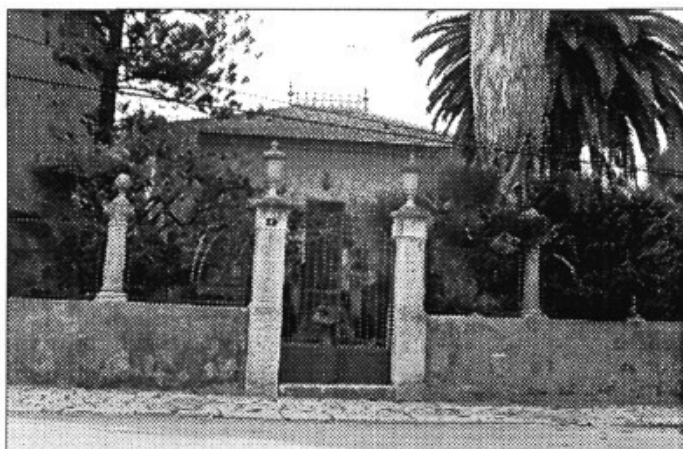
De l'any 1924 és l'expedient d'expropiació de part de la finca de Catalina Ros Ferriol per tal d'obrir un carrer nou a son Negre, paral·lel al carrer Major i carrer Nou.

L'any 1926 el carrer de La Victòria és substituït per Venerables Font i Roig, en homenatge als dominics que havien nascut a Son Roig.

L'any 1929 hi ha una petició d'un nombre de veïnats per tal de dedicar un carrer en homenatge al capità d'aviació Pere Tauler Pastor, desaparegut en accident quan pilotava un Dornier. A partir d'aquest any el carrer d'es Pou passarà a ésser del Capità Tauler (23).

Darreres del xalet de Cas Metge Monjo. Primera casa aïllada construïda a Maria

Can Tauler. Arquitecte Bennàssar (?). 1931

Cas Manescal. Ses Corbates. Arquitecte Francesc Cerdó Rossiñol. 1949.

3. ELS CARRERS 1930-1936

Entre 1930 i 1940 és quan es dona el màxim sostre de població a Maria.

Aquests anys i davant el gran augment demogràfic s'intenta reordenar els carrers i augmentar les disponibilitats d'espai urbà i, per tant, de la cabuda de població.

El 1930 tenim el projecte de la Plaça d'es Pou. D'aquest mateix any tenim un inventari i distribució del 783 edificis del cas urbà:

D'un pis	62
De dos pisos	705
De tres pisos	16

Total	783

En un Ple de l'Ajuntament de 10 d'abril de 1930, essent batle Antoni Jordà Perelló i secretari Joan Carbonell «Nepto», i complint l'ordre de 8 de març del mateix any relativa a la confecció de cens de població, s'acorda la següent retolació de carrers:

<u>Nom proposat</u>	<u>Nom antic o popular</u>
Plaça Major	Plaça Major
Carrer Sant Rafel	Carrer Sant Rafel
Carrer Major	Carrer Major
Carrer Capità Tauler	Carrer d'es Pou

Carrer Sant Miquel	C/ Sant Miquel, abans sa Quintana
Carrer Carme	C/ Carme, antigament sa Quintana
C/ dels Venerables	C/ de la Victòria, abans sa Quintana
Font i Roig	Quintana
Carrer Sineu	Antigament paratge sa Quintana
Carrer d'Antoni Monjo	C/ Sta. Margalida, abans Carrera Plana
Carrer de la Unió	Carreró d'en Burbai, abans Carrera Plana
Carrer Morell	Paratge d'es Cós
Carrer Sta. Margalida	Carrera Plana, Carretera Sta. Margalida
Carrera Plana	Camí d'es Molí d'es Gassons
Bartomeu Jordà	Paratge sa Quintana i es Bosquet
C/ d'Antoni Nadal	Carrer Bosquet
C/ Alexandre Rosselló	Paratge son Monjo
C/ del General Weyler	Paratge son Monjo
C/ de la Llibertat	Carreró d'en Jordà, paratge Bosquet
C/ de Femenias	Carrer de Femenias
C/ d'Alfons XIII	C/ A del Plànol d'Eixample, paratge d'en Collet
C/ d'Antoni Maura	C/ I del Plànol d'Eixample, paratge Tanca d'en Collet i d'Antònia Monjo
C/ de la Victòria	C/ J del Plànol d'Eixample, paratge Tanca de Joan Quetglas Bergas «Poll»
C/ Reina Victòria Eugènia	Carrer de la Tanca
C/ de Santandreu	Paratge la Tanca d'en Collet
C/ de Jaume Villalonga	Perllongació C/Major, antigament Roqueta i Darrera sa Raval
C/ Escoles	Abans Paratge son Monjo
C/ Gaspar Perelló	ses Corbates
C/ d'es Pujole	Perllongació Corbates, paratge es Pujole
C/ s'Arraval	s'Arraval
C/ Llevant	s'Arraval, carreró d'en Forner
C/ Sol	s'Arraval, carreró d'Antoni Roig
C/ Lluna	s'Arraval, carreró d'en Lau
C/ ses Estrelles	s'Arraval, carreró d'en Feina
C/ de les Roses	s'Arraval, carreró d'es Conills
C/ de Ferriol	s'Arraval, carreró d'en Ferriol
C/ son Puig	son Puig
C/ Ponent	sa Teulera i son Puig

Els carrers que no canvien el nom son: Plaça Major, Sant Rafel, carrer Major, Sant Miquel, Carme, Femenias, sa Raval i son Puig.

Hi ha la introducció o canvis de carrers que fan referència a personatges o llinatges de Maria o que tenien

relació amb el poble: Capità Tauler, Venerables Font i Roig, Morell (Srs. de son Roig), Antoni Monjo (metge Monjo), Bartomeu Jordà (capellà Jordà), Antoni Nadal, Femenias, Santandreu («Collet»), Jaume Villalonga (srs. de Roqueta) i Gaspar Perelló.

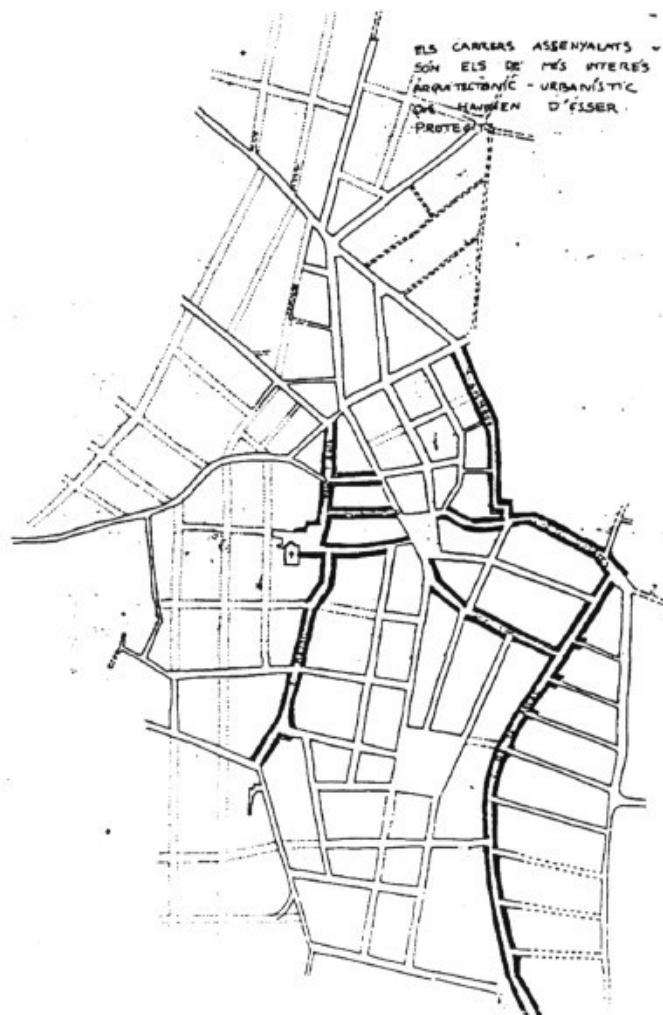
Entre 1929 i 1930 hi ha l'obertura del carrer E, propietat dels hereus de Joan Torelló Font (24).

També del 1930 és el plànol de parcel·lació en trasts de la finca de Son Puig propietat de Francisca Maria Mas.

L'any 1931 el carrer Reina Victòria Eugènia passa a carrer 14 d'Abril. També el mateix any el carrer Alfons XIII (popularment Tanca d'en Collet) és canviat per Ramon Franco.

Dia 11 de juliol de 1931 hi ha constància escrita d'una sol·licitud de permís per construir una casa per part de Pere Vicenç Tauler Cifre, a la finca de llur esposa Jerònima Pastor Llompard, a sa Tanca. Es tracta del xalet de Can Tauler (villa Isabel).

L'any 1932 trobam una protesta de regidors amb motiu del pla d'Eixample d'es Cós, sa Sorteta, i sa Gravada..., al·legant un creixement desorbitat així com un perímetre urbà massa desproporcionat ja que la cabuda podria arribar fins als 10.000 habitants (25). El projecte

de la parcel·lació d'es Cós, propietat de Pere Pastor Llompard, és de l'arquitecte Guillem Fortesa. El mateix any de 1932 es presenta un projecte d'urbanització de part de les finques de son Roig i es Cós, projecte de l'arquitecte Josep Alomar.

De l'any 1934, i, continuant amb la febre d'un creixement demogràfic, és l'expedient de parcel·lació en trasts edificables de la finca es Camp d'en Jordà, propietat de Bartomeu Pastor Monjo (26). El 1934 un carrer de l'eixample de son Negre rebrà el nom de l'inspector Fernando Leal.

De l'any 1936 és l'avantprojecte de la Plaça d'es Pou de l'arquitecte Francisco Casas, i el projecte d'alineacions i rasants dels carrers I, II, III, V-X i Corbates de l'arquitecte Josep Alomar.

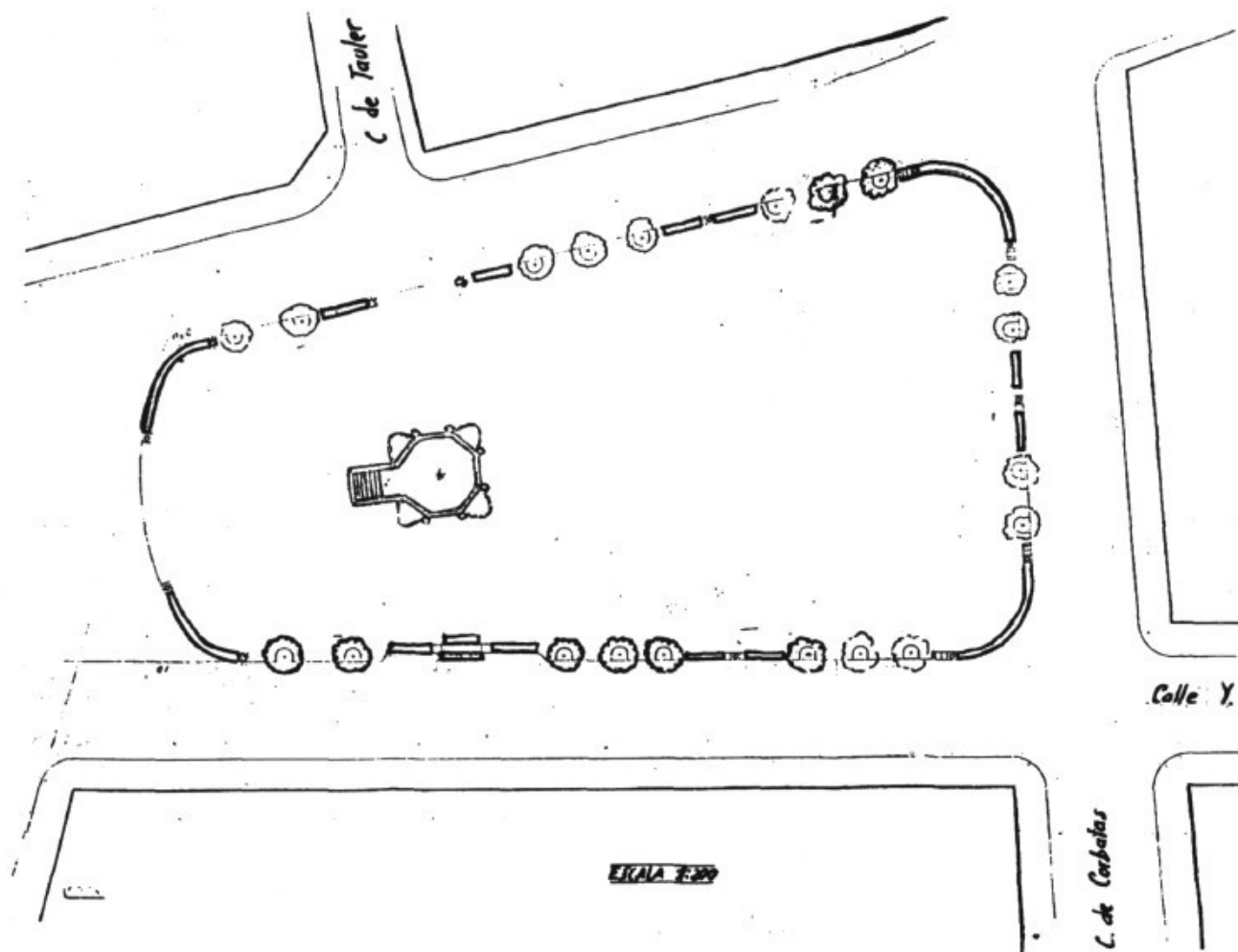
Ja a les acaballes de la República, en un ple de dia 9 de març de 1936, es dediquen dos carrers a: Primero de Mayo i al mestre Angel Madrigal Gómez (27). General Weyler passa a Mestre Madrigal

4. 1937-1950

Població 1940 2491 habitants

Població 1950 2441 habitants

El plànol d'alineacions de 1936-37 de l'arquitecte Josep Alomar era ben expansiu. El casc urbà queda

Projecte de la Plaça des Pou. Arquitecte Francesc Casas.
Any 1936.

consolidat i urbanitzat totalment. La falca sense construir de son Puig, Plaça d'es Mercat, sa Sorteta, sa Grava, es Cós, es Camp d'en Jordà, carrerons de s'Arraval, Carrera Plana (camí de sa Rota d'es Molí), etc. quedava com a edificable. Tot era degut al creixement demogràfic de la postguerra així com a la demanda de sòl urbà.

A partir de 1940, i encara més agreujat en la dècada dels anys cinquanta, comença l'emigració/sortida quasi sempre definitiva cap a Ciutat que ja no s'aturarà fins a la crisi de la dècada dels anys vuitanta.

Amb el pas de la República a la Dictadura de Franco els canvis de noms de carrers així com la introducció de nous no es fan esperar:

Noms abans de 1937

Plaça Major
Quintana
Primer de Maig
C/ Nou (nom popular)
Plaça d'es Pou (nom popular)

Noms a partir de 1937

Plaza General Goded
C/ Calvo Sotelo
C/ José Frau
C/ Bernardo Quetglas
Plaza del Generalísimo
Franco

son Negre (popular)	Arturo Rizzi
Maestro Madrigal	Hermanos Barbarà
son Negre (nom popular)	Conde Rossi
son Puig (nom popular)	García Morato
(Sense nom)	19 de julio
ses Venes (nom popular)	Héroes de Toledo
ca'n Gual (actual c/ de s'Apotecaria)	José A. Primo de Rivera
Carrer que no passa	Porto Cristo
so n'Elionor (ses Escoles, nom popular)	Victòria
« « « « «	General Moscardó
« « « « «	General Mola
« « « « «	Queipo de Llano

Amb un afany de fer homenatge a tots els que havien contribuït a la causa del «Glorioso Movimiento» se'ls posà un nom malgrat el carrer no existís més que en un projecte d'alineacions. Així: General Sanjurjo (es Pou Nou), General Varela, Millán Astray, es mesclaven amb altres com Ramon Llull, Jaume I, germans Moncada, Bisbe Berenguer de Palou, Cristòfor Colom, Josep M. Quadrado, Fra Ginebró Serra, Sant Alfons, Jovellanos, Lope de Vega,

Cervantes... El carrer Mestre Madrigal, que l'any 1936 havia desplaçat el General Weyler, es canvia pel de Hermanos Barbarà.

L'any 1943 un expedient de compra de les cases de Joan Ferriol Riera, Rafel Buñola Bergas i Bartomeu Buñola Payeras feu possible la construcció definitiva de la plaça que més tard es diria del Generalísimo Franco.

A partir de 1950 el creixement demogràfic que s'havia previst i a causa de factors externs com el turisme, reculà.

Reformes al carrer Major.

5. 1950-1994

Població:

1950.....	2444	habitants
1960.....	2082	«
1970.....	2076	«
1975.....	1956	«
1980.....	1918	«
1985.....	1985	«
1990.....	1784	«

Les dues dècades que van de 1950 a 1970 les podríem resumir dient: anys d'emigració cap a Palma i la costa, asfaltat de carrers, construcció de voravies, enrajolat de la Plaça de Baix, etc. D'aquesta etapa destaca, també, l'obertura d'alguns carrers.

El darrer canvi de noms de carrers és de 1985 (Ple de 8 d'agost).

Nom antic

Arturo Rizzi

Barbarà

Bernardo Quetglas

Calvo Sotelo

Conde Rossi

19 de julio

García Morato

Plaza Generalísimo Franco

Plaza General Goded

General Mola i Héroes de Toledo

Nom actual

Escola d'es Nins

Carrer de Deulosal

Carrer Nou

Carrer de sa Quintana

Carrer de son Negre

Comte d'Empúries

Ramon Llull

Plaça des Pou

Plaça de Dalt

Ses Venes

José Antonio Primo de Rivera

José Frau

Porto Cristo

Victoria

Capitán Tauler

Gaspar Perelló

Costa i Llobera

Sa Tanca

Maria Antònia Salvà

Constitució

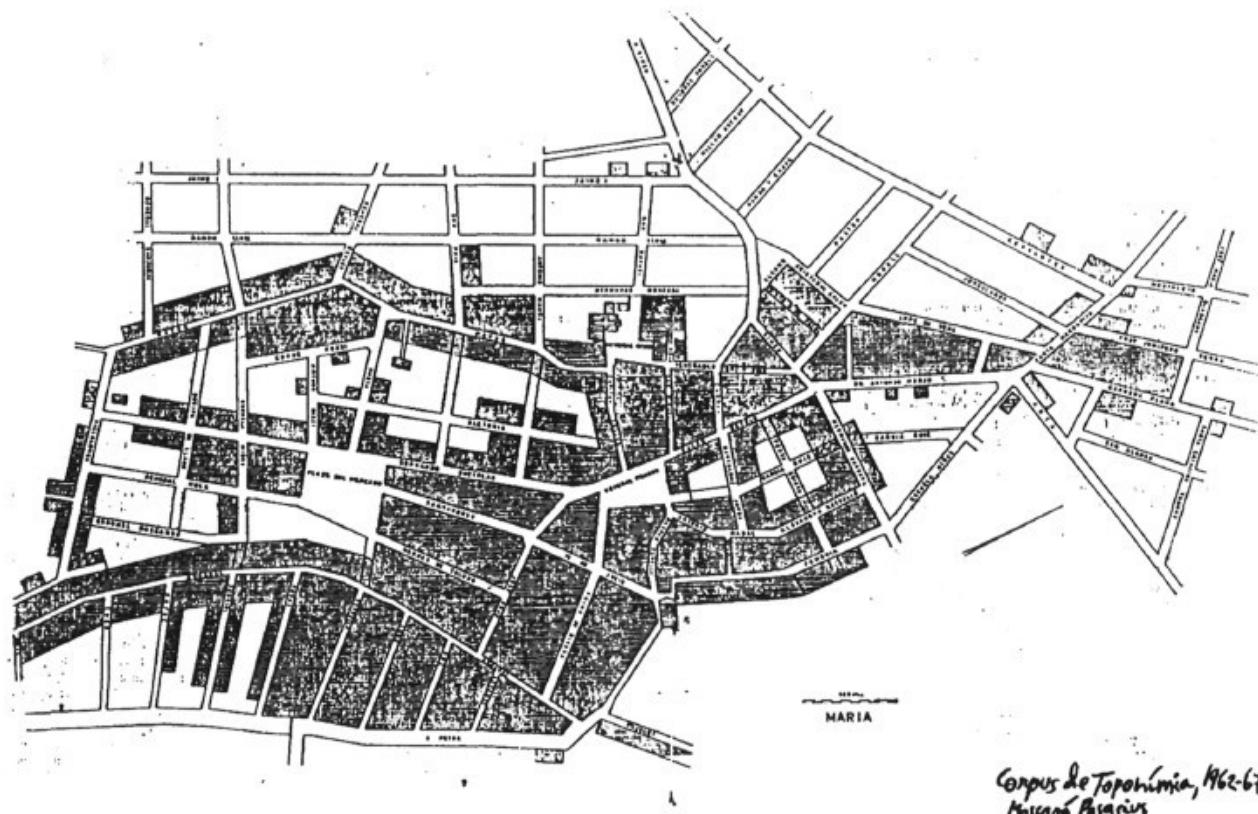
Carrer de l'Església

Ses Corbates

D'aquest llistat de carrers desapareixen dos personatges que no eren polítics: el cas de Gaspar Perelló Nadal, erudit local, i de Pere Tauler Pastor, pioner de l'aviació. Mentrestant quedaven noms que, segurament per

S'Arraval. Façanes dels segles XVIII-XIX i XX.

desconeixement, no els substituïren: Bartomeu Jordà (Capellà), Morell (senyors de son Roig), Villalonga (senyors de Roqueta), Antoni Nadal (secretari de l'Ajuntament de Maria entre 1842-45).

Creiem que s'ha d'anar en compte a l'hora de canviar els noms quan hi ha desconeixement sobre el que s'està fent. Estam d'acord que s'ha d'anar cap a una nomenclatura urbana més popular, però mai oblidant el passat de fets i personatges.

Exemples de nomenclatura popular

<u>Nom actual</u>	<u>Nom popular</u>
Santandreu	d'en Collet
son Puig	Carreró Menut
Ponent	sa Teulera
General Weyler	Carreró Gran
Villalonga	ses Cases Noves
Sant Rafel	es Carreró

Tots els carrers de s'Arraval tenen el seu nom popular: Carreró d'en Ribes, d'en Cuco, d'en Nofre, d'es Conills, d'en Feina, d'en Lau o d'es Laus, d'en Forner... Així podríem continuar amb tots els carrers del poble.

Personatges locals, o que han tingut una gran ressonància interna i externa, s'han de considerar a l'hora de canviar els noms dels carrers: mestres com Angel Madrigal Gómez o l'inspector Leal que tant van punyir per dur endavant les escoles, o els dominics Font i Roig, o la mateixa família Desbrull que aixecà el palau de Roqueta, les cases de son Niell i d'es Rafal Nou, el lector Cifre (dominic de Maria del segle XIX), el mateix capità Tauler, l'erudit Gaspar Perelló, el mateix Joan Ferragut Rossell «s'apotecari», que tant ajudà a l'ensenyament a les dècades

del anys 50 i 60, topònims urbans antics com son Mas, actualment Sant Miquel,...

BARTOMEU PASTOR SUREDA

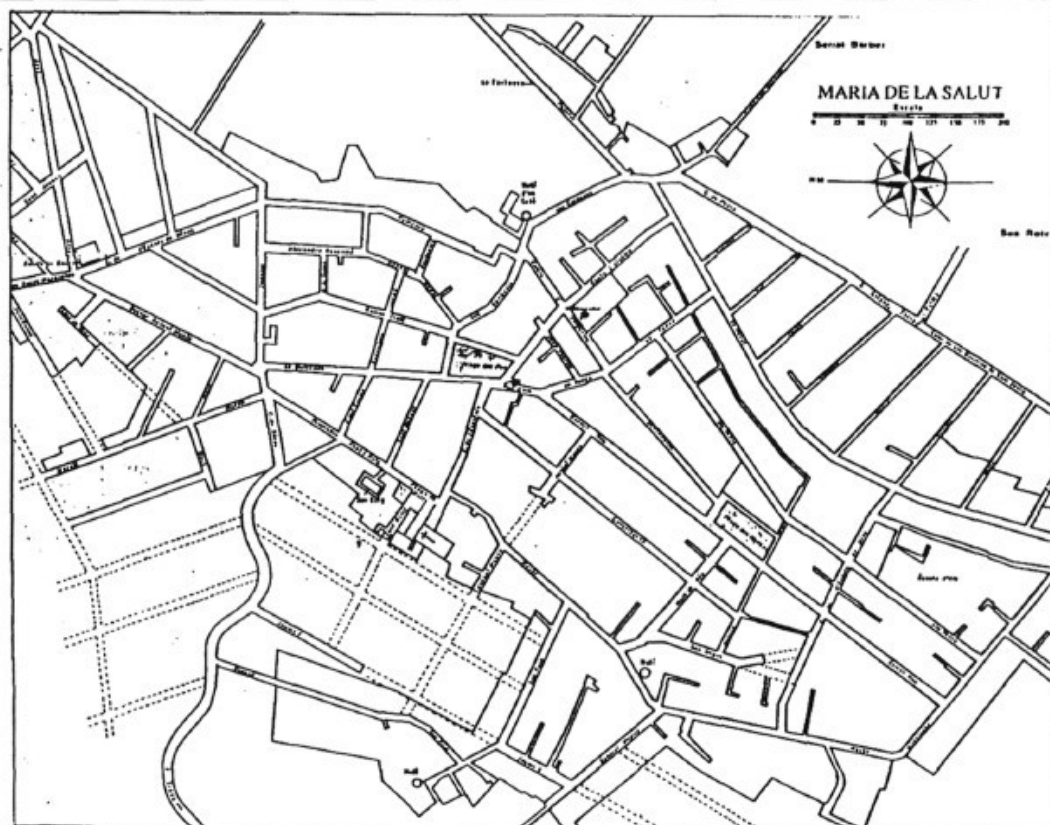
Nota: Quan ja havíem acabat de redactar el present article ens ha arribat el treball inèdit de Magdalena Torelló Mas Els noms dels carrers de Maria de 1982. A primer cop d'ull podem avançar que es tracta d'un estudi amb una metodologia i rigor històric que caldria haver tingut en compte a l'hora de redactar aquest monogràfic. Magdalena Torelló, àdhuc dóna un llistat de propostes de canvis, sempre seguint un rigor històric, popular, etc.

BIBLIOGRAFIA:

MIRALLES MONSERRAT, Joan: Els Carrers de Montuïri. Cap a una nomenclatura popular. Congrés de Cultura Catalana. Ciutat de Mallorca, 1977.

Can Pere Ribas. Carrer Major. Construcció popular amb jardí davanter (marès)

maria de la salut

Gran Enciclopèdia de Mallorca, 1993

TORRELLÓ MAS, Magdalena: Els noms dels carrers de Maria. (inèdit). 1982.

- (1) MONTANER, P. ; LESSENNE, Aina: Aproximación al estudio de la formación de la clase noble en Mallorca. El patrimonio de los Formiguera durante el siglo XVII. Trabajos de Geografía, núm. 34, 1977-78.
- (2) Arxiu Regne de Mallorca. D-1252 (Any 1578).
- (3) Arxiu Regne de Mallorca. D-1255 (Any 1694).
- (4) ROTGER, Mateo: Nuestra Señora de la Salud del pueblo de Maria. Palma, 1898. Pàg. 19.
- (5) Arxiu Regne de Mallorca. Audiència XXX n. 2151.
- (6) Arxiu Municipal Maria. 527. «Comú y primer paper sellat».
- (7) Arxiu Municipal Maria. 527. Llibres de cens de Rotes.

Son Negre Nou (Can Xinaris). Casa aïllada de construcció popular (pedra)

- (8) Arxiu Municipal de Santa Margalida (27).
- (9) Arxiu Municipal Maria. 527. Any 1796 (Sa Quintana). Acte d'Establiment de la Quintana en alou del comte de Formiguera, per construir-hi cases.
- (10) Hauria d'ésser carrer de ses Corbades pel seu traçat tortuós. El carrer, com que la Plaça de Baix no existia, començava a sa Quintana i arribava al començament del carrer de s'Arraval-es Pujole.
- (11) Arxiu Diocesà. Maria III/132/135.
- (12) Arxiu Municipal Maria. 5. Any 1862.
- (13) Arxiu Municipal Maria. 515 (17 de març de 1862)
- (14) La repetició del carrer de Quintana és com a conseqüència del fet que més que un carrer era un conjunt de carrers.
- (15) Arxiu Municipal de Maria. 68. Any 1864.
- (16) Arxiu Municipal de Maria. 6. Any 1884.
- (17) Arxiu Municipal de Maria. 7. Any 4885.
- (18) Arxiu Municipal de Maria. 7. Any 1885.
- (19) Arxiu Municipal de Maria. 7. Any 1885.
- (20) Arxiu Municipal de Maria. 607-4 Any 1897.
- (21) Arxiu Municipal de Maria. 8. Any 1907.
- (22) Arxiu Municipal de Maria. 607-4. Any 1910.
- (23) Arxiu Municipal de Maria. 135.
- (24) Arxiu Municipal de Maria. 136.
- (25) Arxiu Municipal de Maria. 135.
- (26) Arxiu Municipal de Maria. 135.
- (27) El Mestre Angel Madrigal Gómez degué arribar a Maria l'any de la inauguració de l'Escola de Baix (1928) i romangué al poble fins al curs 1932-33. Aproximadament un total de cinc cursos.

Evolució dels carrers

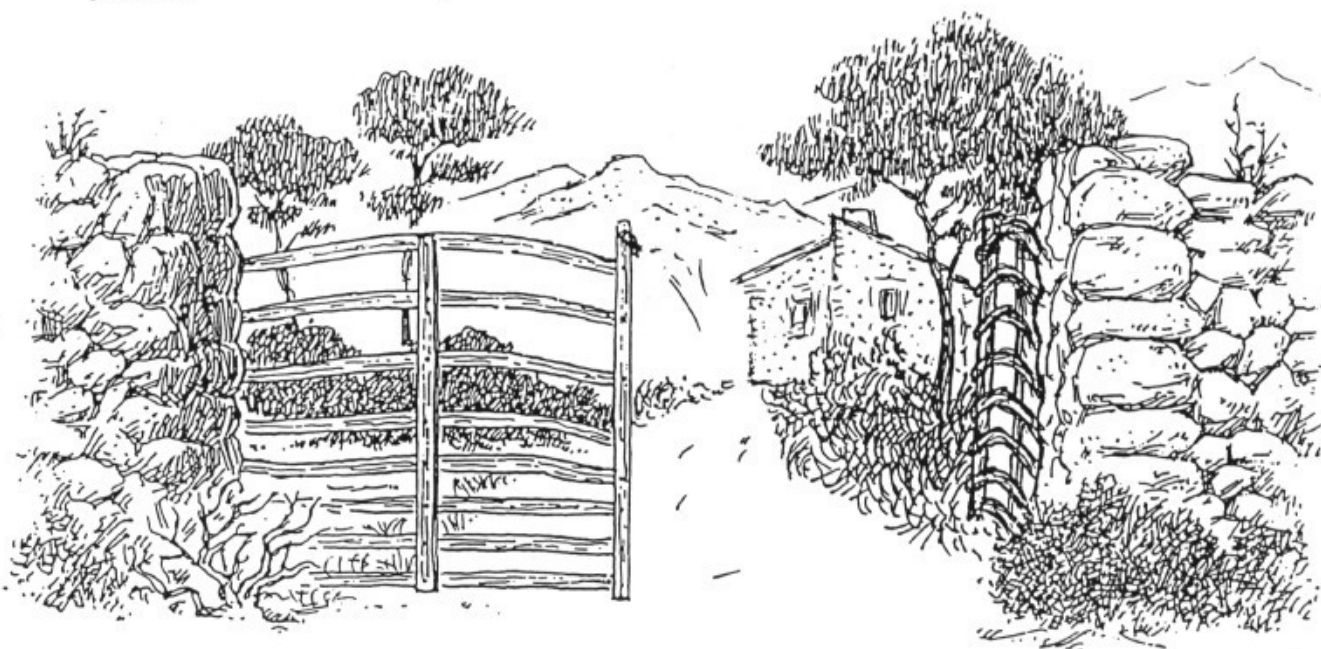
1799	1824	1863	1912
C/ de la Plaza	C/ de la Plaza	C/ de la Plaza	Plaza Mayor (1864)
Quintana/s	Quintana/s	Quintana/s	Quintana/s
del Pozo	Pozo	Pozo	Pozo
de las Corbatas	Corbatas	Corbatas	Corbatas
del Bosquerró	Bosquerró	Bosquerró	Bosquet (1864)
de Roqueta	Mayor	Mayor	Mayor
Arreval	Arrabal	Arrabal	Arrabal
		es Pujolet	Pujolet
	(Carreró Menut)	son Puig	son Puig
es Carreró	es Carreró	es Carreró	San Rafael (1864)
la Quintana	la Quintana	la Quintana	San Miguel (1864)
la Quintana	la Quintana	la Quintana	la Quintana
la Quintana	la Quintana	la Quintana	Sta. Margarita (1897)
		son Femenia	Femenias
		sa Raval-sa Tanca (1897)	la Tanca
la Quintana	la Quintana	Carmen (1864)	Carmen
Paratge sa Quintana	la Quintana	la Quintana	la Quintana
			Carrera Plana-Carreró d'en Burbai
			es Cós
			Carrera Plana
			Camí d'es Molí d'es Gassons
			sa Quintana i es Bosquet
			son Monjo
			son Monjo
			Carreró d'en Jordà
			Tanca d'en "Poll"
			ses Cases Noves
			Carreró d'en Forner
			Carreró d'en Lau
			Carreró d'en Feina
			Carreró d'es Conills
			Carreró d'en Ferriol
			sa Teulera i son Puig
			son Negre

més importants

1930	1937	1960	1988
Plaza Mayor	General Goded	General Goded	Plaça de Dalt
Quintana/s	Calvo Sotelo	Calvo Sotelo	sa Quintana
Capitán Tauler	Capitán Tauler	Capitán Tauler	Carrer de l'Església
Gaspar Perelló	Gaspar Perelló	Gaspar Perelló	ses Corbates
Bosquet	Bosquet	Bosquet	Bosquet
Mayor	Mayor	Mayor	Carrer Major
Arrabal	Arrabal	Arrabal	s'Arraval
Pujolet	Pujolet	Pujolet	d'es Pujolet
son Puig	son Puig	son Puig	de son Puig
San Rafael	San Rafael	San Rafael	Sant Rafel
San Miguel	San Miguel	San Miguel	Sant Miquel
Ven. Font i Roig (1926)	Venerables Font i Roig	Venerables Font i Roig	Font i Roig
Antonio Monjo	Antonio Monjo	Antonio Monjo	Antoni Monjo
Femenias	Femenias	Femenia	Femenia
Reina Victoria E. (1930)	José Frau (1936)	José Frau	sa Tanca
14 de Abril (1933)			
Carmen	Carmen	Carmen	Carme
Av. Directorio (1926)	Av. 1º de Mayo (1931)	Bernardo Quetglas	Nou
Alfonso XIII (1930)	Bernardo Quetglas (1936)		
Ramon Franco (1931)			
Sineu	Sineu	Sineu	Sineu
Unión	Unión	Unión	Unió
Morell	Morell	Morell	Morell
Sta. Margarita	Sta. Margarita	Sta. Margarita	Sta. Margalida
Carrera Plana	Carrera Plana	Carrera Plana	Carrera Plana
Bartolomé Jordà	Bartolomé Jordà	Bartolomé Jordà	Bartomeu Jordà
Antonio Nadal	Antonio Nadal	Antonio Nadal	Antoni Nadal
Alejandro Rosselló	Alejandro Rosselló	Alejandro Rosselló	Alexandre Rosselló
General Weyler	Maestro Madrigal (1936)	Herman. Barbarà (1937)	Deulosal
Libertad			
Antonio Maura	Antonio Maura	Antonio Maura	Antoni Maura
de la Victoria	Victoria	Victoria	Constitució
Villalonga	Villalonga	Villalonga	Jaume Villalonga
Levante	Levante	Levante	Llevant
Luna	Luna	Luna	Lluna
las Estrellas	Estrella	Estrella	s'Estrella
de las Rosas	de las Rosas	de las Rosas	de ses Roses
de Ferriol	de Ferriol	de Ferriol	d'en Ferriol
Poniente	Poniente	Poniente	de Ponent
Carreró Gran	General Weyler	General Weyler	General Weyler
son Negre	Conde Rossi	Conde Rossi	son Negre
Nueva	Nueva	Nueva	Mare de Déu

Font: Elaboració personal

- * Des de 1836, Maria té ajuntament propi que aglutina la vida social del municipi.
- * Des de 1914, per Reial Decret, Maria du l'afegitó "de la Salut", com a reconeixement de l'advocació parroquial a la Mare de Déu.
- * Des de 1986, i al llarg de cent números, "*Fent carrerany*" es fa ressò del batec diari de Maria de la Salut, de les inquietuds i les alegries d'un poble.

Fent carrerany, Maria obre les portes a un futur de progrés.

A través dels viaranyys de la convivència, els mariers aposten per la tolerància i el respecte.

Pel caminó de la feina ben feta, Maria defensa el seu patrimoni cultural.

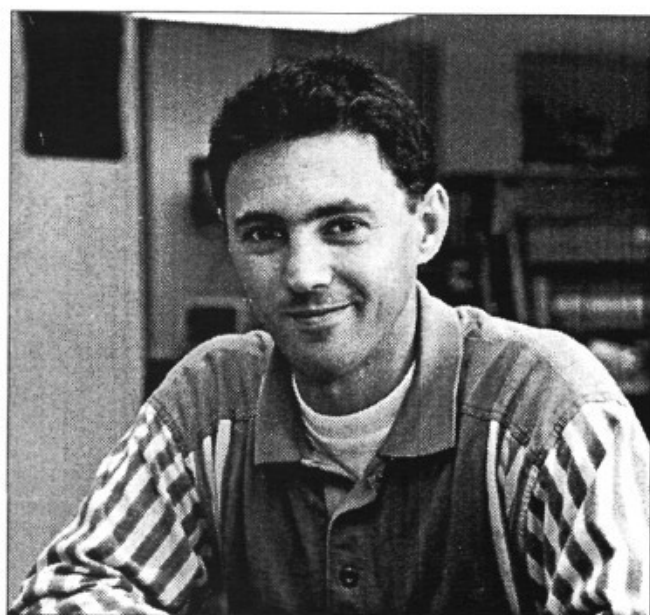

Dotze anys fent costat a la nostra gent

MARIA DE LA SALUT, EL POBLE QUE NO SURT ALS MAPES.

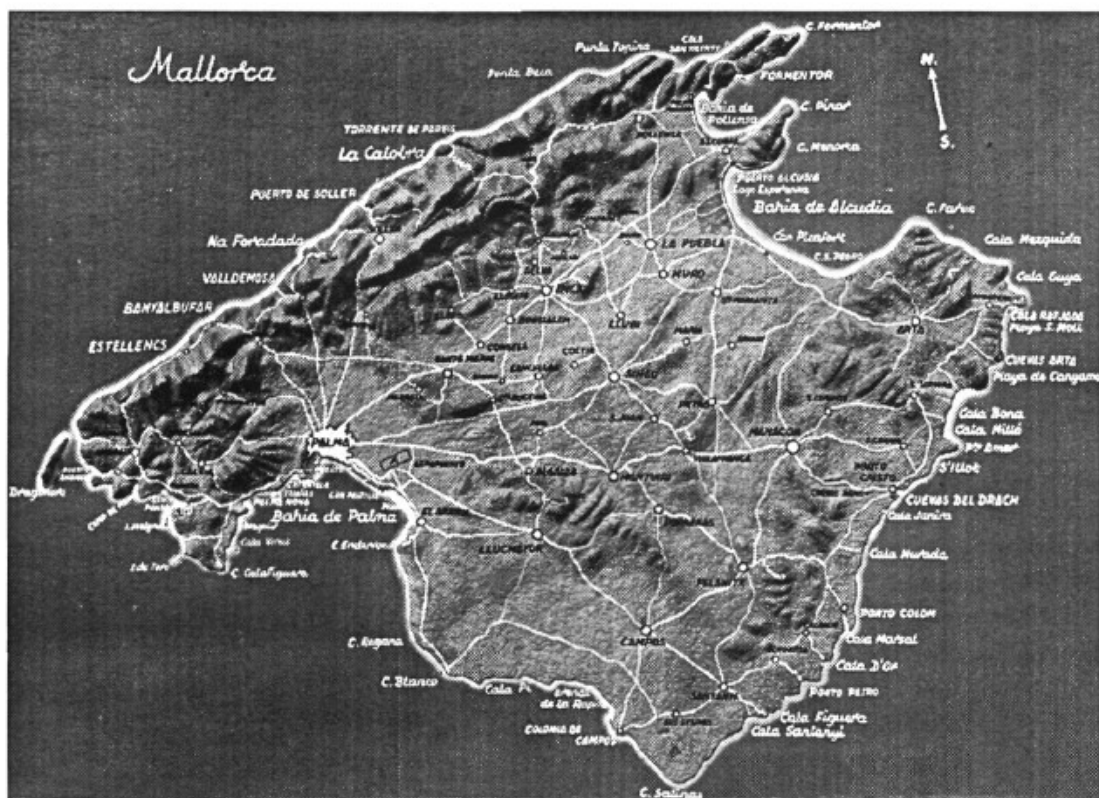
Arribar a Maria de la Salut no és tan senzill com pot parèixer, per molt de carrerany que durant els darrers anys s'hagin pogut fer. Aquest problema, que no ho és gens ni mica pels mariers o mariandos, si ho és pels estrangers, turistes o altre personal en general que, amb feines o no, a Maria, vulgui arribar a la vila per fer-hi un tomb. Els motius no són molts clars. A bona part dels mapes turístics i de carreteres editats a les Illes o per «los madriles» Maria de la Salut no surt. No existeix. Tan clar com mal d'entendre. Amb aquest plantejament gairebé surrealista pot passar que un cicloturista bàrbar del nord, dels que durant l'hivern recorren el Pla i donen duros i feina a les zones costeres, durant la seva estada vulgui anar de Sineu a Santa Margalida pensant que tot serà donar pedals i gaudir del paisatge i, de cop i volta, es trobi amb un poble del qual no tenia cap constància al planell que havia agafat a l'oficina d'informació turística només arribar a Son Sant Joan.

Què ve a demostrar això? Si les Illes pateixen alguna mena de discriminació dins el context de l'Estat dels espanyols, el Pla de Mallorca, el centre físic de Mallorca, és un buit dins l'àmbit cartogràfic de l'Illa. Quan el director general o funcionari de torn té la brillant idea d'encarregar un mapa destinat als «guiris» se troba amb el problema que tota la informació de què disposa no cap dins un tros de paper reduït on el més important és omplir la costa amb topònims de més o manco recent invenció,

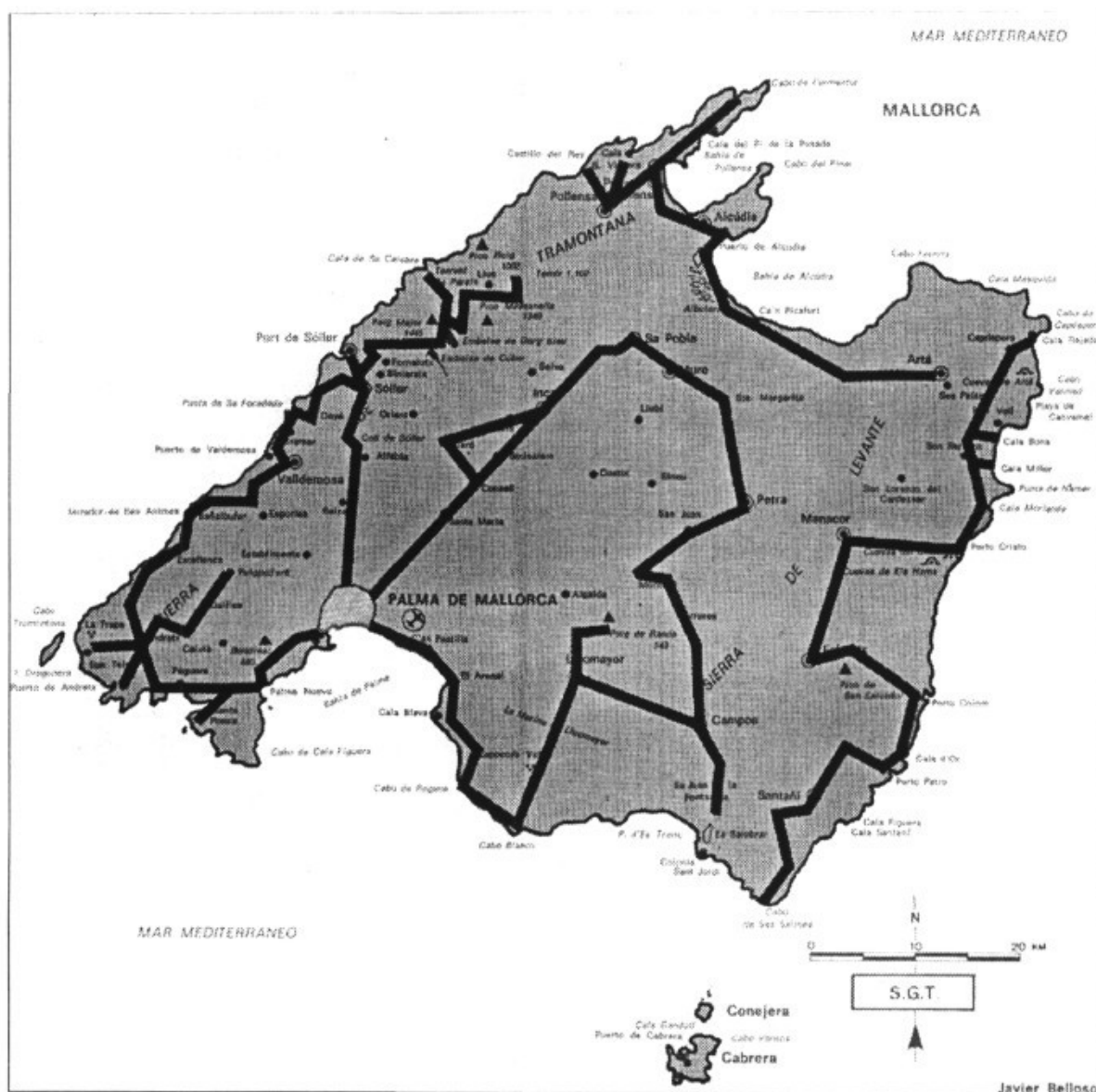

com són ara El Dorado, Palmanova, Calas de Mallorca, Sometimes, Cala Millor, Puerto Portals, Costa de los Pinos o Las Gaviotas entre molts d'altres.

Un repàs a una vintena de mapes publicats durant les tres darreres dècades així ho mostra. És ben segur que si algú del poble hagués de fer un mapa de l'Illa no s'oblidaria per cap motiu indicar el punt exacte de Mallorca on es troba Maria de la Salut. Fins i tot molts podrien assenyalar amb exactitud torrents, possessions veïnes, com Santa Margalida, Ariany, Sineu, Petra o Llubi, per exemple. Però els que fan els mapes no són mariandos. Encara que també pot ser que sigui un avantatge el fet que Maria de la Salut no surti als mapes.

Tarja postal editada a Barcelona (1977) Malgrat les reduïdes dimensions, gairebé surten tots els pobles de l'illa

Mapa editat per la "Secretaría General de Turismo", 1989. I Maria on és?

Anem per exemples. Com a premissa de partida prenim el fet que a una tarja postal on surt el mapa de Mallorca i en ell estan indicades totes les «capitals» municipals, en conseqüència també Maria de la Salut. Si a una postal de 10 centímetres d'alt per 15 d'ample surt Maria, per què no passa el mateix a mapes, que són instruments per informar, d'escala més petita i, per tant, de majors dimensions i més capacitat d'informació?

Idò bé. La Direcció General de Promoció del Turisme, entitat supeditada al Ministerio de Información y Turismo dels darrers anys del franquisme, amb el senyor Fraga al davant, va fer un fulletó informatiu amb mapa inclòs on no surt Maria. Però el més xocant és que sí apareixen altres localitats no turístiques amb menor pes demogràfic que Maria. És el cas de Galilea, Caimari, Calonge o s'Esclaieta, encara que aquesta darrera fos

grafiada, en aquells moments, d'una forma tan estranya, incorrecta i grotesca com la Esclayeta.

Madrid és Madrid. «el foro». La democràcia, UCD i els PSOE junts no han fet canviar les coses en aquest aspecte. L'any 1989 la Secretaría General de Turismo, mitjançant Turespaña, va encomanar a la Subdirección General de Medios de Promoción l'elaboració d'un mapa divulgatiu de les excel·lències turístiques de l'Illa. Maria de la Salut no torna sortir. No és ni un punt anònim. Però de bell nou, hi ha altres nuclis poblacionals que, en principi, pareixen tenir, amb tots el respectes, un paper menys important que Maria i sí estan representats. Exemples?. Establiments o Miramar, la possessió on Ramon Llull fundà l'escola de llengües.

Maria no només és obviada pels ministeris. També ho és per les institucions insulars. Fa molt poc, era l'inici

de la dècada dels 90, l'Ajuntament de Calvià edità un mapa d'escala 1:4000.000 on Maria de la Salut tampoc surt. A aquest planell Sineu, Muro, Santa Margalida i Petra formen un rectangle irregular. Al mig hi hauria d'haver Maria però no hi és com tampoc hi són cap de les carreteres que la comuniquen amb les quatre viles esmentades. Altres localitats més petites (Randa, s'Alqueria Blanca, es Capdellà, Estellencs...) si hi surten.

Les institucions privades fan tres quarts del mateix. Campsa, a la seva guia anomenada «Puntos de venta de carburantes en la isla de Mallorca» de fa uns pocs anys no inclou Maria per raons òbvies. Malgrat tot, si fa constar altres poblacions mallorquines com Puigpunyent, Lloret o Bunyola, on tampoc hi ha benzineres. Per què aquesta discriminació? Ho desconec per complet.

Després d'aquest mínim repàs hi ha una nova qüestió de despreci vers la vila de Maria. Gairebé cap mapa porta

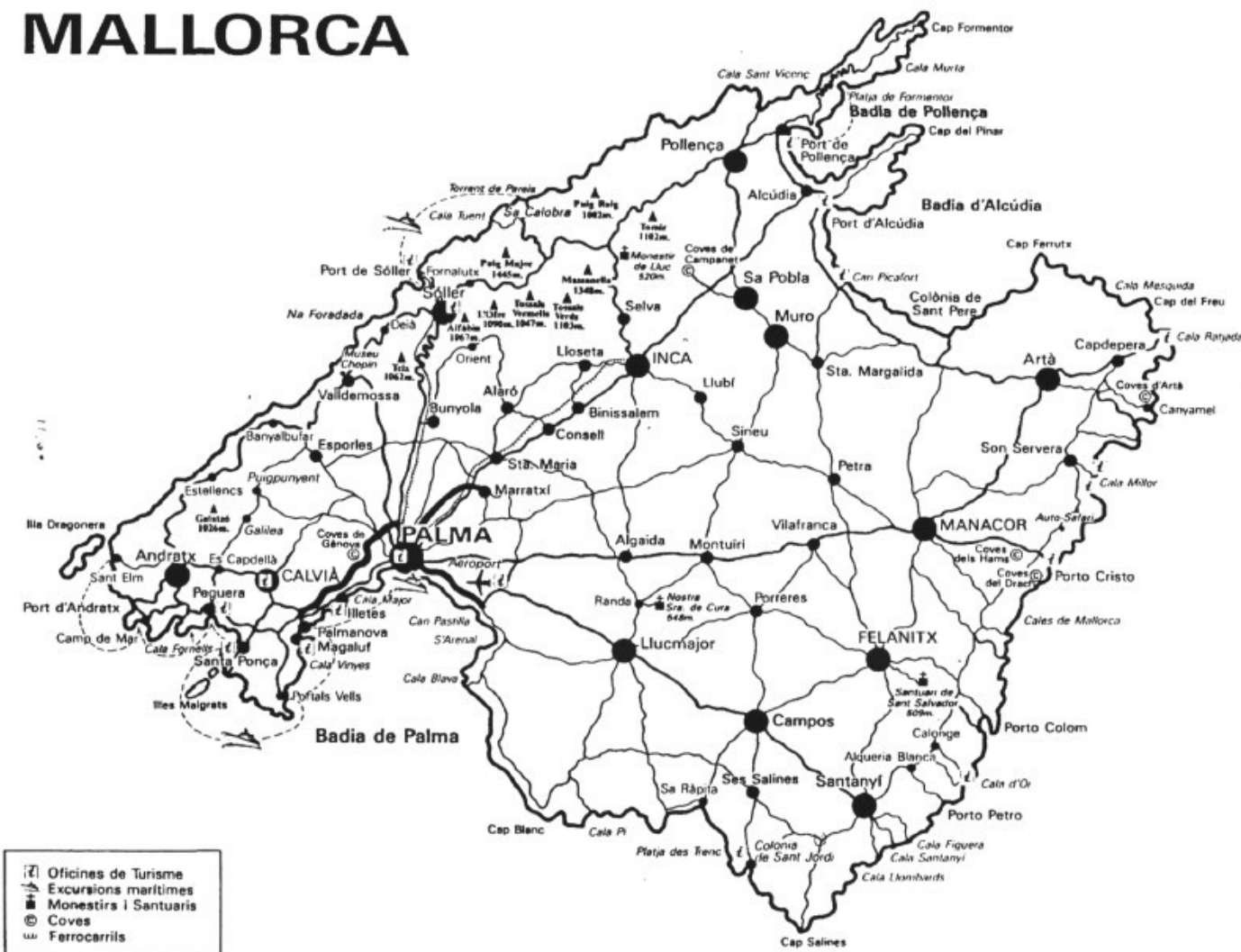
el topònim correcte. Així, és més comú trobar encara el topònim castellanitzat (Maria de la Salud) que l'original Maria de la Salut, encara que aquest «de la Sa-lut» fos un afegitó de 1916 per diferenciar el topònim d'altres «mari-es» d'arreu de l'Estat. Però n'hi ha per tots els gusts i, talment un empelt d'ullastre o d'ametler, compareixen grafies de «castellorquin», com Maria de la Salut i Maria de la Salud. Per sort que a la Península no saben on és, que sinó encara tendrien la barra de batiar el poble amb el nom de María de la Salud.

Miquel Bauçà.

Geògraf i periodista, cap de la secció Part Forana a l'«*Ultima Hora*».

Tardor de 1994, amb ganes que faceu molts de carrerany més.

MALLORCA

Mapa editat per l'Ajuntament de Calvià, a començaments dels 90. Es pensaven n'Obrador i na Nàjera que la terra s'havia engolit Maria de la Salut?

LA CAIXA D'ESTALVIS DE BALEARS,

"SA NOSTRA"

FELICITA LA REVISTA

FENT CARRERANY

AMB MOTIU DE L'EDICIÓ DEL SEU

NÚMERO 100.

"SA NOSTRA"
CAIXA DE BALEARS

MARIA, UNA VISIÓ PERSONAL. TENDRE ÉS EL NOM.

Era, i és qüestió d'amistat, sempre recíproca i agraïda, correspondre a la convidada de la revista «Fent Carrerany», amb un escrit, tot encoratjador, sobre el centenari de la vostra publicació i, tot ponderatiu, comentar la imporgable tasca que realitzen publicacions com «Fent Carrerany», no sols dins els àmbits locals respectius, sinó, com a conjunt per la crònica de la vida mallorquina.

Però, aquests dies he recordat amb sincera estima, les meves visites a Maria, quan, amb entusiasme i atenció, mirava l'ambient de Maria, i entrava una mica en el passat històric del poble amb tot el respecte que es mereix.

Per tant, crec que bo serà que es recordi la visió que, aleshores, vaig escriure i a més, així, restarà a les pàgines de «Fent Carrerany» amb més propietat que no als fulls esparsos en els quals, fins ara, era publicada.

Dolçament afectuós és el nom de Maria. Nom lligat amb oracions primeres, amb salves i lletanies. Nom de dona, de Mare, de Verge.

Nom d'amor, de gloses i cançons. Nom d'un redol de terra mallorquina. Nom d'una terra blatera.

Camps de blat. L'espiga germana de l'altra espina i tant distinta de l'altra i totes tan diferents i tan iguals. La multiplicitat de la multiplicitat cobreix els camps del terme de Maria de la Salut, com allargassades onades d'or madur.

L'aire dels molins farceix amb un argentat polsim, olor densa de farina i urgència de llevat, privilegi del blat per a convertir-se en pa. És la transmutació, a la pedra molinera, altar circular, del vegetal en aliment.

El molí és el temple rodó de les noccs del déu Eol i la deessa Ceres. Són noccs i sacrifici. El déu hi deixa la seva força, la deessa hi perd la seva integritat. Cap capítol de la mitologia mai no ha cantat l'espitalami del déu aeri i la deessa terrenal. Tal vegada hi ha unes ressonàncies perdudes pels verals d'es Pujole, de Ses Tarragones, d'Es Velar. Tal vegada més enllà de la toponímia marina hi ha un cant insospitat pel més tendre cereal, companyó de l'aventura humana.

El cant passa i passa de l'enginy antic del molí a l'estructura moderna de la farinera.

Pelegrinatges incerts, històries per oblidar, quan als moments de la post-guerra, la gent anava a Maria a cercar farina, i en trobava. Sense sospitar-ho feien realitat les formoses paraules d'aquell venerable Julià Font i Roig, que, a les darreries del segle setze, amb un afable somris deia: «Callau, germà, que no mancarà que menjar».

Justament amb el pare Antoni Creus, el pare Julià Font i Roig, va ser enviat a Manacor per fundar el convent de l'ordre dominicana, fou Mestre de Novicis, i palesa la seva gran vocació. El nom s'esdevingué renom de santedat,

urgència de caritat, privilegi de fe, com les sementeres de Maria de la Salut, la seva terra nativa, tan tendra.

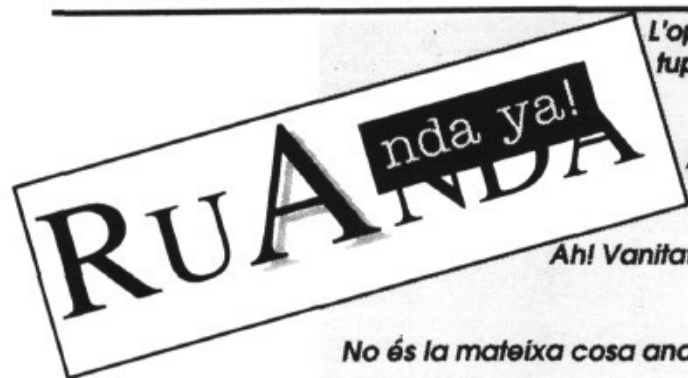
Nom sempre el nom de Maria significa tendresa. Cap allà el mil quatre-cents seixanta-quatre, l'alqueria de Maria perteneixia a Maties Zaforteza, donzell i més endavant al segle XVII, un dels seus descendents, el cèlebre don Ramon Zaforteza, anomenat popularment el «Conde Malo», es titulava «Senyor de Maria». Alfons V d'Aragó havia concedit a l'avant-passat del compte de Santa Maria de Formiguera, jurisdicció civil i criminal sobre tots els habitants de Maria «usque ad sanguinem efusionem», és a dir: «Fins que corri la sang». I aquesta situació, de fet, romandrà fins al segle XIX. Sola dues cavalleries, de distints signe, vivien els habitants del lloc. Mentre a la cavalleria de Maria el compte de Formiguera cobrava unes substancioses rendes, com era el lluïssime, la fadiga, la tasca i el delme, la cavalleria de Roqueta afectava molt poc als veïnats de Maria.

Siluetades al turonet, les cases de Roqueta semblen empresonar solituds crepusculars. He arribat a Roqueta. Les parets, encara altives, regalimen una dignitat ferida per l'oratge del temps. La clastra, empedrada, memòria brillant del cavalleries, ara és una intimitat reclosa a la mitja ombra de l'hora decadent. Per la balustrada guaita la quietud somorta de la pedra descolorida i cansada, i la cisterna fa un ressò concèntric, d'humanitat abandonada. La sentor del segles desdibuixa la sobrellinda llavorada del portal que m'enquadra la mirada. Roqueta, glopada de nostàlgia.

Nostàlgia de vigoria mutilada vesteix la viril nuesa del Mars de bronze, deixalla ibèrica, guerrer de l'anònim passat. Guerra i armes i fortificacions. ¿I si el nom de Maria, com a topònim, tengués unes arrels aràbigues, i sols s'hagués cristianitzat pel costum antic?

El nom seria igual de tendre. Maria tal com es coneix, és Maria de la Salut, sorgida a la pròpia independència municipal el dia de la Mare de Déu d'Agost de mil-cent trenta-sis. Herència de les alqueries de Montblanc, Maria, Roqueta i Deulossal. Gresols de consciència de poble i, al mig, una talla captivadora de devocions i de tradicions, Nostra Senyora de la Salut. Tendre és la imatge, tendre és el nom.

Alexandre Ballester.

L'optimisme és l'opi de la humanitat. L'esperit sa put d'estupidesa.

MILAN KUNDERA (**LA BROMA**)

Agafa fama i posa't a geure.

(**DITA POPULAR**)

Ah! Vanitat, vanitat!, què en fa fer de bestieses la lletra de motlle!

JOAN PUIG I FERRATER (**SERVITUD**)

No és la mateixa cosa anar fent fotos, que sortir retratats.

M.J. QUETGLAS

La gent ve molt bé per omplir qualsevol acte públic i fer mambelletes.

La gent ve molt bé per il·lustrar catàlegs, per consumir mites, per seguir la moda.

Viva la gent!

J.M. SERRAT (al seu disc **NADIE ES PERFECTO**)

damià quetglas

El rector de Maria no va voler —perquè així ho havia acordat el comitè— que es penjassin anuncis de la venta de cartells a mil pessetes a benefici de la Capella Fonda i la rectoria, quan l'inici de festes a l'hostal. "No s'han de pensar que ens quedam tots aquests doblers", va dir. Hi vaig venir a bé perquè Ruanda la me du molt fluixa, encara que sabés que era el detall que molestava. I també, el comitè. I, aquesta revista. I, el seu centenari. M'enravana més el Terry, la veritat. M'explic

Molts d'anys, s'ha denunciat que el món capitalista explota econòmicament la misèria de l'altre món. Ara, ens anuncien la fi de la història, quan caldria explicar el **canibalisme caritatiu**. Pretendre extreure humanisme o humanitat de la misèria em sembla tan fort com la violència opressiva de l'explotació de jaciments petrolífers o mines d'or. Almenys, significa una fase més del colonialisme.

A l'enrevés del que feia el marxisme, cal dir que la raó primordial de l'explotació material de l'altre món consisteix, avui en dia, en extreure aquesta matèria primera que és la misèria de pobles, com els de Ruanda, per aliment psicològic dels països rics. I el Sud, per definir el concepte tal com l'empren els politòlegs, és productor natural de matèries primeres. La més recent és la desgràcia.

Per la seva part, el Nord està especialitzat en el tractament d'aquestes matèries primeres. Per tant, també manipula la catàstrofe. Metges sense fronteres, o—ena—ges, solidaritat internacional,... representen la fase postrera del colonialisme, com els missioners representaven la primera. El **Nou Ordre Sentimental** —tal com el defineix Jean

Baudrillard—, és el corollari del **Nou Ordre Mundial**. L'ajuda humanitària il·lustra l'arrepentiment d'haver deixat fer. És la segona passa de la guerra: la que culmina l'extermini mitjançant l'acció caritativa. Ja només ens mancava aquesta: convertir la misèria dels pobres en *reality-show*, en forma de *disaster-show*.

Som consumidors d'espectacle, i aquesta orquestració de campanyes és intrínseca al món de l'espectacle. Amb espectacle qualsevol missatge es justifica. El públic som nosaltres: El Batle de Ciutat ballant a Tito's, o joves pegant bots al ritme dels Pets o Sau són els elements que acaben d'arrodonir l'espectacle com a esforç va i sense sentit.

En descàrrec dels assistents a concerts benèfics cal dir, no que els importi el divertiment —faltaria més!—, sinó que la misèria és la fruita del que han sembrat i, el que és més natural, cal que en treguin profit. Necessiten aquesta droga, que els serveix d'afrodisíac i d'al·lucinògen. I, com és també natural, com la majoria dels al·lucinògens, prové de l'exòtic món pobre. Tot el nostre món és canibalisme catastròfic, vehiculat, en forma de cinisme, per la informació i, en forma de moral, pel camí de l'ajuda humanitària. Si les subvencions són la forma de perpetuar el subdesenvolupament, les ajudes humanitàries són la fórmula per estimular i garantir el desastre.

I el *disaster-show* és de sessió continuada: mai serem capaços de tornar els gusassos que ens hem aferrat al seu honor a aquests negrets, groguets, morenassos, petitets i despallats.
(segueix a l'altra plana.)

Ve de la plana anterior)

Sempre tendrem la consciència que la catàstrofe demogràfica no és al nostre abast, coneixedors de tècniques anticonceptives. Quasi bé, se'ns fa necessari que els negrets vulguin compartir amb nosaltres, les seves misèries. No ens sembla just que el desastre sia monopoli dels pobres.

La gran enganyifa consisteix

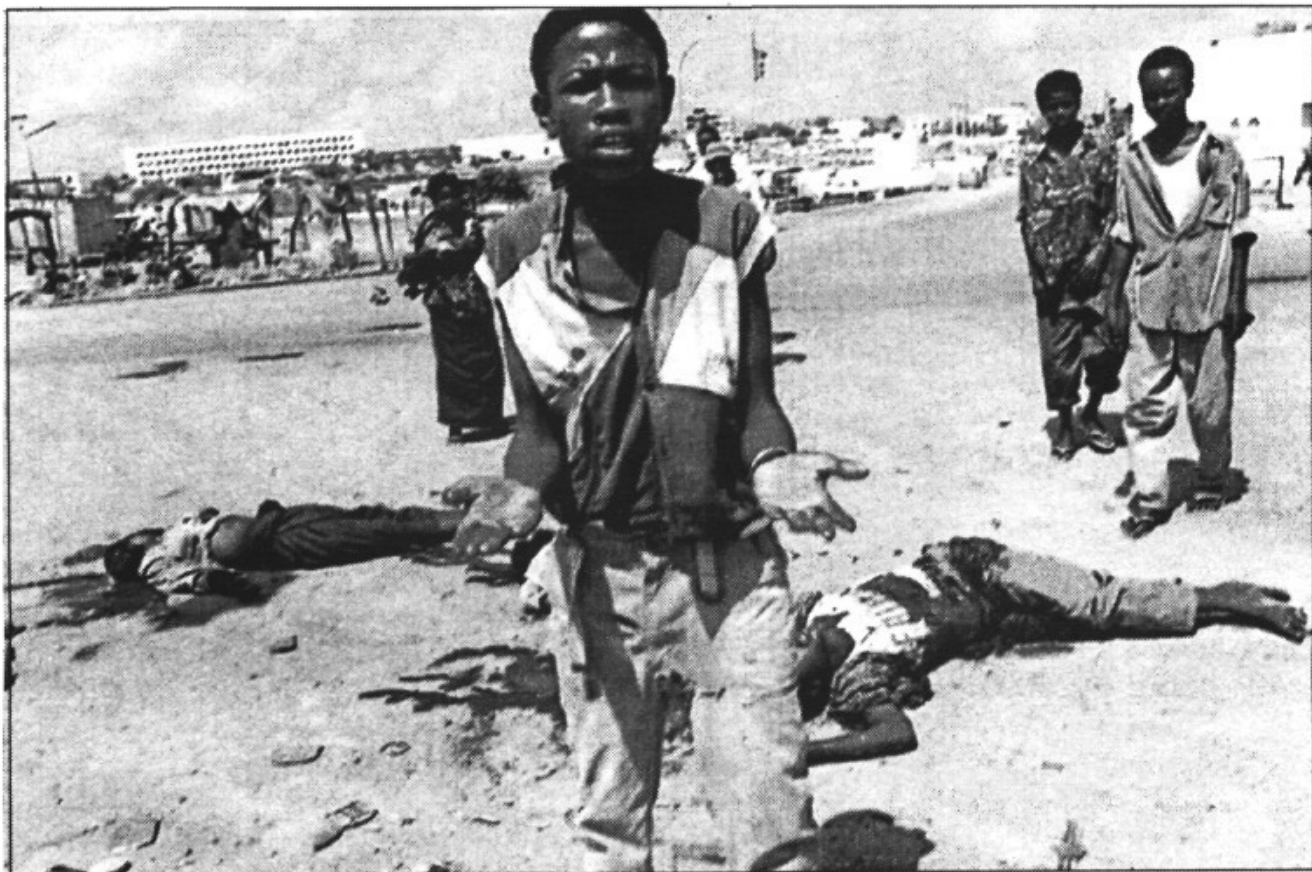
amb la teoria de l'evolució, que prové del darwinisme, els estadis de desenvolupament i la ubicació de la condició humana com a cap de la natura. Així no queda més remei que predicar comitès i revolucions, i més absurditats criminals. L'evolucionisme, en definitiva, és la pitjor de les ideologies colonials. La sort dels pobres és precisament poder alliberar-se de l'evolució. Els camins de la violència històrica s'inverteixen en aquesta fi de segle.

El bé i el mal –la SIDA, per exemple– ens vénen

del Sud cap al Nord. L'orgull ve d'abaix i dels marges. L'origen de tot al costat de la misèria: ells no s'han d'arrepentir de res. I a nosaltres, ni Déu ens fa cas: ni ens castiga. Ruanda no necessita solucions nostres. Les necessitem nosaltres: vivim el psicodrama de la congestió, de l'abandonament, de la neurosi, de l'excés, del buit...

La desgràcia artificial, com els

aspectes benèfics i missioners de la civilització, progressa més ràpidament que la pròpia catàstrofe natural, exclusiva dels pobres. Estem amb la catàstrofe artificial i, potser, ben aviat arribi –si no és present ja en algun remot cervell científic que programa reserves ecològiques en deserts d'Arizona– la catàstrofe programada. Jo estic segur que hi arribarem, per tal d'escapar a la catàstrofe natural i pròpia, que no és més que la forma imprevisible del destí. Som tan torracollons que ens volem fer creure que la fi del món és obra pròpia. Al cap i a la fi, tot queda en pura coreografia. ■

Què pot pensar algú obligat a demorar-se en una formació, amb els ulls fíters al clatell de qui el precedeix, oferint el seu al qui li ve al darrera, mentre la mort va cantant la seva monòtona victòria? Què li passa pel cap? Encara és qualqu'ú un ésser així, tan desposseït del seu rostre?. L'horror no és una data en el temps i un punt en un mapa.

MIQUEL MOREY (Deseo de ser piel roja)

P.D. – (Mira'ls als ulls: ni senten por per morir. ¿És aquesta la mateixa angosta teva: voler sentir-te viu?)

CARRERANY CAP A LA LLIBERTAT

Cada vegada que em pertoquen unes paraules de salutació a una fita com la que vosaltres anau a celebrar, sent com un llampec d'enveja -sana i condreta enveja-. Al cap i a la fi som home de la Part Forana, i encara que les circumstàncies m'hagin duit aquí on ara estic, m'interessen més que mai els petits esdeveniments dels nostres pobles, que són la sal i el pebre de l'autèntica vida de la nostra gent.

Per ventura pensareu que les meves paraules surten empeses pel compromís o per la satisfacció que em produeix la vostra convidada, però les vos dic de tot cor: sou d'admirar.

Cent mesades traient al carrer una publicació, vuit anys i busques fent possible un raiguer de comunicació entre la bona gent «marianda», dies i més dies de treballs, de dificultats, d'esforços per mantenir, no ja una revista sinó l'associació del mateix nom que l'eixopluga, quatre-cents socis i subscriptors en un poble de dos mil habitants. Creïs-me que això té mèrit i som jo que us ho dic.

El que importa, és que en lloc de perdre el temps amb els que asseguren tenir la solució per a tots els problemes sense mai per mai arreglar-ne cap ni un, vosaltres posau tota la carn a l'olla i lluitau per allò més sagrat que tenim: la pluralitat d'opinions i la llibertat d'expressió. En aquests moments, quan el llop del fanatisme -de qualsevol pelatge- ens mostra les orelles des de les tenebres de la nit, vosaltres seguïu encaparrotats a «fer carrerany». De vegades no cal un carrer ample, amb voravies, albirades i faroles de llum blanca. N'hi ha prou amb un carrerany que obri el pas cap a la llibertat, cap a la contraposició d'idees sense exclusions, cap a la tolerància i la diversitat.

Vosaltres sabeu millor que jo, que el camí que ens ha de conduir a aquests ideals no pot ser una avinguda espaiosa. Per això vos heu conformat obrint dia a dia, mes a mes, un carrerany. Cent vegades ho heu fet i no us voleu aturar.

Sense aturar-vos, però, feis bé de voler brufar el nombre màgic, és bo que hàgiu organitzat taules rodones i recitals, i trull a rompre. Es bo que tengueu consciència del mèrit que té la vostra tasca. Sempre n'hi haurà que no la voldran reconèixer, però això no us ha de preocupar gaire. En el fons vosaltres sabeu que si heu arribat als cent mesos és per qualche cosa.

Enhorabona i endavant.

Cristòfol Soler i Cladera
PRESIDENT DEL PARLAMENT
DE LES ILLES BALEARS.

BIBLIOTEQUES DE MALLORCA

Centre Coordinador

CONCURS de TARGETES NADALENQUES

BASES:

●OT PARTICIPAR-HI TOTHOM

TEMA LLIURE

LA MIDA DEL CARTELL SERÀ COM A MÀXIM D-4, I ES POT EMPRAR

QUALSEVOL TÉCNICA O MATERIAL GRÀFIC

ELS AUTORS DELS TREBALLS HAN DE PRESENTAR L'OBRA DINS UN

SOBRE, ON HAN D'ADJUNTAR, EN UN ALTRE SOBRE TANCAT, LES SEVES

DADES PERSONALS

LES OBRES QUEDARAN EN DIPÒSIT A LA BIBLIOTECA

EL TERMINI D'ADMISSIÓ D'OBRES FINALITZARÀ EL 26 DE NOVEMBRE

A LES 12 DEL MIGDIA

EL JURAT ESTARÀ COMPOST PER SET PERSONES I PODRÀ DECLARAR

DESERT EL CONCURS, AIXÍ COM CONCEDIR ACCÈSSITS, SI HO

TROBA ADIENT

ELS CONCURSANTS PEL PROPI FET DE PRESENTAR TREBALLS,

ACCEPTEN LES PRESENTS BASES

ELS TREBALLS S'HAN D'ADREÇAR A LA BIBLIOTECA MUNICIPAL,

C. SANT MIQUEL, 11

AJUNTAMENT DE

MARIA DE LA SALUT

Plaça des Pou, 13
Tel. 52 50 02 - Fax 52 51 94
07519 MARIA DE LA SALUT
CIF P07035001
REL. 01-020355

Maria de la Salut, 4 de novembre de 1994

Consell Insular
de Mallorca

El topònim de Maria com a exemple de substitució cultural

Els que formam part d'una cultura minoritària, desvalguda en el sentit de comptar amb pocs recursos que n'assegurin la subsistència, necessàriament, en un moment o altre, ens hem hagut de preguntar si no seria millor renunciar-hi per integrar-nos sense reticències en una altra cultura més extensa i, sobretot, políticament i econòmicament més poderosa. Almenys així no hauriem de malviure en un estat de precarietat i de desnutrició que semblen cròniques. Més concretament, per al nostre cas, l'alternativa es planteja entre aferrar-nos a una cultura catalana que ni tan sols es capaç de crear i mantenir premsa, ràdio i televisió amb llengua i continguts propis, adequats a tot el territori, no a alguna de les seves parts, o integrar-nos sense reticències al món cultural castellà, espanyol, que, tot i que no és tan esplendorós com de vegades ens han fet creure, no ha de viure amb l'angoixa de la lluita per la subsistència. La resposta no és fàcil, però potser si analitzam alguns dels components que intervenen en la pregunta, ho vegem més clar.

La història ens pot ajudar i el topònim del nostre poble ara en pot esser l'excusa. 'Maria', com és sabut, era un terme àrab que significava «pujol», present en altres llocs del territori musulmà d'Al Andalus, com la ciutat d'Almeria (Al-Meria). Després de la conquesta de Jaume I perdé aquella significació i aviat s'associà a la Verge, mare de Jesús, i per això se li afegí el 'de la Salut'. Cal recordar que tradicionalment s'ha cregut que aquesta Mare de Déu tingué un paper protagonista en la conquesta de l'Illa. Diuen que el mascaró de la nau de Jaume I portava la seva imatge i que va esser ella qui enderrocà una part de la murada de la ciutat per permetre l'entrada de les tropes del rei cristià. Per això, en les celebracions de la Festa de l'Estendard, el 31 de desembre, que fins al segle XVIII commemoraven aquells fets amb una gran fastuositat, la comitiva s'aturava a l'església de Sant Miquel, de Palma, precisament on es venera la imatge de la Mare de Déu de la Salut, i allà es produïa el Sermó de la Conquesta que en rememorava els episodis més destacats i en glossava la seva significació. En resum, el que abans era una al·lusió a la topografia del terme de Maria, amb els seus pujols, es va convertir en la referència a uns elements religiosos, políticament molt significatius. És la mateixa història de tantes esglésies cristianes aixecades sobre mesquites àrabs.

L'exemple serveix per demostrar que en una substitució cultural poques coses queden de la cultura substituïda. Per molta simpatia que ens mereixin els àrabs pobladors de l'Illa fins al 1229, la nostra cultura s'identifica amb la dels repobladors posteriors. En el topònim de 'Maria' els sons que el configuren són encara de

procedència àrab, però ningú no els identifica com a tals si no és per via erudita.

La reflexió que volia fer és que, malgrat tot, nosaltres ens sentim orgullosos de formar part d'aquesta cultura catalana. Som ben conscients que aquí és producte d'una substitució violenta, duta a terme a sang i foc, al segle XIII, però això no minva la nostra identificació. Traslladat al present, vol dir que si ara, o en un futur no massa llunyà, la cultura castellana substituïa la catalana, amb el temps ens hi sentiríem ben identificats, fins i tot contents i orgullosos de formar-ne part. El drama és, però, que en aquesta història nosaltres fem el paper dels moros del temps de la conquesta. Ningú no els podia demanar que es conformassin amb aquell canvi i molts s'hi deixaren literalment la vida. Tampoc nosaltres no ens hauriem de poder resignar a uns canvis que, de fet, ens borraríen per sempre més del mapa de la història. I ni tan sols tindríem un Nord d'Àfrica on refugiar-nos.

Joan Mas i Vives

UNES GLOSES DE L'AMO EN MAGÍ

Qui se mor i va a la glòria
és que ho és bon cristià
i en es poble marià
a cent mesos que ja fa
que es Carrerany se fundà
i això passarà a s'història.

Damunt des Puig de Bonany
hi ha la Verge Maria
i en es poble de Maria
fundaren es Carrerany.

El noranta-quatre i cinc serà
any de molta de maror
hi haurà qualque agricultor
que li causarà tristor
perquè no podrà sembrar
i si se'n va a llaurar
hi encallarà es tractor.

Com a president del Consell Insular de Mallorca voldria donar l'enhorabona als qui han fet possible, amb la seva feina constant, que la revista «Fent Carrerany» arribi avui al número 100.

La tasca diària de recollir les notícies que puguin ser de més interès per al poble i publicar-les puntualment durant tants d'anys és un treball francament lloable, i aquesta revista ho ha sabut fer amb molt d'encert, ja que ha donat una àmplia informació dels esdeveniments més importants de Maria de la Salut i a la vegada ha exposat en les seves pàgines les opinions, les preocupacions, els incidents de la vida quotidiana i els fets més rellevants de les persones d'aquest poble.

Per a finalitzar només em resta encoratjar-vos, equip de «Fent Carrerany», a seguir endavant en el camí que heu emprès i que sigui per molts d'anys.

Joan Verger Pocoví.

President del Consell Insular de Mallorca.

Agraïment a FENT CARRERANY

En ocasió de la publicació del número 100 de FENT CARRERANY, vull fer arribar al seu equip de redacció i a l'Associació Cultural de la qual és portaveu, no sols la meua cordial felicitació, sinó també i principalment el meu agraïment personal, i com a coordinadora de la Campanya de Normalització Lingüística per la meritíssima tasca que duis a terme, de promoció de la nostra llengua i cultura, i per la vostra capacitat de fer viure la mallorquinitat amb esperit alegre i optimista.

Cent números d'una revista escrita íntegrament en català, amb periodicitat mensual, són una proesa -a qualsevol lloc dels Països Catalans, i especialment a les nostres illes-, mereixedora d'admiració. I si a més es fa, com en aquest cas, amb un llenguatge correcte i entenedor -presentable igualment als lectors de Maria de la Salut i als de les terres continentals de la nostra llengua-, amb continguts interessants, capaços de desvetllar i d'afermar

l'autoestima com a poble, d'engrescar joves i grans en la defensa del nostre patrimoni i la participació en actes culturals i lúdics que donen vida al poble, podem assegurar que tenim motius de pes per sentir-nos orgullosos d'aquesta revista.

Si el nivell general de recobriment de la llengua i de les senyes d'identitat dels mallorquins estiguessin, dins tots els àmbits de la vida illenca, a l'altura d'aquesta revista «de poble normal», hauriem arribat a la normalitat i ja no necessitaríem més campanyes institucionals de normalització com la que, enmig de mil dificultats, intentam dur endavant.

Déu faci que sigui així en el moment de celebració del número 200 de la vostra revista. Estic segura que, si no hi hem arribat, no es perdrà per vosaltres.

Cordialment,
Aina Moll

***LA CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS
DE BARCELONA***

"LA CAIXA"

FELICITA LA REVISTA

FENT CARRERANY

AMB MOTIU DE L'EDICIÓ DEL SEU

NÚMERO 100.

"la Caixa"

UN BON CARAMULL

La vostra revista FENT CARRERANY celebra que fa 100 mesos compleix amb el compromís de tenir-vos informats de tot el que passa per l'estimat poble de Maria de la Salut.

Són 100 números un darrer a l'altre de ser l'eina de comunicació escrita per tota una comunitat que ben segur ho sap agrair, cosa que sempre encoratja i dóna força per seguir endavant.

FENT CARRERANY sortí a llum per primera vegada l'any 1986, per tant són 8 anys de col·laborar amb la vida cultural i quotidiana de Maria, així com amb l'Associació de Premsa Forana de Mallorca, aportant un dels seus redactors com a membre de la Junta Directiva de dita associació.

Valgui aquesta salutació amb motiu de tan assenyalada data, per felicitar-vos i desitjar-vos molts més anys d'existència i saber fer com ho haveu fet fins ara. Enhorabona.

Carlos Costa i Salom

President de Premsa Forana de Mallorca.

renaixement d'un moviment cívic per la llengua, per construir un país. Tot apunta a la necessitat d'una represa civil, serena però ferma, que posi en marxa milers de ciutadans d'aquesta terra que freni, per una part, les ofensives més indignes contra la nostra llengua i la nostra identitat com a poble, i per l'altra, que amb la voluntat i la participació activa de tots nosaltres, faci de Mallorca un poble conscient, organitzat i sobirà. Maria de la Salut té una eina ben greixada i a punt. Aquesta fita que assoleix Fent Carrerany n'és la prova.

Antoni Mir

President Obra Cultural Balear

Em complau felicitar la revista «Fent Carrerany» i tots els que durant aquests deu anys han fet possible la seva presència regular.

Assolir aquesta fita representa, sens dubte, la consolidació d'un fet cultural, social i lingüístic. Ens trobam amb una revista que, en elevar

a la categoria de notícia els fets locals, contribueix decisivament a proporcionar coherència social i a enfortir els lligams entre els ciutadans del municipi. També fa possible anar construint una opinió local, pròpia i autònoma, reflex i reforç de la voluntat del sector que més es preocupa dels problemes col·lectius. Tot això es vehicula, a més, mitjançant l'ús habitual de la nostra llengua, la presència de la qual en un mitjà de comunicació, significa una passa més cap a l'assoliment del prestigi i les funcions, que com llengua pròpia li correspon i que, poc a poc, anirem aconseguint.

Per tot això em vull afegir a la commemoració i vull encoratjar els responsables a continuar treballant en una feina que constitueix una aportació valuosa a la millora qualitativa del nostre poble.

Antoni Sansó Servera

Conseller president de la Comissió de Cultura del Consell Insular de Mallorca.

FENT CARRERANY

L'aniversari de Fent Carrerany, cent mesos d'edició regular en llengua catalana, fa goig i ens encoratja. Aquesta revista és un punt de referència i una font d'informació imprescindible per conèixer Maria de la Salut. Fent Carrerany ens acosta i ens fa estimar aquest poble i aquesta gent del Pla de Mallorca. I en podríem dir un altre tant de l'associació, tan coincident amb l'Obra Cultural Balear en els objectius i en el tarannà de les persones que la duen endavant. Una publicació i una associació de gent mallorquina que treballa per una societat que respecti, reconegui i potenciï la identitat del nostre poble: només us puc expressar reconeixement, admiració i gratitud. I oferir-vos tot el nostre suport, o molt millor encara, compartir el

LA SOCIETAT CIVIL: UNA EINA PER A LA IDENTITAT I LLIBERTAT COL·LECTIVES

Sempre s'ha dit, d'una manera contundent i amb la voluntat de justificar una situació no convincent, que els pobles tenen els governs que es mereixen. Jo diria que sí i no. Miraré d'explicar-me.

Si ens atenem als governs democràtics, hem d'afirmar que efectivament els pobles tenen els governs que han elegit; per tant aquests estan legitimats, el poble se'ls mereix, és el seu. En contra d'aquests governs únicament hi caben els comentaris polítics, els que es mouen en el terreny de les idees, el de l'adequació del programa proposat als fets del dia a dia. Mai no poden ser de desqualificació deslegitimadora, perquè sinó, un es queda fora del joc democràtic.

En canvi si agafam la frase en sentit negatiu, és a dir que els pobles no tenen els governs que es mereixen, és quan podem començar a explicar la funció i el paper que juga aquí l'anomenada Societat Civil.

El debat ideològic, quan ens referim als aspectes socials de solidaritat, cultura i identitat col·lectiva, s'ha de centrar essencialment en interpretar, assumir i projectar la

realitat històrica i humana del lloc, país, nació, etc. Pot passar que aquesta realitat històrica, humana, cultural, senyes d'identitat col·lectives, hagin estat amagades voluntàriament. Això és el que ocorre en les dictadures, en els estats que menystenen determinades cultures, en les autonomies de simple descentralització administrativa, etc, tal i com passa amb els Països Catalans, dins de l'actual estructura política espanyola.

Quin és el remei que ens ha de permetre sobreposar-nos a aquesta situació d'impotència legal, però no legitimada?: la xarxa, la trama, la conspiració civil. Crear un estat de consciència col·lectiva, d'identificació nacional de defensa de la sobirania i de la llibertat col·lectives com a primer pas per establir relacions intercol·lectives igualitàries i solidàries. Quan aquesta societat civil sigui forta, les consignes, més o manco populistes i demagògiques no penetraran en el teixit social, sinó que serà aquesta qui imposarà el seu criteri i escollirà el govern que no tan sols sigui el seu representant legal, democràticament escollit, sinó que també li doni legitimitat per interpretar els trets definidors del col·lectiu civil, el poble.

Antoni Gelabert Mas
Barcelona, Setembre-94

Però vindran
els nostres atletes que esperem fa temps
i ompliran
l'ample horitzó amb llum de dignitat.
Atletes de la pau, de les idees,
atletes del somni d'un món millor,
atletes del cor fratern, dels sentiments,
atletes del gest bondados.
Aquests són els qui esperem!

Miquel Martí i Pol.

Ja fa temps que estàvem esperant aquest moment, pareixia que era impossible que arribàs. Des del naixement d'aquesta publicació han passat moltes de coses, esdeveniments importants, a nivell local, nacional, internacional i galàctic, però ara no es tracta d'anar recordant el passat, però tampoc l'hem d'oblidar. Podem aprendre moltes de coses de l'història recent. El fet important que ens fa escriure aquestes ratlles, curtes per no abusar i deixar espai per altres col·laboradors que s'han sumat a la celebració, és l'aparició del número 100 de Fent Carrerany. 100 números a una mitja de 24 pàgines per exemplar ens

dóna un total de 2400 pàgines, se diu aviat això!, però hi ha molta de tinta amb aquesta quantitat de pàgines i ben aviat serà una eina indispensable per estudiar la història més recent del nostre poble.

Crec que arribats en aquest punt, ens podem plantejar quin paper ha jugat i ha de jugar una publicació com Fent Carrerany. Personalment crec que Fent Carrerany ha de seguir la línia d'informació local, no localista, Fent Carrerany no s'ha de limitar a les notícies del poble, no hi ha d'haver límits geogràfics ni ideològics, dins aquesta publicació hi han de tenir cabuda totes aquelles veus que no poden piular en els mitjans de comunicació convencionals.

Fent Carrerany pot contribuir dins de la seva modèstia a ajudar a tots aquests atletes que ens anomena **Miquel Martí i Pol**. Des d'aquestes pàgines no podem oferir una gran pista coberta amb unes grans grades on hi tenen cabuda molts d'espectadors, però si un petit carrerany, net i sense noses, on tots els que vulguin prendre part en la carrera ho podran fer en tota llibertat.

Per una revista pluralista, reivindicativa, crítica, llibertària, independent, independentista...SALUT I FORÇA PER MOLTS D'ANYS A TOTS!!!

Miquel Morey i Mas.

Diccionari Particular

d'en Magí Ferris

APÓSTOL Y CIVILIZADOR

La impremta que els pares franciscans tenen al convent de Petra ha estat l'encarregada d'imprimir els cent números que Fent Carrerany, el Consell de Redacció i els seus col·laboradors, han editat.

ASSOCIACIÓ DE PREMSA FORANA

Molt prest entrarem dins l'Associació. Si mal no record, des del número sis. I el contacte ha estat molt positiu en tots els sentits: l'intercanvi d'experiències i idees, les trobades amb les altres revistes, la gestió de les subvencions de les diferents institucions, ha fet que haguem mantingut un estret contacte amb les diferents Juntes Directives. Han presidit l'Associació durant aquest temps, en Biel Massot, de la revista Pòrtula de Marratxí i en Carles Costa, de la revista Damunt, Damunt de Sant Joan.

CENT

Aquest número és rodó, deu vegades deu. Si el desfeim en factors, té dos dosos i dos cincs. I és molt fàcil fer operacions amb ell. Sumar, restar, multiplicar, dividir, treure percentatges,... El que ja té una mica més de dificultat és escriure, compondre, imprimir, repartir cent Fent Carrerany.

CINC MILIONS

És un càlcul aproximat, però a una mitja de cinquanta mil pessetes el número, aquest seria el cost d'impremta de les cent revistes. A aquesta quantitat s'hi hauria d'afegir el valor dels aparells informàtics, materials i eines utilitzades, fotografies, etc

COL·LABORADORS

En un altre apartat de la revista hi teniu la llista de tots els que han col·laborat amb Fent Carrerany al llarg d'aquests cent números. Cal agrair totes aquests col·laboracions i compartir amb tots ells la festa del Cent ja que el mèrit és de tots.

CONSELL DE REDACCIÓ

En Pep Lluís, en Pere A. Pons i en Pere Fons, en Jaume Collet, en Jaume Ferris i en Jaume Santandreu, Na Joana Maria, Na Maria Jerònia, Na Margalida, en Toni, Na Catalina, en Tomeu, N'Onofre, en Nadal, en Joan, en Miquel i jo mateix, hem anat conformant els diferents

Consells de Redacció de la Revista, així mesclats, de qualsevol manera i en grups que han anat des de cinc a vuit.

CONSTÀNCIA

N'hi ha hagut. I en gran quantitat. Encara que com passa en totes les mitges, no sempre repartida en parts iguals. Però llevat de l'absència anunciada del mes passat, tots els lectors han tengut Fent Carrerany a la seva disposició la primera setmana de cada mes.

INFORMÀTICA

Fent Carrerany va néixer ja dins l'era de la informàtica. I ha passat per totes les etapes, així com s'han anat generalitzant els ordinadors. Començarem amb un de sol, l'Amstrad, el qual ara ja se'l pot considerar un fòssil. Amb ell realitzarem els 54 primers números. La següent passa fou l'adquisició d'un ELBE 286, amb la versió 1 en anglès del programa d'autoedició Page Maker. A partir d'aquests moments tots els membres del Consell de Redacció anàrem adquirint els nostres PCs compatibles, la qual ens ha facilitat molt la feina. Les darreres adquisicions han estat una impressora làser i la versió 5, en castellà, del Page Maker. No podem oblidar tampoc que amb el canvi de local a Can Rotger, ens robaren un ordinador portàtil. Però sense l'ajuda de la informàtica, possiblement no haguéssim arribat tan enfora.

LECTORS

I què seria una revista sense lectors? És el complement necessari a tot el procés. L'ànim i l'interès de tots vosaltres, les ànsies amb les que esperàveu la revista cada principi de mes, manifestada moltes vegades quan per qualque motiu hi havia algun retard, ens ha esperonejat a treballar i ser constants, adonant-nos que la nostra feina no era estèril.

NÚMEROS

L'aventura del Fent Carrerany en números: començà l'any 1986, amb el número 0, per tant el que teniu en les mans, aquest especial número 100, és el que 101. El 50 també fou especial, marcant una fita. Era l'any 1990. Han passat 17 persones pel Consell de Redacció. I s'han omplit més de 2.500 pàgines amb 8 anys de Carrerany. Hores de feina desinteressada? Un fotimé.

JA HEM FET ELS CENT!

Responent a la crida que FENT CARRERANY ens fa a tots els qui, des de temps enrere, venim col.laborant en la revista, em torn posar a la màquina, primer per felicitar tot l'equip que amb la seva constància ha fet possible la consecució d'un fet tan significatiu i extraordinari com és el llançament del núm. 100; i segon, perquè és el meu desig seguir aportant el meu granet d'arena ajuntant-me als esforços que cerquen que aquesta publicació vagi endavant, per, així com el seu nom indica, seguir fent camí, obrir carrerany.

He de confessar que quan es començà a moure tot això de la sortida d'una revista, a Maria i en llengua catalana, vaig ser dels pessimistes. Ho trobava una empresa massa atrevida. Avui, amb tot entusiasme, celebr haver-me equivocat de cap a peus; satisfacció que no dubt que serà compartida per tots aquells amants de la cultura, ja que és de tenir en compte l'evolució cap a millor dels mariers, cosa que em fa recordar una vegada més allò de «Siempre adelante» de l'admirat mestre MADRIGAL.

I si bé és cert i reconegut per tothom que aquest èxit és degut al treball d'una minoria d'esforçats, no voldria quedassin sense el seu reconeixement tots aquells altres mariers que si bé han anat quedant pel camí, també contribuïren, en temps difícils, a fer possible que la revista agafàs força. Igualment també trob important el fet que molts d'aquells que sembla que no s'interessen per les coses del poble, no deixen de llegir la revista tot d'una que aquesta surt de la impremta. Tampoc no puc oblidar, ho hem d'admetre perquè així és, aquells que de manera no sempre elegant, no deixen entrar la revista dins ca seva (no hi ha roses sense espines). I, finalment, també hem de citar aquells altres que la llegeixen d'amagat (per què serà?).

El que sí és cert i es pot tocar amb les mans és que la immensa majoria de mariers l'han celebrada i se l'han passada per la garrova. I aquí hi ha el seu èxit! I si he de dir el que em sent, i que per a mi és el més important, és que al manco haurà contribuït a fer-nos perdre el costum, arrelat des de fa molt de temps, de castellanitzar-nos els noms. I així, ja no deim tant «Guillermo», o «Miguel» o «Margarita»; ni «basura», ni «paseo», ni «libre», ni «lavadora». I de cada dia som més aquells als quals ens agrada el nom de Pere, o Enric, o Margalida, etc. I a poc a poc ja tornam a dir padrina en lloc de «abuela», padrí jove en comptes de «padrino», aniversari i no «cumpleaños». Fins i tot ja no sentim dir tant allò tan estrambòtic de «sa nena és mala». I passejant pels carrers del nostre poble ja es veuen, gairebé per tot, escrits com: Horari d'estiu, Tancat, Es Comellar, Botiga des Banc, Papereria Ses Corbates, Carrer Nou, Casa de la Vila, etc. Tot escrit, i de la manera més normal del món, en la nostra llengua. I què no és guapo això?

Quants n'hi ha que mai no havíem tengut l'ocasió de llegir un escrit en la nostra llengua, i gràcies a FENT CARRERANY ho hem anat practicant i avui podem llegir qualsevol cosa?. Qui no s'ha divertit repassant una i altra vegada les gloses d'en Joan Colombram, o les d'en Magí Nadal, o les d'en Jaume Santandreu, també les d'en Miquel Rosselló, i les de l'amo en Joan de son Matet, o les de l'amo Andreu Forteza? Qui no s'ho ha passat d'allò més bé llegint aquells contractes tan curiosos que en Bartomeu de Deulosal ha tret d'«*es cul del covo*», referits als senyors de Roqueta i els seus amigues («... *deureu entregar al senyor cada any per San Tomàs sis capons o gallinas i un pané d'ous*»... «...*deureu entregarli al senyor cada any a Ciutat una quinta de figues seques des sol de ses millós que cuirà*»... «...*deureu entregarli tres roves de formatge fet en es mes d'abril*»)? A qui no li ha agradat veure retratada la història de tants i tants de mariers que FENT CARRERANY ens ha mostrat? Que no es digui que aquestes coses no interessin! I tant que interessin. No voler-ho reconèixer és enganyar-se a un mateix. A tothom li interessin les coses del seu poble. O no deim amb emoció: *El meu poble!* O no hi tornam quan cansat de rodar pel món, l'enyorança, l'amor a les nostres coses i tants i tants de records, ens fan fer la volta i parar al lloc de partida?

Per totes aquestes raons és que m'agradaria veure més col.laboradors a la revista; que de tant en tant sortissin més atrevits a comunicar allò que duen amagat, sense ridículs miraments, per així enriquir les pàgines de FENT CARRERANY. Jo crec que són molts més els qui tenen coses a dir i, bé perquè tenen por, o tenen peresa, ho deixen anar. Des d'aquí els voldria animar a col.laborar i per animar-los els diria que escriure a les seves pàgines no és anar a cap concurs, no és examinar-se de res, ni voler ser millor que els altres. Del que és tracta és únicament de participar, de ser una mica més valent. Quan se semblava solc a solc, amb mul i arada, n'hi havia que se'n reien dels qui llauraven tort. S'havien d'aturar per això? Només havien de poder llaurar els qui ho feien dret? Només han de poder sortir al carrer els més guapos o més elegants? Això és el que té de bo una revista com aquesta. Hi cabem tots. Que un se sap expressar de forma més brillant: millor! No record qui ho digué, però és una frase que sempre m'ha agradat: «Siau qui sou»

Una cosa sí que m'atreviria a demanar a tothom: **RESPONSABILITAT**. Perquè si n'hi ha cap que pensi valer-se de FENT CARRERANY com si d'un vulgar «Foc i Fum» es tractàs, que desistesqui, que no s'acosti, que ho dugui a una taula de taverna o a una reunió de mercat, o també a qualche «premsa groga» que segurament trobarà per Ciutat. Una altra vegada ja ho vaig fer saber. Allò que s'escriu, queda. I els que vénen darrere ho podran llegir.

I res més. Per acabar solament em resta donar l'enhorabona a tots els qui duen el pes d'aquesta revista i convidar-los a seguir ENDAVANT.

I que així com hem vist el núm. 100, que Déu ens faci veure el núm. 200.

Una forta abraçada.

Maria de la Salut a 10 d'octubre de 1994

Miquel Oliver i Roig

A MADRID NO EN TENEN

-Què vols dir amb això que «A Madrid no en tenen»?

-Això mateix. Que a Madrid no en tenen.

-Què és el que no tenen?

-Moltes coses, no tenen.

-Vaja bajanada. Vols dir que aquí som més importants, que tenim més coses que no tenen ells?

-Ep! Jo no ho he dit això. Només he dit que a Madrid no en tenen.

-Ja hi tornam a ser. Em vols dir d'una vegada que és el que no tenen a Madrid?

-Mira la portada i ho veuràs.

-Què és el que veuré?

-Això què em demanes. Això que no tenen a Madrid.

-No em venguis amb històries. Aquesta portada no em diu res de res. Un 100 de disseny, quatre obvietats i això de «A Madrid no en tenen». Ah, sí, i això dels garrovers.

-Idò!

-Idò què?

-Vet aquí el que em demanaves.

-Ara sí que m'has fotut. Em vols fer veure allò que ningú no veu. I per acabar-ho d'arreglar, aquesta collonada dels garrovers.

-Però si tu mateix ho dius.

-Què dic?

-Allò que demanaves abans.

-És a dir que heu fet una portada de disseny només per fer saber que a Madrid no tenen garrovers?

-I altres coses, que no tenen.

-Ja hi som una altra vegada.

-Vols dir que no has captat el missatge que s'amaga darrere d'això?

-Missatge, quin missatge?

-No entens res de res. Això teu és realment preocupant.

-A veure si ens entenem. A Madrid no tenen garrovers. Cert?

-Cert!

-I el fet que ells no tinguin garrovers i nosaltres sí, té un valor simbòlic. Cert?

-Vas bé.

-I per això n'hem de sembrar més. No és així?

-Així és!

-Per què?

-Per què, de què?

-Per què n'hem de sembrar més?

-Tu no has sentit mai aquella cançó que diu: «*Bon arbre és es garrover/ que té garroves tot l'any/ quan li cullen ses d'enguany/ ja té ses de l'any que ve*»?

-Sí. I què?

-Home! Més clar, aigua.

-Saps què et dic; que me pareix que em vols prendre el pèl. Això de trobar allò que no hi ha, és l'excusa de tots aquests «artistes» que són incapaços de fer un dibuix que s'assembli realment a alguna cosa, i que per justificar-se són capaços de trobar de tot allà on no hi ha res. Amb un dibuix de la Mare de Déu de la Salut, o amb una foto del campanar hagués quedat molt millor i la gent no s'hauria quedat tan despistada.

-Alça!

-I si no és així, per què no em dius d'una punyetera vegada que vol dir això de «A Madrid no en tenen»?

-Això mateix. Que a Madrid no en tenen.

-Ep! No tornis a començar.

Un despistat mirant la portada d'aquest número.

RECORDAU:

EL PROPER DIA 3, AL LES 20'30 DE L'HORABAIXA TINDRÀ LLOC EL SOPAR PER A CELEBRAR LA SORTIDA D'AQUEST NÚMERO 100, AL RESTAURANT SA CREU DE PETRA. EL PREU ÉS DE 2000 PESSETONES I PODEU ADQUIRIR ELS TIQUETS A LES CAIXES, BANCS I MEMBRES DEL CONSELL DE REDACCIÓ DE LA REVISTA.

CENT CARRERANYS

Naixia una revista amb ganes d'independència. Eren uns moments on es creia que l'unió podria fer la força. Era com un sol d'esperança. Molta gent recolzava, s'apuntava i llegia amb il·lusió els articles i les notícies. La revista s'havia de mantenir dins l'àmbit cultural, encara que tothom hi podia manifestar les seves idees socials i polítiques, mentre reconegués i firmàs els seus escrits.

Vengueren eleccions municipals i els partits del PSOE, UM i Independents es repartiren el mandat en parts iguals. Aquí la revista va començar a ser més d'uns que dels altres, però encara no era massa exclusiva, més aviat seguia oberta.

Arribaren unes altres eleccions, on els socialistes guanyen per majoria i els Independents es queden casi total i absolutament amb la revista Fent Carrerany.

La proposta de només cultural del principi, ja no era massa clara. Així, amb no poques dificultats, hem arribat al número cent. Cent vegades de cercar col·laboradors, escriure, redactar, corregir, compondre, dur la pre-revista a la redacció, a Petra, anar a cercar-la, repartir-la, etc.

Tal vegada, i així pens que hauria de ser, començarem el número cent un com si fos el primer: amb la mateixa il·lusió, amb les mateixes ganes, amb el mateix coratge; sense oblidar, naturalment, l'experiència, la veterania, el coneixement de les circumstàncies, el poble i les persones.

Tant de bo que un orgue de comunicació com Fent Carrerany, que va néixer per tots, segueixi essent de i per tothom. Una revista de i per el poble de Maria. Tots els que darrerament s'han o es senten excluïts, podrien tornar col·laborar i enriquir com abans aquest medi nostre de comunicació social. I els que hem estat sempre en la redacció i confecció no tinguem mai com a cosa només nostra el Fent Carrerany, ni vulguem dur l'aigua al nostre molí, més aviat siguem canals desinteressats, imparcials i

democràtics que deixem entrar sempre qualsevol vilatà, ciutadà i home de la terra.

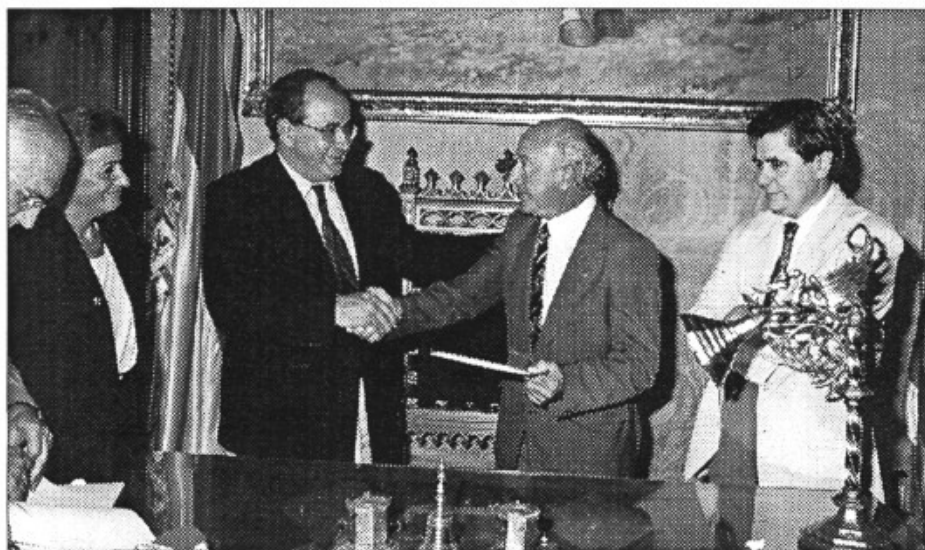
Déu faci que, destriant el número dos-cents, puguem posar una nova fita.

Pere Fons

INVENTARI

Dues mil cinc-cents deu pàgines impreses, mil vuit-centes vuitanta-sis fotografies reproduïdes, vuitanta-dues xerradetes transcrits, quatre-cents dos dibuixos il·lustratius, dues-cents cinquanta persones o entitats col·laboradores, quatre locals socials, cinc ordinadors esgotats, cent editorials, cent portades, molts de nervis acumulats, trenta-dues excursions, llibres, polèmiques, algun descobriment arqueològic, opinions, concerts, recitals, sopars, poesia, religió, llengua, natura, defuncions, festes, casaments, naixements, pluges, moltes hores perdudes, unes quantes dimissions, alguna incorporació, dues inundacions, vint-i-cinc exposicions, sis certàmens de fotografia, conferències, més nervis acumulats, loteries no afortunades, històries desenterrades, homenatges més o manco reeixits, força disputes, discussions acalorades, molts de divendres i dissabtes perduts, negociacions, subvencions, molta imaginació, un passat descobert, un altre per descobrir, màgia benefactora, intents manipuladors, urbanitzacions frustrades, batles per triplicat, bicicletes, escacs, teatre, esplai, motos, un bon grapat de pregons, futbol amb penya i sense, escola i escolars, viatges, missioners, Capella Fonda, més hores acumulades, nou festes patronals, caçadors, piscina, tennis, melons per donar i per vendre, estrena de municipal, llar de tercera edat, una banda de cornetes, una plaça amb molts de bars, carrers nous amb fang i aigua, un poc de clavegueram, una plaça amb gespa verda, un poliesportiu amb bar, uns capellans amb història, tremponades a la fresca, un «baratillo» en Es Pla...

Joan Gelabert Mas

El Consell Insular de Mallorca, per mitjà del seu president Joan Verger, i l'Associació de Premsa Forana, representada també pel seu president Carlos Costa, firmaren un conveni que permetrà la difusió d'informació sobre el funcionament general de la Xarxa de Biblioteques del CIM i especialment a la difusió de temes d'interès públic relacionats amb aquesta, com ara les novetats bibliogràfiques o les activitats a realitzar. A l'acte també hi assistí Antoni Sansó, president de la Comissió de Cultura i Educació.

101 CARRERANYS.

La xifra màgica 100 lleva importància a què realment són 101 les vegades que heu rebut a ca vostra «FENT CARRERANY». Hi va haver un número 0 i ja es sap, 100 més 1, són 101.

Haver format part activa d'aquest projecte que ha estat, és i seguirà essent «FENT CARRERANY», és una satisfacció que tenim tots els que hem fet possible en algun moment que la revista, l'activitat més notòria i reconeguda de l'Associació, sortís al carrer un mes rera l'altre fins a aquest número 100.

Sortir 101 vegades al carrer en la nostra llengua, havent de cercar la millor manera de què les quotes dels socis i subscriptors bastin i al mateix temps haver creat una infraestructura i millorat en el que ha estat possible la revista, no és fàcil.

A vegades hi ha hagut manca de col.laboradors que fessin atractiva la revista, hem estat criticats sotarradament pel que no respecten l'opinió dels que no pensen com ells, i s'atreveixen a dir-ho públicament, i a més, superar cada una de les crisis internes i personals el millor que s'ha sabut, vos asseguro que és molt dur i crec que s'ha de valorar.

Pens que la revista FENT CARRERANY ha estat l'activitat mirall de molts dels moviments que de 8 anys cap aquí han donat activitat a un poble esmortit i poc actiu fins aleshores com Maria de la Salut. Pot ésser una mica presumptuosa aquesta afirmació, emperò si feim un repàs a la vida local ens trobarem amb el naixement de col.lectius a partir de la sortida a la llum pública de l'Associació Cultural «FENT CARRERANY», i la revista, al renaixement d'altres que havien hivernat esperant a millors temps o a la reafirmació d'altres «històrics».

Tots i cada un dels membres dels consells de redacció que ha tengut FENT CARRERANY mereixen el reconeixement dels qui, vull creure, han gaudit o simplement llegit cada un dels 101 números. El seu esforç, la seva perseverància i el tenir clar l'objectiu que volien assolir mai serà valorat suficientment. FENT CARRERANY des del meu punt de vista ha complert la gran tasca d'ésser canalitzador de les opinions dels qui han volgut expressar-les a través de les seves pàgines. A tots ens fa una mica lliures per haver pogut expressar-nos sense fermais i al mateix esclaus del que hem escrit.

Fent un repàs de cada número veim que el passat recent de Maria s'ha d'entendre en bona part després d'analitzar i assimilar el que ha aparegut a FENT CARRERANY durant aquests vuit darrers anys. FENT CARRERANY des del número 0 forma part de la història de Maria de la Salut i tots els que guardam totes les revistes guardam al mateix temps a prop i a mà la recordança d'un temps passat que ja que forma part de la nostra vida

i de la de Maria. Aquest és per mi un dels grans mèrits de FENT CARRERANY, recollir una part de la història de Maria de la Salut escrita pels que han tengut a be posar al munt del futur el seu gra.

L'evolució de FENT CARRERANY ha estat seguida i ferm a través dels vuit anys gràcies a la fermesa i a les il.lusions dels qui han estat rera. Hi ha hagut moments dolents i la superació d'ells fa més valuosa la tasca dels diferents consells de redacció que no han cedit a pressions interessades en fer callar o condicionar l'aparició de cada edició o deixar, a la revista i a l'Associació com un moviment marginal, d'uns pocs.

Un dels millors records i que crec que és representatiu del pensament de la majoria són les paraules de'n Tomeu «Forner», el cel sia, que en una època un tant dolenta ens va animar a seguir i comentà que vivint a Ciutat entre setmana, en les dades que sortia la revista, esperava que arribàs el divendres i trobar a ca seva a Maria l'exemplar de FENT CARRERANY i llegir-lo d'una estirada i recuperar els dies en que estava absent.

Els mariandos que tenen el pesar de viure fora de Maria i reben FENT CARRERANY em consta que tenen en ella el millor nexa d'unió amb el pols del seu poble i això no és poc.

Pel que em toca, a més de reafirmar les meves consideracions als que han mantingut amb mi des de l'exercici de la democràcia postures contràries, vull donar les gràcies a tots els que han col.laborat d'una o altra manera amb FENT CARRERANY i demanar-los que ho segueixin fent en el futur si consideren que és de justícia.

Pens que per un poble com Maria tenir un mitjà de comunicació com FENT CARRERANY obert a tots els seus veïnats és una gran sort i ha de ser motiu d'orgull per a tots.

Encara que paresqui més propi d'un altre moment i una altra situació, amb FENT CARRERANY hi hem guanyat i hi guanyarem tots. Molts d'anys.

Jaume Mestre Llompart.

COL.LABORADORS**HAN FET 100 CARRERANYS:**

Agrupació Socialista de Maria	Castelló, Antònia	Fiol Galmés, Martina
Ajuntament de Maria	Cifre, Pere	Florit, Guillem
Alcover, Norberto	Cladera, Antoni	Fons Pascual, Pere
Alemaný Colom, Pere	Cladera Pira, Maria Magdalena	Font Mestre, Maribel
Alumnes de Filologia de la UIB	Club Ciclista de Maria	Font Munar, Margalida
Alumnes de segon (93-94)	Club d'Escacs de Maria	Font Bergas, Joan
Alumnes de sisè (86-87)	Colombram Llompart, Joana M.	Font Miquel, Francesca
Alumnes de vuitè (86-87)	Colombram Mas, Joan	Font Vadamar, Joan
Amics del Raiguer	Comissió Promotora a les Illes-	Foto Salleras
Amics d'en Llorenç Seguí	Viure sense nuclears	Forteza, Rafel
Andreu Ballester, Marilén	Comitè Capella Fonda	Forteza Bonnín, Andreu
Anglada Benejam, Josep	Company, Miquel	Fullana Llompart, Miquel
Arbona Miralles, Onofre	Conselleria de Cultura, Educació i	Gabinet de Premsa del Parlament
Arbona Quetglas, Bartomeu	Esports	Balear
Associació Tercera Edat de Maria	Conselleria de Sanitat i Seguretat	Gabinet de Premsa d'Unió Mallor-
Aulet, Jerònia	Social	quina
Arlès Font, Eulàlia	Coordinadora Anti-Camp de Golf	Galmés Llinàs, Maria Pilar
Ballester, Alexandre	de son Pont	Garau, Antònia Maria
Banca March	Coordinadora de Santa Maria con-	Gelabert Mas, Antoni
Barceló Pastor, Mateu	tra la macropresó	Gelabert Mas, Joan
Bauzá, Miquel	Cop de Gas	Gelabert Mas, Joana
Bauzá Vanrell, Rosa	Corresa Martínez, Josep Lluís	González, Marina
Bazán, Mari Carmen	Costa Salom, Carlos	Gómez, Assumpta
Bergas, Jeroni	Crespí, Pedrona	Gran Enciclopèdia de Mallorca
Bergas Alcover, Joana Maria	Crespí Salom, Pere	Grup d'Esplai «Es Rebrot»
Bergas Buñola, Francisca	Darder Negre, Jaume	Grup d'Ornitologia Balear
Bergas Ferriol, Maciana	Davis, Júlia	Gual, Joana
Bergas Frau, Francisca	de ses Rotes, Pere	Gual Ribas, Miquel
Bergas Mas, Antònia Maria	de son Matet, Joan	Hodjeki, Matra
Bergas Mas, Bàrbara	Diari «Balears»	Independents de Maria
Bergas Mas, Gabriel	Diari «Diario de Mallorca»	Jordà Bauzá, Maria Margalida
Bestard Comas, Joan	Diari «El Dia del Mundo»	Jordà Ferriol
Bril Bosch, Pere	Diari «El País»	Klynhout, Claudio
Brunet Galmés, Llorenç	Diari «Ultima Hora»	Lladó i Jaume, Jaume
Caixa d'Estalvis de Balears «Sa	Falconer, Jaume	Llompart de la Penya, Josep Maria
Nostra»	Femenia, Maria Magdalena	Lozano Blasco, Maica
Caixa d'Estalvis de Barcelona «La	Ferrer, Pilar	Mancomunitat del Pla
Caixa»	Ferriol, Bartomeu	Manzanal, Antònia
Caldentey, Jordi	Ferriol, Joan	Mariense FC
Cañellas Fons, Gabriel	Ferriol, Maria	Marimón Simó, Bartomeu
Capó Gelabert, Joana Maria	Ferriol Bauzá, Magí	Mas, Xisco
Capó Planas, Miquel	Ferriol Buñola, Magí	Mas, Antoni Lluc
Carbonell, Guillem	Ferriol Fiol, Jaume	Mas Bergas, Catalina
Carbonell Castelló, Antoni	Ferriol Mas, Maria	Mas Carbonell, Catalina
Carbonell Estelrich, Joan	Ferriol Negre, Nadal Josep	Mas Colombram, Joan
Carulla, Jordi	Ferriol Pastor, Aina	Mas Ferriol, Joan
	Ferriol Sastre, Francisca	Mas Font, Gabriela
	Ferriol Torelló, Josep	Mas Font, Francesca Maria
	Fiol, Antoni	Mas Fornés, Antoni

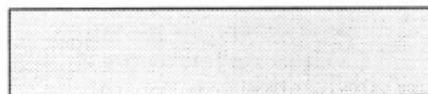
Mas Gomila, Margalida
 Mas Mas, Gaspar
 Mas Negre, Antoni
 Mas Negre, Antoni Lluç
 Mas Negre, Guillem
 Mas Negre, Pere
 Mas Perelló, Joana Maria
 Mas Vicens, Margalida
 Mas Vives, Joan
 Mas Ximenis, Francisca
 Mascaró, Angela
 Mascaró, Pere
 Massutí Ramis, Pere
 Matas Ferriol, Lluç
 Mestre, Isabel
 Mestre, Miquel
 Mestre Ferriol, Pere
 Mestre Llompart, Jaume
 Mestre Mayol, Antoni
 Mir, Antoni
 Molinas, Maddy
 Moll Marquès, Aina
 Moll Marquès, Josep
 Monjo, Maria de la Salut
 Monjo Sureda, Bartomeu
 Monjo Ballester, Martí
 Montamarta Bergas, Francisca
 Montiel, Joan
 Moragues, Pep
 Morey Mas, Miquel
 Moto-Club Cop de Gas
 Munar Amengual, Magdalena
 Nadal, Magí
 Negre, Andreu
 Negre Vich, Jaume
 Newla
 Nogareda, Núria
 Obra Cultural Balear
 Oliver, Antoni
 Oliver Mas, Miquel
 Oliver Mas, Rafel
 Oliver Ribas, Joana Maria
 Oliver Roig, Miquel
 Palmer, Antoni (Fabio)
 Partit Popular de Maria
 Partit Socialista de Mallorca
 Pastor, Cristòfol
 Pastor, Miquel
 Pastor Sureda, Bartomeu

Penya Barcelonista de Maria
 Perelló, Margalida
 Perelló Estarellas, Coloma
 Pericàs Marín, Catalina
 Pizà, Ferran
 Pons Pastor, Francisca
 Pons Quetglas, Pere Antoni
 Pons Vanrell, Margalida
 Povedano, M.
 Pozo Mas, Antònia
 Pozo Mas, Enric
 Prieto, Pedro
 Punxo, Pere Joan
 Queralt Gibert, Joana Maria
 Quetglas, Bernat
 Quetglas Bergas, Damià
 Quetglas Bergas, Maria
 Quetglas Castelló, Pere Antoni
 Quetglas Jordà, Apol.lònia
 Quetglas Mas, Maria Jerònia
 Quintos i Quintes 71
 Quintos i Quintes 93
 Rama Bevilacqua, Lucho
 Ramis Coll, Catalina
 Ramis Ramon, Catalina
 Revista «Algebeli»
 Revista «Brisas»
 Revista «Flor de Card»
 Revista «El Temps»
 Revista «Mel i Sucre»
 Revista «Udol»
 Ribas Colombram, Pere
 Ribas Mas, Maria del Mar
 Ribas Molinas, Bernat
 Ribas Nicolau, Sílvia
 Ribas Vicente, Pere
 Riera Estelrich, Pere
 Robles, Antònia
 Roig, Pep
 Roig Quetglas, Joan
 Rosselló, Miquel
 Rotger, Bartomeu
 Sabater, Josep
 Sabater Garau, Jaume
 Sabater Garau, Maria Antònia
 Sagraera, Jeroni
 Sala i Barceló, Catalina Maria
 Salom, Joan
 Santandreu Sureda, Jaume

Santandreu Valens, Gabriel
 Sansó Servera, Antoni
 Serra, Joana (Cartera)
 Serra Busquets, Sebastià
 Servei d'Educ. Sanitària Escolar
 Socies Crespí, Llorenç
 Soler Vallori, Magdalena
 Soler i Cladera, Cristòfol
 Spoonen, Wendy
 Sunflowers
 Sureda Colombram, Antònia
 Maria
 Sureda Mas, Pere
 Sureda Ribas, Onofre
 Sureda Ribas, Pere
 Termcat
 Tomàs, Francisco
 Tomàs Gual, Victòria
 Torelló, Miquel
 Torres, Joan
 Trencapinyons
 Tugores, Miquel
 Tugores Ferriol, Antònia
 Unió de Pagesos
 Unió Mallorquina de Maria
 Valero Martí, Gaspar
 Vanrell, Isabel
 Vanrell Mascaró, Gabriel
 Verger Pocoví, Joan
 Vicens, Antònia Maria
 Vives, Joan
 Vives Alcover, Martina
 Vives Colombram, Martina
 Vives, Joana Maria
 Xesc de son Cloquis (268)

A TOTS I TOTES...

GRÀCIES!

SA XERRADETA ENQUESTA.

Hem demanat a diferents persones de Maria que ens donassin la seva opinió sobre «Fent Carrerany». Els hem fet les següents preguntes:

1. Coneixes la revista? La llegeixes?
2. Què és el que més t'agrada?
3. Què trobes que hi manca?

Aquestes són les respostes que ens han donat:

Francisca Bergas Buñola. 65 anys.

1. Sí. Sí.
2. Xerradetes, reportatges. No m'agraden les polèmiques.
3. Hi falten coses que parlin de gent jove.

Joana Maria Capó. 15 anys.

1. Sí. Sí.
2. Els poemes i les gloses, els temes que parlen sobre la història del poble i el temps.
3. Que hi escrigui més gent. Hi falten coses com passatems i humor.

Maria Magdalena Cladera Pira. 17 anys.

1. Sí. Sí.
2. Les entrevistes.
3. Els mots enreixats.

Jaume Ferriol Fiol, 31 anys.

1.- Conec la revista des d'el primer exemplar. L'he llegida sempre. M'agrada. Hi estic subscrit. He estat membre del consell de redacció.

2.- M'agrada tot. Trob que cada article és diferent. M'agraden els articles de to crític, i són pocs. M'agrada la xerradeta, la part de informació, els tractats de història i llocs de Maria, els que escriuen els nostres rectors, etc.

3.- Trob que hi manquen articles sobre agricultura i ramaderia. Maria és un poble pagès. Hi falten també articles sobre el medi ambient, que siguin objectius i seriosos.

Nadal Josep Ferriol Negre, 26 anys.

1.- Conec la revista des dels seus inicis. La llegesc, però no amb l'interès que ho feia en altres èpoques.

Consider que la revista ha perdut l'encant que tenien els primers números que gairebé feien indispensable la seva lectura per estar informat de les coses que passaven al nostre poble. Però des del moment que a la revista hi va aparèixer un caire polític, va perdre l'encant comunicatiu que tenia dins la vida del poble. Consider que actualment està dins una fase d'estancament.

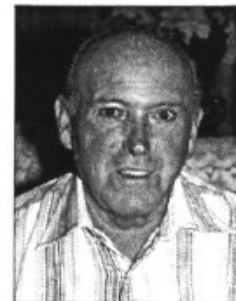

2.- Durant els primers 99 números, el que més m'ha agradat ha estat la secció dedicada a les xerradetes amb la gent del poble, ja que, sobre tot als més joves, ens ha permès conèixer un poc més la vida i la història del nostre poble.

3.- Com he dit a la primera pregunta, crec que hi manca l'esperit que tenia la revista quan va néixer i ens feia a tots participar més de la vida del poble, poguent estimular les diferents entitats del poble a que donassin a conèixer les seves activitats, malgrat la revista no hagi estat mai tancada a aquestes. Una cosa que trob que hi falta en arribar al número cent és la consolidació com a revista en la part de presentació i edició, ja que el canvi que ha fet ha estat poc considerable.

Joan Font Vadamar, 65 anys.

- 1.- Sí.
- 2.- Sa Xerradeta i reportatges, informatius, esports, etc.
- 3.- Una xispa d'humor.

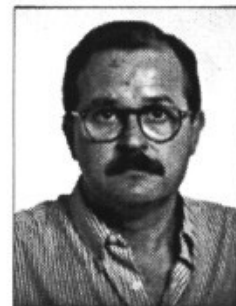
Miquel Gual Ribas

38 anys.

1.-Sí, en som subscriptor.
-Sí, quan venc al poble, a vegades la llegesc amb bastants dies de retard.

2.-Sa Xerradeta, Bullit de Notícies, i en general tot el que fa referència al que passa al poble, ja que vivint a Ciutat, és una forma d'assabentar-te del quefer diari del meu poble.

3.-Trob a faltar la secció «Casa de la Vila» amb tota la informació de l'Ajuntament i les decisions dels Plens.

Maria Quetglas Bergas. 33 anys.

1. Sí. No.
2. No puc opinar
3. No puc opinar

Pere Antoni Quetglas
Castelló, 13 anys.

1.- Sí, conec la revista.
També la llegesc.

2.- El que més m'agrada
potser sigui el Bullit de Notícies.

3.- Trob que no hi manca
res. Hi ha un poc de tot. Bé, a lo
millor hi manca alguna cosa infant-
il: sopa de lletres, alguns acudits, endevinalles.

Luis Antonio Rama
Bevilacqua, de 31 anys.

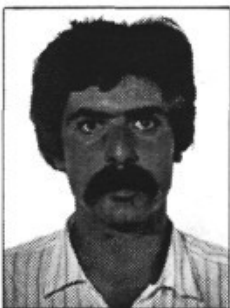
1.- Sí. La conec des de fa
un any i mig.

2.- El simple fet de trobar
una revista cultural. La llibertat
d'expressió, etc.

3.- A nivell de crítica cons-
tructiva, diré que és una revista no
massa feta, no massa treballada.
Està una mica verda. Crec que hi falten temes més
transcendentals com dibuixos acompanyats de poesia, te-
mes d'evolució sobre l'art contemporani que es valora a
Mallorca, com arquitectura modernista, restauració, es-
cultura, teatre, música.

Podria reflectir en arquitectura l'escola d'en Gaudí. En
pintura hi ha, entre d'altres, Pinell, Morei, Miquel Barceló,
etc. En escultura hi ha siurells, ocarines en fang, escultures
amb vent, del mestre Benet Mas.

En música, xeremies, ximbombes, fobiols, etc. El teatre
costumista ha entrat en força a Mallorca, com roldana
teatre, teatre de Bunyola, Iguana, Estudi zero, etc. Pens
que ressenyes i estudis de tot això hi fa falta a la revista
Fent Carrerany.

Catalina Ramis Coll.

1. Sí. Sí.

2. Informació del poble.
M'agrada saber coses nostres i que
parlin de la història.

3. Trob que hi falta una mica
de participació. La gent s'hauria
d'acostumar a parlar lliurement i
a participar més en coses com
aquestes.

Pere Ribas Vicente, 13 anys.

1.- Sí, la conec. Jo
normalment sí la llegesc, encara
que de vegades solc llegir el que
més em crida l'atenció.

2.- El que més m'agrada és
Sa Xerradeta i es Bullit de Notícies.

3.- Jo, personalment, trob que hi manquen coses de
l'apartat més infantil, perquè els més petits també hi
puguem participar. També estaria bé que hi hagués fitxes
col·leccionables de diferents apartats, capítols de la nostra
història pas a pas...

Antònia M^a. Sureda
Colombram. 14 anys.

1.-Sí, els meus pares la
reben.

-Sí, llegesc la major part
dels apartats.

2.-El Bullit de Notícies i
informacions puntuals del que ha
anat passant cada mes i apartats
variats diferents cada mes.

3.-Una secció juvenil i claredat d'imatges ja que
segons quan les fotografies semblen ser més una taca ne-
gra que una imatge.

Victòria Tomàs Gual
15 anys

1.-Sí, la conec.

-Segons quins apartats.

2.-Varia segons els mesos.
M'agrada Sa Xerradeta, Carrerany
Esportiu, Feim Carrerany, Bullit de
Notícies,...

3.-Hi manca alguna secció
dedicada als joves, amb temes que
ens puguin interessar.

Martina Vives Colombram,
28 anys.

1.- Sí, conec la revista
perquè de fet, la meva família i jo
hem estat des del seu naixement,
uns fidels lectors. Sempre que es
pot és llegida, comentada o,
mínimament, revisada.
Posteriorment posam en comú el
que més ens ha impactat i en feim
una crítica constructiva.

2.- La continuïtat i constància que de ella es desprèn.
De fet me sent orgullosa de què una institució cultural tenguí
un procés ascendent dins un poble tan petit, però lluitador,
com Maria.

Tots nosaltres hauríem d'estar satisfets de què de la
nostra terra brotassin diferents fruits, avui en dia, molt
valorats i asequibles per a tots els habitants de Maria.

3.- El que hi trob a faltar és la participació més
directa d'altra gent (nins, joves, pares, padrins, ...).
L'objectiu és el següent: que tots els diferents temes
d'interès siguin notícies.

CENT PASSES «FENT CARRERANY»

Cent passes «Fent Carrerany»
marquen sendera i camada
eixamplant per un Futur
un nou camí d'esperança.

Cada cita puntual
-cau espessa la mesada!-
s'ha vençut el torça braç
amb el pols de la constància.

S'ha plantat cara a l'envit,
fidels a la nostra parla,
amb un respecte valent
s'ha operat el gran miracle

De brodar amb dignitat
el vestit de l'elegància,
el mocador cultural
amb les dites casolanes

De mantenir cada mes
per als fills del nostre Poble
una espera sorprenent
per tastar les nostres coses.

Per esbrinar amb esment,
arriscant força i coratge,
del bisturí amorosit
la nit de la nostra Història.

Per servir ben dret el solc
de les fetes i dels mites,
deixant de banda la por
al tast de les sanes crítiques.

Cent passes «Fent Carrerany»
han anat clavant les fites
fins dibuixar al ponent
un horitzó de clarícies,

que van des del més petit
detall de les nostres vides,
fins al ressò dels grans fets
que omplen el Món de notícies.

Tot de tot i de tothom
ha entrat dins aquestes planes
que, mes a mes, punt per punt,
han portat a nostres cases

el dolor dels qui se'n van,
l'alegria dels qui arriben,
l'atreviment dels nuviis,
les conquestes esportives,

la curolla dels Padrins,
la puixança de la infància,
l'aire fresc dels trescamons,
les ressaques i disbauxes

de la brava joventut
que obri encletxa donant branca,
talment com fan els Partits
polítics i d'altres castes.

La sal de la llibertat
i el pebrebò patriòtic
han fet que el nostre Bullit
sortís savorós de l'olla.

De les grans festes cabdals,
mostres, debats i jornades,
que han fet la roda cada any,
resta impresa la petjada.

Cent passes «Fent Carrerany»
han regalat a Maria
un tresor que no té preu
pel progrés de nostra Vila.

Per a sempre serà un punt
de mira, com una Crònica,
escrita des de tot vent,
pel Futur del nostre Poble.

Amics de «FENT CARRERANY»,
per molts d'anys servau constància
de seguir obrint camí.
Salut! Força! I moltes gràcies!

jaume santandreu
EL REFUGI, Tardor del 94

***LA BANCA MARCH, PRESENT A LA
VIDA DE MARIA, VOL COMPARTIR
AMB LA REVISTA
FENT CARRERANY
L'ALEGRIA PER L'EDICIÓ DEL
NÚMERO 100.***

BANCA MARCH

LA CONSANGUINITAT

Pere Crespi

Entre d'altres definicions podem dir que és un caràcter dels que pertanyen a un mateix tronc familiar i per tant amb caràcters hereditaris semblants.

Qualsevol ésser humà en el seu genoma (conjunt de cromosomes) pot presentar algun gen anormal (un gen és un tros d'ADN que forma part dels cromosomes) responsable d'alguns caràcters desfavorables (subnormalitat, malformacions etc.).

La consanguinitat concentra als mateixos individus aquells gens (al·lels) anormals o desfavorables espargits per la població. De tal manera que el percentatge de fills malformats entre matrimonis consanguinis pot ser del 2% entre cosins germans i del 10% entre germans. S'ha de dir també que influeixen altres malalties hereditàries familiars. A les societats occidentals, la taxa de consanguinitat de la població en general és de l'ordre de l'1%, però pot arribar al 40% quan hi ha certes malalties recessives (es presenten els dos gens anormals).

Històricament l'incest i la consanguinitat han estat molt arrelats. Els matrimonis incestuosos foren normals i freqüents a les antigues dinasties d'Egipte i Perú. Ptolomeu II, descendent del rei d'Alexandria, (la New York de l'època) va reviuir els costums faraònics dels matrimonis entre germans i germanes. La segona vegada que es va casar ho va fer amb la seva germana. La família dels Àustries fou, per raons d'Estat, afecionada als matrimonis consanguinis; el rei Carles II, fou un dels resultats d'aquesta política matrimonial.

Els creuaments entre parents són inevitables en alguns casos, com a les illes petites, poblacions rurals i comunitats aïllades per la seva religió o els seus costums. En aquests casos hi ha un augment dels defectes hereditaris tan freqüents que es consideren com a normals. Es diu que una tribu de l'antiga Aràbia matava tots els nins que no tinguessin sis dits a la mà, els consideraven adulterins.

El costum generalitzat del matrimoni entre persones no emparentades pot ser a causa de raons socials i econòmiques. També és possible que hi hagi una base biològica tal com s'ha vist a la petita mosca de la fruita (*Drosophila* sp.): si es fa un creuament entre mosques d'un mateix sexe i aspectes diferents (color dels ulls), amb mosques de sexe oposat totes iguals, les mosques minoritàries, qualsevol d'elles, tenen més èxit reproductiu.

Amb moltes d'altres espècies animals s'han fet creuaments consanguinis al llarg de moltes generacions per tal d'eliminar els animals defectuosos i elegir aquells que presenten determinades característiques, és a dir línies consanguínies o també anomenades races pures (individus

quasi idèntics menys el sexe). L'inconvenient és que són individus moltes vegades menys aptes que els normals a causa de la repetició de gens. A l'espècie humana, els sistemes de castes a la Índia va amb aquest sentit, però varen ser massa generalitzats i permissius per arribar a una especialització genètica clara (el sexe femení està mal vist).

Els moderns mitjans de comunicació han reduït fortament la consanguinitat i en conseqüència la freqüència de molts defectes hereditaris.

L'argument més fort en contra d'aquest tipus de creuaments consanguinis i incestuosos és la tendència a produir subnormals. El creuament de dues persones emparentades (casos de poblacions rurals properes) pot reunir a un mateix individu dues còpies d'un al·lel defectuós (gen) present a l'avantpassat comú. Aquest fet s'ha comprovat a països molt diferents i és per això que molts d'ells prohibeixen aquest tipus de creuament (entre pares i fills, entre germans). Els fills resultants presenten molts defectes hereditaris. Però els creuaments més distants genèticament (cosins, tios-nebots) són també molt perillosos.

Ens podriem demanar si s'ha donat el cas d'algun tipus de creuament consanguini entre els pobles veïnats de Maria al llarg del temps. ¿Podria ser interessant saber-ho!

L'AIGUA : UN RECURS EN PERILL

Ningú posa en dubte el benefici que ha suposat pels mariandós poder tenir aigua corrent a les cases. Però aquesta comoditat pot posar en perill un recurs tan valuós com l'aigua si aquest no s'empra quan és realment necessari. Pagar els rebuts del consum d'aigua no ens dona dret a malgastar aquest recurs tan important per a la vida. Actituds com les de regar els carrers del poble, sembrar gespa a la plaça del mercat, rentar el cotxe amb mànega oberta posen en perill aquest recurs. Es per això que ens hem de mentalitzar que l'aigua és un recurs escàs i s'ha d'estalviar en bé de tots.

Preocupats per aquesta problemàtica, un parell de companys de feina vàrem recollir un llistat de mesures proposades pels alumnes de l'Institut Antoni Maura de Palma per tal d'estalviar l'aigua cada dia :

1. Parlar del tema amb amics, familiars, companys,...
2. Dutjar-me en lloc de banyar-me
3. Ni una sola aixeta que degoti a casa meua i al meu barri
4. Tanc l'aixeta quan em netejo
5. Omplir al màxim rentadores i rentaplats
6. Rentar els plats en el fregador i no tinc l'aixeta oberta
7. Rec les plantes de vespre i millor amb el sistema de goteig
8. Tinc plantes autòctones als meus tests i patis

9. No descarrec tota la cisterna quan vaig a l'excusat
10. Col·loc preferiblement botelles a cisternes grans d'excusat.
11. Recull i utilitzo l'aigua freda que precedeix a la calenta quan em dutxo.
12. Rento el cotxe amb poal i baieta, mai amb mànega oberta

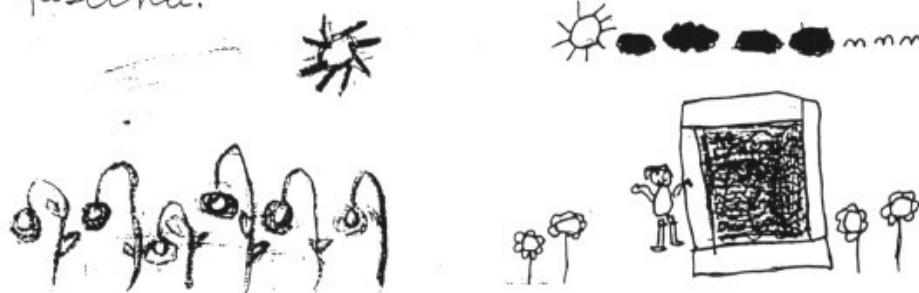
13. Utilitzo productes ecològics i menys contaminants de l'aigua.
14. Prescindeixo de piscines domèstiques, infantils, etc.
15. Recull i utilitzo l'aigua de pluja: potenciar els aljubs.

Pere Crespi

ESTALVI D'AIGUA

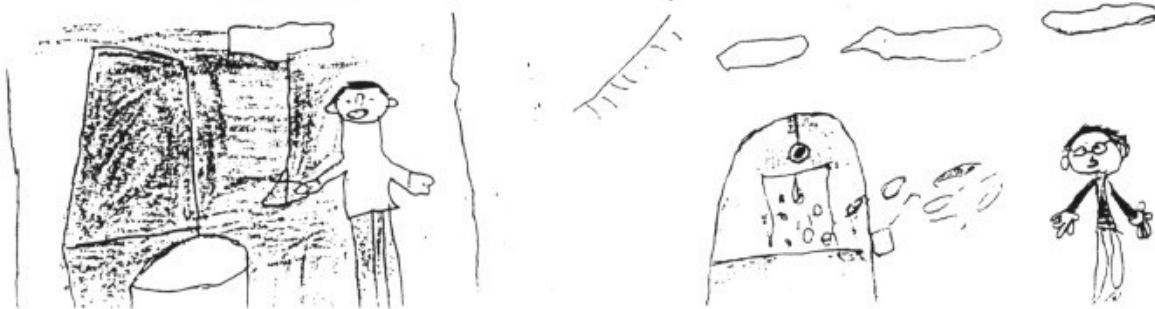
Per què hem d'estalviar aigua?

1. Perquè si no tenguéssim aigua ens moriríem de set.
2. Tampoc no podríem rentar: nos ni fer net
3. Els arbres i les plantes si no tenen aigua es moren i després nosaltres no tindríem aire.
4. Perquè sense aigua no podríem nedar a la piscina.

Com podem estalviar aigua?

1. No hem de deixar el grifó obert.
2. No hem de tancar l'aigua del bevedor.
3. No hem de jugar amb l'aigua.
4. No hem de tirar res dins els pans.
5. No hem d'estirar molt de temps la cadena del water.

els nins i nines de la classe de segon

EL MÓN DEL CAVALL

Com aficionat que som dels cavalls i que tenim aquesta revista de Fent Carrerany, he pensat fer un parell d'articles dels meus petits coneixements damunt els cavalls, aprofitant la sortida al carrer del número 100 de FENT CARRERANY. Aprofit aquesta ocasió per saludar a tots els lectors de Fent Carrerany i a tots els aficionats als cavalls.

Per començar parlarem dels colors i marques que poden tenir els cavalls.

MARQUES: Les marques són redols de pèl blanc en el cap i les cames. Les diferents marques en el cap poden esser:

1.-Estrella. 2.-Ratlla. 3.- cordó. 4.-Cavall Carabanc. 5.-piga a la cara.

Les marques de les extremitats són:

6.-Calçat. 7.-Calçat alt.

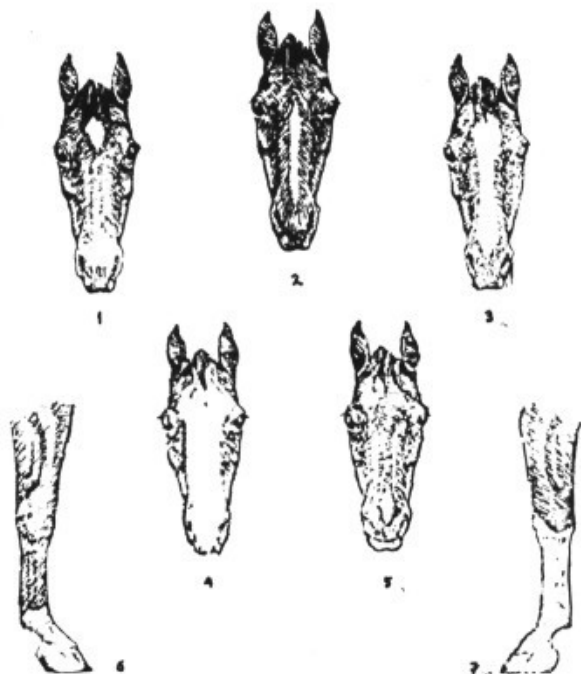
1.-L'Estrella.- Es una marca blanca en el front.

2.-La Ratlla.- Es una marca blanca estreta que descendeix per la regió supranassal.

3.-El Cordó.-Es una marca ampla blanca que descendeix per la part anterior de la cara i normalment s'estén dels ulls fins al morro.

4.-Cavall Carabanc.-Es el que té el front, els ulls, el nas i el morro de color blanc.

5.-Piga a la cara.-Es una petita zona blanca en el nas.

6.-Calçat.-Les taques blanques ocupen el garró i una petita part de la cama.

7.-Calçat Alt.-Les taques blanques van del garró fins al genoll.

Els colors dels cavalls. Si hi ha qualche dubte damunt el color del cavall els factors decisius seran els extrems del morro, cabellera, cova i les extremitats. Aquests són els més coneguts:

CASTANY.-El pèl és amarronat des del roig-groguenc fins al marró. La cabellera i la cova són negres.

NEGRE.-Tot el pèl és negre, si hi ha qualche taca sol esser blanca.

CAVALL ROIG.-Color roig-groguenc, amb la cabellera i la cova de color groc-blauquinós o ros.

CREMA.-Color crema damunt una pell sense pigmentació, l'ull a vegades sol esser de color rosa degut a la falta de pigmentació de l'iris.

TORD.-Pèl blanc i negre damunt la pell negra. A mesura que passen els anys torna clar. Hi ha moltes variacions de tord: tords clars, tords obscurs, tords avinatats, etc. No és correcte descriure un cavall com a blanc: un cavall blanc és tord o albi.

«PALOMINO».-Color daurat amb la cabellera i la cova rosses.

«PINTO» o **«PIO».**-Mescles grosses de distints colors, que formen taques clarament definides.

Bé, doncs això és tot per aquesta vegada fins al pròxim número que parlarem més damunt EL MON DEL CAVALL.

Antoni Mas Negre.

BIBLIOTEQUES DE MALLORCA

Centre Coordinador

Vos presentam les darreres obres arribades per seguir gaudint de l'univers de la lectura. Vine a la Biblioteca!

SERRA, Antoni. Llibre de família. Ed. Pòrtic. Barcelona, 1991

849.9-3 SER

BARBAL, Maria. Pedra de Tartera. Ed. Magrana. Barcelona, 1994

849.9-3 BAR

BARBAL, Maria. Càmfora. Ed. Magrana. Barcelona, 1993

849.9-3 BAR

MARÍ, Josep. Mentre passen els núvols. Ed. Can Sifre. Eivissa, 1994

849.9-3 MAR

PALAU, Josep M. Un cadàver desconcertat. Ed. Moll. Palma, 1994

849.9-3 PAL

PEDROLO, M. Les finestres s'obren de nit. Ed. Moll. Palma, 1993

849.9-3 PED

ENSENYAT, Xesca. Quan Venia l'Esquadra. Ed. Moll. Palma, 1994

849.9-3 ENS

WILDE, Oscar. El retrat de Dorian Gray. Ed. Proa. Barcelona, 1989

820-3 WIL

SHAKESPEARE, W. Hamlet. Espasa- Calpe. Madrid, 1994

820-2 SHA

HUGUET, Damià. Ofici de sords. Balanguera. Palma, 1994

849.9-1 HUG

ROSSELLÓ, Jaume. L'Avenc. Balanguera. Palma, 1994

849.9-1 ROS

SIMÓ, Isabel-Clara. Raquel. Ed. Columna. Barcelona, 1994

JN SIM

KERR, Judith. De quan Hitler va robar el conill rosa. Empúries.

Barcelona, 1993

JN KER

HINTON, S.E. El noi de la moto. Empúries. Barcelona, 1993

JN HIN

LONDON, Jack. La crida del bosc. L'Esparver. Barcelona, 1994

JN LON

MOREY, Pere. El llaüt de vela negra. Ed. Columna. Barcelona, 1993

JN MOR

RODGERS, Mary. Un estiu capgirat. L'Esparver. Barcelona, 1994

JN ROD

BREEN, Else. També et pots morir a la primavera. Columna- La Galera. Barcelona, 1993

JN BRE

VERNE, Jules. Vint mil llengües de viatge submarí. L'Esparver. Barcelona, 1992

JN VER

HOMER. ulisses. Proa. Barcelona, 1989

I 3 HOM

JAUME I. Llibre dels fets. Proa. Barcelona, 1988

I 3 JAU

ROCA, A. - DEYÀ, M. Sara en el món conegut. Ed. Lleonard Muntaner. Col. Ferrerret/1. Palma, 1994

I 3

ROC

DISNEY, W. Aladdin. Els clàssics de Disney. Lleó, 1993

I 2 DIS

ABEYÀ, E. - VALRIU, E. Fer fat i fat. Ed. Moll. Palma, 1993

I 2 ABE

JOAN, B. El Drac Vermell. Ed. Can Sifre. Eivissa, 1993

I 2 JOA

COROMINA, J. Tres somnis de mar. Ed. Conselleria de Cultura, Educació i Esports.

I 2 COR

**Consell Insular
de Mallorca**

UNA EXPERIÈNCIA A L'ERMITA DE VALLEMOSSA

Un del joves residents a la nostra rectoria va romandre alguns dies en recés en la Ermita de Valldemossa. Aquestes foren les seves impressions:

L'hàbitat en si mateix, ja valia el viatge. A mitjan camí, entre l'altura d'una hermosa muntanya i la badia de Valldemossa, es troba l'ermita de la Santíssima Trinitat. Els núvols cobrien el cim de la muntanya, el que li donava un punt especial i místic en si mateix.

L'arquitectura rústica, en pedra, d'un medieval tardà,

(Ja que es va construir per l'època del renaixement)

Tot està ben restaurat segons l'estil, amb un gust exquisit... El cementiri, l'hort... estil jardí, des d'on es contempla l'immens mediterrani. La capella, encara que petita, està en bon estat de conservació. D'un barroc, on no sobra ni falta res. L'espai està molt ben estudiat. El sostre o paladar no està en forma de bòveda sinó en forma d'arc. Per dir-ho amb poques paraules, és tota una joia d'art.

Molt al revés del concepte que generalment té la societat dels ermitans: La gent creu que són com una reliquia aturada, atrassats i covards, que fugen del món i de les seves responsabilitats.

Els ermitans són, sobretot, HUMANISTES. Tenen més sensibilitat de la que pot tenir un ciutadà de classe mitjana, totalment integrat en la societat. L'ermità no és un marginat. L'ermità es margina lliurement, perquè ell vol. La seva vida es L'ETERNA RECERCA INTERIOR. En total contacte amb la natura que l'envolta, en la seva solitud i en el més absolut silenci es troba a si mateix, tal qual és, i, naturalment, s'enriqueix interiorment. El seu nivell intel·lectual és alt i, exercint el seu dret d'autodeterminació, el seu món és HARMONIA TOTAL.

Cada ermità té les raons pròpies per portar una vida eremítica o anacoreta. Els ermitans són molt oberts i polifacètics per la seva pròpia naturalesa. No solament hem parlat de sagrades escriptures, teologia, filosofia o art, sinó també d'història, inclosa la contemporània. Estan al corrent del que passa des de Sèrbia a Rwanda, de la problemàtica de Cuba i de la difícil situació per on passa Haití.

Hi a que fer notar que no tenen ràdio, televisió ni cap classe de premsa.

Treballen durament i des de les ses del matí. No aturen fins ben entrada la nit. Això sí, ells estan molt ben organitzats. Tenen els seus moments d'oració, lectures i col·loquis. Els treballs es realitzen d'acord a les distintes necessitats de cada dia, en solitud i rotativament. I, canviant l'ordre del dia, mai es tornen rutinaris. Treballen en silenci la major part del temps per així poder meditar en solitud.

El seu menjar és un llarg dinar pagès, abundant,

saborós, senzill i humil com la seva mateixa vida, la que ells practiquen cada dia. Mengen en silenci mentre escolten cant gregorià i música sagrada.

Quan el Rei En Jaume I arribà a les illes, amb ell venien moltes congregacions religioses com cartoixos, benedictins, etc. i també ermitans. Aquests s'establiren a Valldemossa pels mil docents. Molts vivien dins coves i altres construïen la seva ermita de pedra en distints punts de la muntanya. Amb el passar del temps aixecaren una capella i al toc de les campanes baixaven per menjar, treballar i pregar. Aquest fet històric durà fins passat el mil sis-cents, fins que un alaroner, anomenat Joan Mir, amb autorització del Bisbe, els va reunir, construint cada ermità la seva caseta devora la capella. Més tard tot el recinte fou enmurellat. A partir del segle XX fins ara, viuen junts en el mateix lloc. Les deixalles de les ermites i coves escampades per la muntanya, amb els manuscrits i documents que tenen els actuals ermitans, són el millor legat històric que heretaran les futures generacions de Mallorca.

A nivell personal, la relació fou oberta i fluida. Durant els meus moments d'oci vaig aprofitar per recórrer les runes primitives, vaig passar hores en la biblioteca i llars moments de parlar amb ells. Així vaig poder reconstruir el quadre de com seria aquest meravellós Edèn de fa més de sis-cents anys.

Per despedida, sabent que a mi m'agrada la música, un jove postulant tocà, amb un vell orgue de l'ermita, unes peces de gregorià.

Pel camí, quan retornava a Maria, a finals d'aquest segle XX, involucionista a tope, i a les portes d'un segle XXI decadent, un sol pensament m'ocupà la ment:

VAL MES UN ERMITA REALITZAT
SENYOR DEL PROPI DESTI
QUE UN FRUSTRAT ALCAVOT
D'UNA SOCIETAT QUE NO ENTEN
NI L'ENTEN; QUE NO SAP
D'ON VE, NI ON VA.

Lucho de la rectoria

GRÀCIES, MARIA DE LA SALUT

Res hi ha en aquest món, semblant al dolor d'una mare que ha perdut el seu fill. Això, tots us ho podeu imaginar, és el més dolorós que ens ha tocat viure en aquest món. La ferida és tan profunda, i el mal resplandeix tant, que el més llunyà record, la més curta de les paraules, el més simple dels gestos, ens pot aliviar o, ben al contrari, ens pot copetjar fins fer que el sofriment sigui, humanament, insuportable.

Tot el poble de Maria de la Salut es va volcar en el funeral que els amics del meu estimat fill demanaren perquè tots poguéssim pregar per ell, en un darrer adéu o per nosaltres, els qui tenim Fe, un «fins més tard». El dolor, els plors, l'angúnia del moment, em va fer més sensible a unes mostres d'afecte sinceres, i que avui, des d'aquí, vull agrair. Perquè, com he dit abans, si el dolor és immens, també ho és el sentiment de gratitud cap aquells estimats amics, companys, i coneguts, que amb la seva presència, ens feren més suportable la crua realitat, la implacable força de la vida i de la mort, que ens copetja i ens cerca i de la que sols trobam redòs en la Fe i en l'amor dels qui ens estimen, espòs, fill, família i amics. Ho dic des del més profund i sincer dels sentiments, amb la mateixa emoció amb que tots diguérem «fins més tard» al nostre fill Bartomeu: Gràcies.

Però també vull dir una altra cosa. Que contrastant amb l'actitud dels pobles a vegades hi trobam extranys comportaments dels pastors i sobretot, paraules, paraules que feren i copetgen si tant volem, fins i tot més que la pròpia mort, i hem vull referir al nostre conegut rector de Maria de la Salut.

Hem lluitat tota una vida per aixecar un patrimoni, hem fet feina setze hores diàries per fer un ca nostre, i pareix que se mos diu des de la trona que això no està bé però amb unes paraules gruixades, fent de la casa de Nostro Senyor, el lloc on anam a guarir-nos dels embats de la vida, una trona des de la que sembla que parla un llop, un ca amb el barram ben esmolat. I és això el que s'ha de dir a una mare, a uns pares que acaben de veure segada la vida del seu fill? Que estam en temps de matances, treient de contexte completament la paraula de Déu? En el moment més dolorós de la nostra vida, allà on com a pares cercam l'ajuda i el condol del Pare, sentim aquestes paraules que com a guinavets es claven en la nostra ànima ja ferida?

Es per això que deman al poble de Maria de la Salut, al manco a tots aquells que estiguin d'acord amb mi, que amb totes les paraules que pertoca i cap de més, que és el que ens té acostumats a fer el nostre rector, demanem que aquest sigui traslladat, i que el qui pot decidir ens porti un pastor a Maria, que no espanti ni escandalitzi més a n'aquestes pobres ovelles. I per tot el demés, gràcies un altre pic a tot el poble.

Joana Maria Bergas Alcover

POEMES DE LLUC MATAS

MEMÒRIES D'ABANS DE NÉIXER

Ràncies i fosques capelles fondes,
gelades d'epístoles
i cants fúnebres,
portau el record
de doctrina, sotana
i escalfor d'infant
en la llunyana veu
uniforme d'un rosari.
25-X-94

Sembrar

Solcs sagnants de febre
reben, entre bafos de bèstia,
a passes de marxa fúnebre
i en reflexos blancs i daurats,
una tèrbola escampadissa de llavor.

CAMÍ I FOSCA

«Polí(r)tics»

Núvols de sol i pols
amb regust de mores de batzer,
per camins de suor
i de paraula tèrbola
engrunau el moment
amb velles petjades
d'un camí ja fet.
26-X-94

Velles monedes, en mans grolleres,
s'endinsen dins fosques butxaques.
Clenxa, gomina i corbata,
pas elegant de pallasso de fira
i falses paraules de sucre
confonen «poble» amb «lladroneria».
10-XI-94

Esclau d'una quimera
no pensaves mai tornar
d'angoixes grandiloqüents
per castells tèrbols,
per ordres convencionals
i per aparences mudes.

M'abocares a dens parany
i només em deixares aferrar
a profunda fosca sense nom
3-XI-94

«A la cordura»

Passes agosarades,
recercadores d'orientació,
esborren vacil·lacions
i dubtes injustificats.
Surt la llum ansiada
que envaeix la fosca
i, en silenci meditat,
pas la frontera.
5-XI-94

DISSABTE DIA 10 DE DESEMBRE, A L'ESGLÉSIA DE MARIA, CONCERT DE L'ORQUESTRA SIMFÒNICA DE LES BALEARS

Dins dels actes que tenim prevists celebrar per commemorar la sortida del número 100 de la revista, hem de confessar la nostra especial alegria per la vinguda a Maria de l'Orquestra Simfònica de les Balears.

Quan una delegació de l'Associació anà a veure el Conseller de Cultura, el Sr. Rotger, li va plantejar la possibilitat de rebre una actuació d'alguna de les seccions de la Simfònica. Els minvats recursos econòmics de la major part de poblacions petites de Mallorca, fan escassa la possibilitat de gaudir d'algun concert de música clàssica de vàlua contrastada. I nosaltres ens conformàvem amb una actuació d'una de les seves seccions. Quan el Sr. Rotger ens va posar en contacte amb el gerent de la Simfònica i aquest ens digué que podia venir tota l'Orquestra no ens ho creïem. I així ha estat. Si no hi ha res de nou, dia 10 a les 8,30 hores, a l'església parroquial, tindrem un esdeveniment musical de primer ordre.

QUÈ ÉS L'ORQUESTRA SIMFÒNICA DE BALEARS «CIUTAT DE PALMA»?

L'Orquestra Simfònica de Balears «Ciutat de Palma» és una formació sorgida a través de la FUNDACIÓ PÚBLICA DE LES BALEARS PER A LA MÚSICA: organisme que fou creat el 198 a instàncies del Govern Balear, de l'Ajuntament de Palma i del Consell Insular de Mallorca, per tal de promocionar el fet musical a les Illes Balears.

La plantilla actual és de 66 professors.

El Concert de presentació de l'Orquestra es va celebrar el 30 de setembre de 1989 amb Teresa Berganza com a solista vocal i sota la direcció de Luís Remartínez, que ha estat el director artístic titular des de la creació de l'Orquestra fins a l'any 1994.

L'Orquestra ha ofert els seus concerts arreu de totes les ciutats i pobles de les Illes Balears i ha fet sortides a Oviedo, Andorra, Madrid, Lleó, Barcelona, València, Santander, Cannes.

Cal destacar directors que han dirigit l'orquestra de reconegut prestigi com: Arpad Joo, Enrique Garcís

Asensio, Fabiano Mónica, Romano Gandolfi, Bilger, Anthony Morss, Janos Meszaros, Odon Alonso, Edmond Colomer, Cristobal Halffter...

L'Orquestra participa en les produccions de les temporades d'Òpera i Sarsuela del Consell Insular de Mallorca i en les temporades d'Òpera dels Amics de s'Òpera de Maó.

Per altra banda, l'Orquestra ha estrenat obres d'alguns compositors mallorquins: Alís, Carbonell, Valent, Torrandell, Julia, Prohens, Marquès, Samper, Matheu...

Actualment el director titular és Philippe Bender.

El programa del concert serà el següent

I PART

SIMFONIA	NÚM.	41
«JÚPITER».....MOZART		
Allegro vivace		
Menuetto Allegretto		
Trio		
Finale, Allegro Molto		

II PART

SIMFONIA	NÚM.	4	«ITALIANA»	Op.
80.....MENDELSSOHN				
Allegro vivace				
Andante con moto				
Saltarello Presto				

DIRECTOR: LUÍS REMARTÍNEZ

HISTÒRIA DE LA PENYA BARCELONISTA (1990-1994)

L'estiu de 1990, un grup d'entusiastes barcelonistes de la nostra vila, es varen plantejar la necessitat de tenir una associació que per una banda englobàs tots aquells que estimen i gaudeixen del meravellós món del Barça i per altra formar part de l'organigrama social del F.C. Barcelona.

Aquesta la Comissió Gestora formada per: Esteve Ferriol, Antoni Frau, Pere Font, Joan Carbonell, Onofre Soler, LLuc Matas, Joan Mas, Enric Pozo, Pep Buñola i Jaume Morro, redactaren els estatuts de La Penya i configuraren les primeres directrius amb la finalitat que la temporada 90/91 fos oficial i registrada pel Govern Civil; en Nofre va esser elegit el representant oficial de la Penya i així el 29 d'octubre de 1990, ja existia una nova associació al nostre poble i al món barcelonista: «Penya Barcelonista Maria de la Salut».

El proper pas era desfer la Comissió Gestora i convocar eleccions; així el 28 d'abril de 1991 en assemblea és elegit per majoria absoluta pels socis, en Pere Font Mas, el qual confeccionarà la Junta Directiva i presentarà un pla d'actuació fins el setembre del 91, que es fixarà com a punt de partida de la temporada 91/92.

Els objectius bàsics de la Penya són, sense cap dubte, reunir el màxim possible d'afeccionats al voltant dels colors del Barça i impulsar activitats relacionades amb el món del futbol tant a nivell del mateix Barça com relacionats amb l'activitat esportiva de Maria de la Salut. Així sorgeix

Trobada de penyes barcelonistes, 1994 (Barcelona). Els dos vice-presidents (Casaús i Esteve Ferriol) i en Pozo.

la 1a Junta Directiva, presidida per en Pere Font; com a vicepresidents són elegits Gaspar Mas i Pere Payeras; secretari, Toni Frau; tresorer, Joan Mas; com a vocals són elegits: Esteve Ferriol, Guillem Ferriol, Enric Pozo i Guillem Mas.

Tots junts assoleixen el repte de dur una entitat nova

Antoni Frau amb el president Núñez

però amb gran il·lusió. La primera acció és desenvolupar una campanya de captació de socis original, ja que l'objectiu era i segueix essent que els Barcelonistes de Maria lliurement volguessin formar part de la Penya; mai no s'ha cercat ningú. L'única condició és sentir i estimar els colors blaugranes. El mateix any organitzàrem el Torneig de Futbol de Maria de la Salut i gràcies a la disposició de l'ajuntament d'ajudar les diferents associacions del poble es va aconseguir una habitació del Local de la 3a Edat, on és col·locà un televisor i unes cadires per veure el Futbol, i també es creà un equip de futbol.

Però una de les grans activitats que ha desenvolupat el Club, sorgeix al llarg de la temporada 91/92 amb la coordinació i organització de l'Escola Municipal de Futbol que depèn de l'Ajuntament de Maria, i que ha aglutinat nins des de 5 anys fins a 8 o 9 anys a través d'un grup de monitors que ensenyen les tècniques bàsiques i que poc a poc està donant el seus fruits. Així l'any passat s'aconseguí el subcampionat Benjamí de Futbol 7 de Mallorca, i a més es participa a competicions de futbol 7 i Benjamí.

Des de la seva fundació, cada any, una representació ha anat al congrés de Penyes Barcelonistes, i s'han organitzat sopars de companyerisme, excursions a Barcelona, Tornejos de Futbol, participació activa a les Festes de Maria,....

Dins de les anècdotes s'ha de destacar que el primer any hi va haver dos «espies», que no renovaren el carnet i la petició de dos madridistes d'esser socis: la junta directiva acordà després d'estudiar aquests casos que els nous socis havien d'esser avalats per dos socis i ratificats per la Junta Directiva actual.

I com a gran tema pendent, a resoldre per l'actual direcció, presidida per Pere Font Mas (reelegit en 1993), és la inauguració oficial de la Penya.

RESUM D'ACTIVITATS DESENVOLUPADES PER LA PENYA BARCELONISTA DE MARIA DE LA SALUT(1990-1994)

- Organització del Torneig d'Estiu de Futbol de Maria.
- Creació d'equips sèniors (masculí i femení) de futbol.
- Participació amb l'equip de Futbol al Torneig Inter-associacions de Maria (1 títol).
- Membre de les Penyes Barcelonistes de tot el Món.
- Participació als Congressos de Penyes (1991-92-93 i 94)
- Organització de Viatges per veure el Barça.
- En col·laboració amb l'ajuntament, entitat gestora de la creació i funcionament de l'Escola Municipal de Maria de la Salut.(comença temp. 91/92)
- Promotora d'equips d'iniciació i benjamí de Futbol i futbol.
- Organitza activitats lúdiques: Festes, sopars, excursions...

RADIOGRAFIA DE LA PENYA BARCELONISTA DE MARIA(1994)

FUNDADA: 29 d'Octubre de 1990.

PRESIDENT: Pere Font Mas (reelegit en 1993).

Nº SOCIS: 63.

LOCAL SOCIAL: Sant Miquel ,11-2n (Maria de la Salut)

ÀMBIT D'ACCIÓ: Arreu de totes les Illes (especialment al nostre poble).

OBJECTIUS: Fomentar, coordinar i organitzar actes educatius, recreatius i esportius dins un clima d'amistat i solidaritat.

Equip de futbol de la penya Barcelonista

ACTIVITATS: Futbol Base de Maria de la Salut i mantenir estreta col·laboració amb el F.C. Barcelona.

Després de quatre anys ens sentim satisfets de la Consolidació de la Penya, tant a nivell de massa social com dins la vida quotidiana del poble i només esperam que prest puguem convidar-vos a la inauguració oficial que tant desitjam. Alhora, la Junta Directiva en representació

Equips benjamí i iniciació de la Penya

de tots els socis vol, amb aquest article, donar a conèixer un poquet més la Penya i donar l'enhorabona a Fent Carrerany per aquests 100 números que heu estat capaços d'editar al nostre petit, però dinàmic, poble.

JUNTA DIRECTIVA DE LA PENYA BARCELONISTA DE MARIA DE LA SALUT

A JAUME BAUÇÀ.

Amic Jaume. Amb molta de satisfacció vaig rebre el teu nomenament com a màxim responsable del primer equip del Reial Mallorca S.A.D. i amb la mateixa pena vaig conèixer la teva, pens que injusta, destitució.

Passats alguns dies esper que et trobis una mica millor i amb la satisfacció personal de saber que has fet el que has pogut perquè a-aquest equip poc dotat que posaren en les teves mans intentàs jugar a futbol. Ja sabem que el Reial Mallorca S.A.D. és d'un pocs i com a tal no tenim molt de dret a criticar una decisió empresarial, emperò ningú ens pot llevar poder estar al teu costat i pensar que t'han fet una brutor. De la mateixa manera, vull dir que a partir d'ara com que tu no hi estàs, juntament amb Damià Amer sou les úniques persones que conec relacionades amb el Mallorca, m'importa ben poc si no aconsegueix l'ascens a la Divisió d'Honor. Ets una mica la nostra il·lusió i el nexa amb un equip molt allunyat del poble mallorquí. Els del Pla de Mallorca, sobre tot els del pobles veïnats de Sineu, pens que estàvem d'alguna manera orgullosos de què estassis al front de l'equip. Ànims Jaume.

Jaume Mestre «Collet».

ELS BENJAMINS DE FUTBOL-7 DEL F.C. MARIENSE HAN INICIAT LA TEMPORADA 94/95

Ha començat ja la competició futbolística a la categoria de futbol-7 benjamins (Grup E), on el FC MARIENSE està disputant la lliga 94/95.

Aquest any s'ha federat un equip de benjamins de futbol-7, on juguen els nins nascuts els anys 85-86, i s'ha fet possible gràcies a la col·laboració de tots els pares dels jugadors i del FC Mariense.

Formen la directiva:

President: Esteve Mas

i Ferriol «Banderoler».

Secretari-Tresorer: Tolo Vadell i Castilla.

Delegat: Joan Mas i Sureda.

Entrenadors: Joan Miquel Bergas i Font «Johnny», Miquel Ferriol i Negre «Català».

Jugadors: Samuel Lozano Negre, Miquel Mas Ferrer, Gabriel Mas Oliver, Joan Font Curient (Ariany), Joan Cladera Genovart, Antoni Xavier Moreno Pastor, Diego Martínez Marín, Antoni Vadell Roig, Miquel Martínez Castelló, Guillem Payeras ribot, Mateu Mestre Llompart.

S'han disputat quatre partits i els resultats han estat molt millor del que ens pensàvem en un principi, ja que alguns dels nins no havien jugat mai a futbol i la veritat és que ho fan força bé, malgrat que només s'entrenen els divendres a les 7'30 h.

Els resultats aconseguits han estat:

FC MARIENSE 5 - PORTO CRISTO 4

Partit d'estrena del campionat. Va ser molt disputat i un tant estrany, ja que a la primera part el FC Mariense en un joc seriós i fluïd va aconseguir tenir un avantatge de 4-0. Ja en la segona part el Porto Cristo va igualar el partit 4-4, i a la darrera en un gran gol d'en Joan Cladera es va aconseguir la victòria. El capità va ser en Joan Cladera i Genovart.

Els golejadors varen ser: Antoni Xavier Moreno, Joan Cladera, Samuel Lozano i Antoni Vadell (2).

CD ESCOLAR 1 - FC MARIENSE 5

Partit molt matiner i ben jugat pel FC Mariense, sobretot en defensa, on cal destacar en Biel Mas Oliver que no deixà passar cap davanter contrari. Els gols queien un darrere l'altre i es realitzaren jugades molt bones. El capità va ser en Samuel Lozano i Negre.

Els golejadors varen ser: Joan Font, Joan Cladera,

Antoni Xavier, Diego Martínez i Antoni Vadell.

FC MARIENSE 3 - AT. MANACOR 0

Partit bastant igualat on els jugadors es trobaven

una mica nerviosos per les ganes de jugar bé i pel gran ambient que hi havia en el camp de futbol. Cal destacar l'actuació del porter Samuel Lozano i sobretot del capità i golejador Antoni Xavier (3).

CD MANACORINS 6 - FC MARIENSE 1

Gran superioritat dels Manacorins que desplegaren un joc tècnic, molt ràpid i precís. El FC Mariense va aconseguir marcar el primer gol de la temporada als Manacorins mitjançant en Joan Cladera. S'haguessin pogut marcar més gols, ja que gaudiren de clares ocasions de gol tant en Toni Xavier com en Toni Vadell. Bona actuació del porter Samuel Lozano. El capità va ser en Biel Mas Oliver. Enhorabona als Manacorins.

La classificació, en aquests moments, és la següent:

1. Campos.....	4	4	0	0	49	2	12
2. Manacor.....	4	4	0	0	38	6	12
3. Manacorins.....	3	3	0	0	17	1	9
4. Mariense.....	4	3	0	1	14	11	9
5. La Salle M.....	4	2	0	2	5	18	6
6. Olímpic.....	3	1	1	1	7	10	4
7. Santanyí.....	4	1	1	2	18	25	4
8. Cala Millor....	3	1	0	2	7	27	3
9. At. Manacor....	2	0	0	2	0	8	0
10. Felanitx.....	3	0	0	3	5	17	0
11. Porto Cristo...	3	0	0	3	4	21	0
12. Escolar.....	3	0	0	3	2	20	0

Els propers partits a disputar als Poliesportiu de Maria de la Salut són:

26 de novembre: FC MARIENSE - LA SALLE MANACORS (11 h.)

10 de desembre: FC MARIENSE - OLÍMPIC MANACOR (11 h.)

Esperam que assistesqui molta gent a cada partit, ja que aquests al.lots necessiten el recolzament de tots els mariers.

JOAN MAS I SUREDA

CICLISME - CARRERANY ESPORTIU - CICLISME - CARRERANY ESPORTIU - CICLISME

Repassem el 94 i ja pensam amb el 95

Al quadre que s'adjunta podeu veure el resum dels resultats obtinguts pels esportistes del Club Ciclista Maria de la Salut a la campanya competitiva del present any, la qual acaba de finalitzar. Hem obtingut un bagatge important a una temporada ciclista que ha significat la implantació del Club a les màximes categories (aficionats i juvenils) del ciclisme illenc. No hi ha altre entitat ciclista de la nostra Comunitat Autònoma que presenti un resum de resultats com el nostre:

- 139 triomfs absoluts o parcials.**
- 79 segones posicions.**
- 52 tercers llocs.**
- 1 subcampionat d'Espanya.**
- 10 campionats de les Balears.**
- 2 subcampionats autonòmics.**
- 1 tercer lloc de les Balears.**
- 2 campionats de Mallorca.**
- 1 triomf a Montjuic.**
- 4 organitzacions ciclistes.**

Aquestes dades reflecteixen la realitat d'una entitat esportiva que, des d'alguns anys enrera està treballant seriosament dins l'esport ciclista i portant el nom de **Maria de la Salut** per tot arreu.

ANTONI PUJOL GUANYA LA PUJADA A MONTJUIC

Per primera vegada amb els quinze anys d'història del nostre Club, un dels nostres maillots, va guanyar la pujada al Castell de Montjuic. Fou Antoni Pujol el qui ho aconseguí. Va participar a la cursa especial per a representants dels bombers de tot Espanya. Recordam que l'any passat, una de les nostres ciclistes, Margalida Fullana, va guanyar al mateix escenari, però a terres peninsulars competia amb el maillot del CC. Ponferrada.

Ja pensam amb el 95. Des del diumenge dia 23 d'octubre hem iniciat la campanya de preparació hivernal que realitzam preferentment al Poliesportiu Municipal.

La composició de les distintes plantilles de ciclistes a cadascuna de les categories encara no ha quedat definitivament tancada però podem adelantar que als equips juvenil i aficionat tan sols hi ha les baixes de Maties Roig, Joan Miralles i Miquel Amorós. En contrapartida registram les incorporacions dels aficionats Bartomeu Pomar, campió de les Balears de pista, i Bartomeu Macías, ciclista que ha debutat enguany a la categoria de socials i que ha tingut una brillant temporada. Els juvenils Pere Moncadas i Emili Genovart passen a aficionats, mentre que incorporem per a l'equip juvenil Angel García, Juan Manuel Orenes i Miquel Angel Fernández.

A la categoria social cal destacar la incorporació de Bernat Vicente, d'Inca, i Joan Cerdà, de Santa Maria. Quasi segur que Antoni Font passarà a l'equip aficionat.

CLUB CICLISTA MARIA DE LA SALUT

Resultats temporada 1.994.

Jaume Vallés Miquel	Aleví	8	-	1	Campió de les Balears
Guillem Vallori Socies	Aleví	6	5	1	
Mateu Català Artigues	Aleví	2	2	6	
Cristina Fernández Socías	Aleví-Fèmina	2	18	-	Subcampiona de les Balears
Damià Barceló Riutort	Infantil	3	-	4	3er al Campionat de Balears
Vicenç Reynés Nimo	Infantil	3	8	3	
Victòria Montiel Llabrés	Cadet-Fèmina	12	6	-	Campiona de les Balears
Rafel Campins Duràn	Cadet	1	1	4	
Antoni Martorell Gelabert	Cadet	-	-	1	
Pep Lluís Mayol Rosselló	Cadet	-	-	1	

Lluís Ferrer Vaquer	Cadet	-	1	-	
Eva Maria Fuster Baella	Cadet-Fèmina	12	-	-	Campiona de les Balears
Daniel Estarellas Massanet	Juvenil	6	5	5	Campió Balears Viat pista Subcam d'Espanya Viat pista Subcam de Balears Muntanya Seleccinat balear en pista Seleccinat balear en ruta Preselecció nacional pista
Francesc J. Mulet Márquez	Juvenil	5	3	1	
Emili Genovard Vera	Juvenil	4	5	1	Campió Balear de Muntanya Seleccinat balear en ruta
Pere Moncadas Darder	Juvenil	3	2	4	
Christian Retolaza Faruggia	Juvenil	3	2	-	Campió Balear fons en ruta Seleccinat balear en pista Seleccinat balear en ruta 1º Metes Volants Via Burgos
Mª Jesús Beltrán Pericàs	Juvenil-Fèmina	-	2	2	
Magdalena Beltrán Pericàs	Aficionada	2	-	-	
Xisco Horrach Ripoll	Aficionat	1	1	-	1º Mall etapa reina Cinturó 2º Mall gral indiv. Cinturó
Joan Horrach Ripoll	Aficionat	-	2	2	
Rafel Sampol Marín	Aficionat	1	-	-	
Antoni Pujol Calafell	Aficionat	3	-	-	1º Pujda Montjuïc (Bombers)
Anders Carlsson	Aficionat	3	-	1	
Maties Roig García	Aficionat	-	1	1	
Equip aficionat	Aficionat	1	-	-	1º Equip mallorq al Cinturó
Pere Ferriol Colombram	Social-Afic.	5	3	3	Campió de Mallorca fons Campió de Balears muntanya Guanyador 1ª etapa "Pla-94"
Antoni Mulet Campins	Social-Afic.	13	3	1	Campió de Balears fons Guanyador absolut "Pla-94" " metes volants " " muntanya " " regularitat " " 5 etapes "
Manuel Fernández Tena	Social-Vet. A	26	4	1	1º V-A Camp Balears fons 1º V-A " " muntanya 1º V-A Camp Mallorca fons 1º V-A 3 etaps del "Pla-94" 2º V-A Gral absoluta " 3º Gral metes volants "
Sebastià Ripoll Pizà	Social-Afic.	6	2	5	3º Campionat Mallorca fons
Guillem Quetglas Ferragut	Social-Afic.	1	1	4	Guanyador 2ª etapa "Pla-94"
Joan Seguí Artigues	Social-Juv.	5	2	-	1º Juvenil 3 etaps "Pla-94"
Simó Font Darder	Social-Cadet	1	-	-	1º cadet 1ª etapa "Pla-94"
Equip social	Social	1	-	-	
***** T O T A L S *****		139	79	52	

INDEX ANY 1994

ARTICLES VARIS

L'amo en Xesc de Son Cloquis, «Meritissimus»	11
Gabriel Jordà, gran donant de sang	19
L'Escolania de Lluc i el seu tarannà	30
N'Antoni Fornés Calafat	42
II dècada, any 1	51
Lluita pels marginats	68
Celebració de l'11è aniversari de l'Estatut	90
L'Escolania de Lluc a favor de la Cultura	114
Jutgessa de Pau	123
Consorci per a la dinamització econòmica al medi rural	135
Eleccions al Parlament Europeu, 12 de Juny de 1994	146
Cooperativa de Treballadores familiars de la part forana	229
Maria, una visió personal. Tendre és el nom	269
RuAnda ya!	270
El topònim de Maria com a exemple de substitució cultural	274

BULLIT DE NOTICIES

12, 36, 60, 84, 108, 130, 152, 176, 200, 224 i 248.

CARRERANY ESPORTIU

Gimnàstica Rítmica	92
Waterpolo	232

CARRERANY ESPORTIU: CICLISME

22, 46, 70, 93, 118, 138, 162, 186, 210, 234 i 300.

CARRERANY ESPORTIU: ESCACS

20, 45, 69, 137, 233,

CARRERANY ESPORTIU: FUTBOL

69, 161, 185, 209, 231 i 299.

CONVOCATÒRIES

Assemblea ordinària de l'Associació	24
VI Certamen de Fotografia Fent Carrerany	48

DEMOGRAFIA. TELÈFONS D'INTERÈS

14, 38, 62, 86, 110, 132, 154, 178, 202, 226 i 250

DICCIONARI PARTICULAR

147, 171, 195, 219 i 279

EDITORIAL I SUMARI

2, 26, 50, 74, 98, 122, 142, 166, 190, 214 i 238.

EDUCACIÓ I CULTURA

L'escola a Fent Carrerany	78
El MEC tindrà en compte el pla de noves infraestructures i la seva dotació econòmica en el traspàs de les competències universitàries	88
L'escola a Fent Carrerany: el cavall	102
L'obra de Xim Torrents	113
Escoles Viatgeres	140
IV jornades Culturals i esportives	144
Noves adquisicions de la biblioteca municipal	158

FENT CARRERANY: ESPECIAL NÚMERO 100

164, 188 i 236.

FENT CARRERANY: SALUTACIONS NÚMERO 100

240, 241, 243, 246, 272, 275 i 277.

FENT CARRERANY: ACTIVITATS

Exposició del fons fotogràfic de Pere Mascaró	3
Assemblea ordinària de l'Associació	27
Cobrament de la quota de Socis i Subscriptors	27
Excursió a la reserva del Galatzó	34
VI Certamen de Fotografia Fent Carrerany	72
VI Certamen de Fotografia Fent Carrerany	75
Excursió a la reserva del Galatzó	92
Els trempons de Fent Carrerany	143
Fent Carrerany al Canal 37	143
Una primera tremponada per fer entrar la gana	168
Ses tremponades de Fent Carrerany	191

FESTES

Festa de fi de curs a l'escola	159
Pregó de les festes de la Mare de Déu de 1993	204
Programa de les festes de la Mare de Déu 1994	212
Festes de Maria 94	220
Sermó del 8 de setembre, festa major de Maria	221

HISTORIA

Les nostres possessions (VII): Roqueta-5	28
La delinqüència a Maria, a les darreries del segle XVII i començaments del segle XVIII	52
Excursions pel terme de Maria	76
Ca l'amo en Gaspar	180
Les sequeres del segle XIX a Maria	192
Ca l'amo en Gaspar (2a part)	196
Els carrers a Maria. Evolució urbana	252

MANCOMUNITAT DES PLA

Iniciatives locals d'ocupació	146
La Mancomunitat des Pla, comarca d'acció especial	184
Un servei social d'ajuda a domicili	230

OPINIÓ

Nadales fosques 1994	4
Carta als Reis Màgics	6
...y ... españoles todos!	7
Els catalanoparlants, som il·legals?	64
El dia de la dona treballadora	66
I es cans lladren...	67
Resposta a un escrit d'en Pep Anglada	116
Els Independents de Maria i l'Ajuntament	134
Unes eleccions amb regust	145
El regne de la por: la mort	158
Aclariments de n'Antoni Mulet	160
L'oposició fa a saber	228
Hostal de Can Gaspar	228
Als organitzadors del Play Back-94	228
A tu, Tomeu	229
La societat civil: una eina per a l'identitat i llibertat col·lectives	278
Ja fa temps...	278
Ja hem fet els cent!	280
A Madrid no en tenen	281
Cent Carrerany	282
101 Carrerany	283
Gràcies, Maria de la Salut	295

PARRÒQUIA

Resum parròquia 1993	19
Activitats quaresmals	91
Confirmació i vicari general	170

POEMES I GLOSES

Un Nadal de rabiosa estimera	7
Poemes d'Antoni Seguí Barroso	40
Repasada Pasqual	112
Reial Madrid-Barça	156
Unes gloses de l'amo en Magi	274
Cent passes "Fent Carrerany"	288
Poemes de Lluç Matas	295

PORTADES

Calendari Fent Carrerany	1
Exposició de Nadal	25
Sa Rueta	49
VI Certamen de Fotografia	73
Club Ciclista de Maria	97
Rètols de Benvinguts a Maria	121
Nins a l'Escola de Baix(1931)	141
Ca l'amo en Gaspar	165
Madò Antonina fent fideus	189
Primeres portades de la revista	213
Portada del número 100 de Jaume Falconer	237

PREMSA FORANA

Les Conselleres visiten la seu de la Premsa Forana	44

El Conseller Bartomeu Reus a la seu de Premsa

Forana	98
Joan Verger signà el conveni entre el CIM i l'APFM	117

REPORTATGES

Un any a la serra peruana	16
Els divendres	41
Imatges de l'Exposició de Nadal a Sa Capella Fonda	42
«Criatures Misterioses»: una exposició diferent	65
Un viatge a Portugal	99
Margueritte Bukuru, ministra del Burundi, a la seu de la Mancomunitat del Pla de Mallorca	124
S'hostal: la reforma	167
Enquesta sobre les IV jornades culturals i esportives	182
IV jornades culturals i esportives organitzades per l'Ajuntament	197
Acampada al Puig d'Alamar	207
Possessions i camins de l'Arxiduc a Mallorca	215
Excursió a Fàtima	222
La segona Fira de Maria	223
Maria de la Salut, un poble que no surt als mapes	267
Col·laboradors	284
La consanguinitat	290
L'aigua: un recurs en perill	290
Estalvi d'aigua	291
El món del Cavall	292
Una experiència a l'ermita de Valldemossa	294
Història de la Penya Barcelonista	297

RUTA DE S'ENSAÏMADA, SA

35, 59, 83, 107, 136, 175, 197 i 230.

TEMPS, EL. TEMPS PASSAT

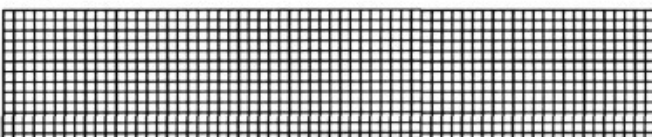
15, 39, 63, 87, 111, 133, 155, 179, 203, 227 i 251.

TERCERA EDAT

La tercera edat de Maria, de matances	68
Aniversari de la Tercera Edat	89
Gent gran en marxa	157

XERRADETA AMB, SA

En Guillem Mas Negre	8
Jaume Bauzá, entrenador del Mallorca	32
Francesc Estarellas i Joana Aina Tugores	56
« « (segona part)	80
En Paco Núñez Gallego	104
En Francesc Molinas	125
N'Antoni Negre Carbonell	148
Miquel Nicolau i David Sastre, monitors de natació	172
Enquesta sobre la revista	286

maria de
la salut

FENT CARRETERANY

a madrid **no** en tenen

SEMBRAU GARROVERS